

לקט זפרט

חלק שבעה עשר

זבו שני קונטרסים:

ד"פ שביביס - עובדות, "זוארטיס", פנינים וזכרונות
"עלי הגיון" - אוסף של מאמרי עיון ומחשבה שפורסמו בכמות שונות

הרב טוביה בלוי

ה'תשפ"ג - שנת "הקהל"

עימוד ועיצוב:

טל': +972 (0)8-8502771

www.chazak.co.il

office@chazak.co.il

ב"ה

בפתח

בתודה לה' ובשמחה רבה הנני מתכבד להגיש לידידינו שליט"א את החלק הטו"ב של "לקט ופרט" בשעטו"מ.

בעת חלוקת כוס של ברכה במוצאי שבת בראשית בשנת תשמ"ח, שהייתה אף היא "שנת הַקְהָל", הואיל כ"ק אדמו"ר זי"ע לתת לי בקבוק משקה יחד עם ההוראה: "זה עבור כתיבה רצופה אודות הַקְהָל".

לאור הוראת קודש זו, פרסמתי ב"כפר חב"ד" באותה שנה, שהיתה "שנת הַקְהָל", כאמור, שורה של מאמרים ברוח הַקְהָל".

בקונטרס שלפנינו הוקדשו השביבים הראשונים (א-יד) לנושא הַקְהָל", וכן הוכנסו במדור "עלי הגיון" מספר מאמרים שכתבתי בשעתו על הַקְהָל".

בספר תהלים נאמר:

"אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי. לעשות רצונך אלוקי חפצתי ותורתך בתוך מעי. בשרתי צדק בקהל רב הנה שפתי לא אכלא ה' אתה ידעת. צדקתך לא כיסיתי בתוך לבי אמונתך ותשועתך אמרתי לא כיחדתי חסדך ואמיתך לקהל רב. אתה ה' לא תכלא רחמיך ממני חסדך ואמיתך תמיד יצרוני" (תהלים מ, ה-יב).

"אלוקים לימדתני מנעורי ועד הנה אגיד נפלאותיך. וגם עד זקנה ושיבה אלוקים אל תעזבני עד אגיד זרועך לדור, לכל יבוא - גבורתך" (תהלים עא, יז-יח).

* * *

מספר ה"שביבים" הוא 280, כפי הערך המספרי של המלים "למען ילמדו" שבמצוות הַקְהָל": "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" (וילך לא, יב).

* * *

קונטרס זה כקודמיו נערך והוכן לדפוס על ידי נכדנו בעל הכשרון והידע התורני הרב הרה"ג הרה"ח ר' משה לוי יצחק שי' לאופר, נו"נ בשיבת "תורת אמת חב"ד ליובאוויטש" בעיה"ק ירושלים ת"ו. ברוך יהיה!

* * *

עם הבאת הקונטרס לבית הדפוס קיבלנו את הידיעה המרה והכואבת על התבקשותו לישיבה של מעלה של אחייני היקר והאהוב הרה"ג רבי משה אורי בלוי זצ"ל, בנם בכורם של אחי הגדול מו"ר הגה"צ רבי יעקב ישעיה זצ"ל והרבנית טילה ע"ה, ביום שבת קודש פרשת בראשית, ז"ך תשרי ש. ז.

רבי משה אורי זצ"ל נולד בעיצומה של מלחמת תש"ח, ביום י' איר תש"ח, ונקרא על שם זקננו המנהיג הדגול זצ"ל.

רבי משה אורי, מלבד היותו ת"ח גדול ויר"ש מופלג, היה בעל מדות טובות ונפלאות, תמיד צהלתו על פניו ומקבל כל אדם בסבר פנים יפות. שנים רבות עסק רבי משה אורי במלאכת שמים, בחינוך תשב"ר, במסירות.

הניח את, יבדלו לחיים טובים וארוכים, הרבנית חנה פייגא שתליט"א, בנים ובנות, חתנים וכלות, נכדים ונינים, כולם אהובים, כולם ברורים, יראי שמים ההולכים בדרך התורה המסורה לנו מדור דור.

ת' נ' צ' ב' ה'

יהי רצון שנתנחם כולנו בנחמת ציון וירושלים, ונזכה לראות בבית המקדש השלישי את המלך מבית דוד, מקהיל אנשים נשים וטף להשמיע את דבר ה', במהרה ובקרוב ממש.

* * *

בציפיה לגאולה שלמה בקרוב ממש

הרב טוביה בלוי

שילהי החודש השביעי, תשפ"ג, שנת הַקְהֵל

תוכן העניינים

ד"פ שביבים	ז
עלי הגיון	קמה
על מצוות "תקלה"	קמז
"תקלה" וביאת המשיח	קנא
מה נשתנה?	קנד
"זרבים השיב מעוז"	קנט
הקשר הייחודי בין הרה"ק ה"לב שמה"ה" מגור זצ"ל	
לבין ב"ק אדמו"ר זי"ע	קסג

A decorative, ornate frame with intricate scrollwork and floral motifs, rendered in a light gray color with a subtle drop shadow. It encloses the central text.

ר"פ שביבים

עובדות, "זוארטים",

פנינים וזכרונות

"לוח תיקוני טעויות" ל"לקט ופרט" חלק ששה עשר

התיקון	נדפס	שורה המתחילה	עמוד
בשנת תש"ח כתב	שנה קודם לכן, בשנת תש"ח, כתב	שנה	יג
למחוק	הובא לידיעתי . . . מקומות.	קצרה	יט
יהודי מתבונן בגדלות ה'	יהודי המתבונן בגדלות ה'	יהודי	כו
וכ"ק אדמו"ר זי"ע השפיע עליו	וכ"ק אדמו"ר זי"ע שהשפיע עליו	ההנהגה	לא
למחוק	(באדיבות חב"דפדיה)	דלהלן	לב
הרה"ח ר' אלעזר ברונר שליט"א, לימים מראשי חסידי גור ועורך "המודיע" במשך תקופה מסויימת.	הרה"ח ר' אלעזר ברונר ע"ה, לימים מראשי חסידי גור.	הרה"ח	לד
בהיותו בגיל 90	בהיות בגיל 90	זקנתו	מג
אחיו של רבי אשר, הרה"ח רבי חיים שי' ראטה, למד בכתה	אחיו של רבי אשר, הרה"ח רבי חיים שי' ראטה למד בכתה	[אגב:	נג
עברה הכתה ללמוד	עברה הכתב ללמוד	הראשונות	נט
דודי רבי יעקב בר"מ,	דודי רבי עמרם בר"מ,	דודי	ס
שיעשו את החופה מאחורי חלון ביתה	שיעשו את החופה מתחת לחלון ביתה	כיון	סא
ע"ה	שי'	שי'	סא
רבי אברהם אייזנבך ע"ה	רבי אברהם אייזנבך שי'	רבי	סב
בהכנסי לת"ת	בהכנסי ת"ת	בהכנסי	סט
שהכרתי אז, לפני 77 שנים, היה	שהכרתי אז, לפני 77 שנים היה	אחד	ע
אביו הרה"ח ר' יחיאל יעקב	בנו הרה"ח ר' יחיאל יעקב	בירושלים	עד
להוסיף לפני כן שורה: ממשיך הגרימ"ש שי' הלפרין במכתבו:	ב. הנה	ב. הנה	צה

א.

מצוות "הקהל"

אחת מתרי"ג המצוות היא מצוות "הקהל".

כך נאמר בפרשת וילך (לא, י-ב): "...מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות. בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלוקיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם. הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת".

הרמב"ם סיכם את מצוות "הקהל" במלים אלה (הלכות חגיגה, פרק שלישי, הלכה א): "מצוות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצוות ומחזקות ידיהם בדת האמת. . אימתי היו קורין. במוצאי יום טוב הראשון של חג הסוכות שהוא תחלת ימי חולו של מועד של שנה שמינית. והמלך הוא שיקרא באזניהם..."

ב.

קיום פעולות ברוח מצוות "הקהל" בזמננו

מצוות "הקהל" כפשוטה התקיימה רק בבית המקדש ובזמן שהיה מלך בישראל, אך כ"ק אדמו"ר זי"ע הכריז שגם בזמננו, על כל יהודי לקיים במוצאי שנת השמיטה, בה התקיימה מצוות "הקהל", פעולות שיזכירו לנו את תוכנה של מצוות "הקהל" מבחינה רוחנית.

בהקשר זה הוסיף כ"ק אדמו"ר זי"ע וחיידש שכל השנה שבראשיתה מתקיימת מצוות "הקהל" נקראת: שנת "הקהל".

ג.

"הקהל" במעמד מתן תורה

כאשר מספר משה רבנו בפרשת ואתחנן (ד, י) על מתן תורה הוא אומר שהקב"ה ציווה אותו בביטוי "הקהל . . את העם": "יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב באמור ה' אלי הקהל לי את העם ואשמיעם את דברי אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון".

[יושם לב שגם המלים "ואשמיעם את דברי אשר ילמדון ליראה אותי" מקבילות למלים "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקיכם" שבמצוות "הקהל"].

כך נקרא גם היום של מתן תורה מספר פעמים בספר דברים (ט, י, י, ד, יח, יז) בשם "יום הקהל".

ד.

מצוות "הקהל": חזרה על מעמד מתן תורה

מן האמור למדים אנו שמצוות הקהל במקורה בפשטות (וכך גם כמובן בקיומה הרוחני בזמננו) היא מעין חזרה על מעמד מתן תורה בהר סיני.

הדבר מופיע במפורש בדברי הרמב"ם (הלכות חגיגה, פרק שלישי, הלכה ו): "וגרים שאינן מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתרה. ומי שאינו יכול לשמוע מכוון לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת. ויראה עצמו כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה. שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל".

ניתן להבחין שגם במצות הַקְהָל ניתנת הדגשה, לא רק על התוכן של עשרת הדברות, אלא גם על ה"מסגרת", כלומר: ההקהלה. איחוד עם ישראל סביב התורה.

ה.

"קול גדול ולא יסף"

לפי האמור ב"שביבים" הקודמים נבין את הנאמר, לגבי השמעת עשרת הדברות, "קול גדול ולא יסף" (ואתחנן ה, יט). אונקלוס מתרגם זאת: "קל רב ולא פסק". בדומה לכך בתרגום יונתן: "קל רב דלא פסיק". רש"י על אתר כתב: "ולא יסף – מתרגמינן ולא פסק כי קולו חזק וקיים לעולם".

לאורה של מצוות הַקְהָל נמצא כי הפסוק "ולא יסף" בא ללמדנו שחובת ההקהלה מסביב לתורה קיימת לעולם.

ו.

האמידה הנצחית של עשרת הדברות והמאמרות

בנוגע לעשרת המאמרות שבהם נברא העולם מגלה לנו כ"ק אדמו"ר הזקן ב"שער היחוד והאמונה" שבתניא קדישא (פרק א) שהם נאמרים "לעולם":

"כתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם... וכן ככל הברואים..."

כאן אנו רואים שגם ביחס לעשרת הדברות, שהן, כידוע, הפנימיות של עשרת המאמרות, ניתן לומר דבר זה ממש: "קול גדול ולא יסף". הקול הגדול הוא כיון שעשרת הדברות הן המטרה והתכלית של עשרת המאמרות שבהם נברא העולם.

ז.

"את ה' האמרת וגו'": עם ישראל גורם לאמידת הקב"ה

פירושים שונים נאמרו על ידי רבותינו מפרשי המקרא לפסוק (תבוא כו, יז): "את ה' האמרת היום וגו'".

בסה"ק "קדושת לוי" על אתר מפרש הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל ש"האמרת" הוא מלשון אמירה. כלומר: עם ישראל גורם לקב"ה להשפיע על ידי דיבורו, כנאמר (תהלים לג, ו) "בדבר ה' שמים נעשו", יעו"ש.

על פי זה ניתן, אולי, לומר שהכוונה בכך היא גם שעל ידי שמירת התורה והמצוות גורם עם ישראל להמשך קיום העולם על ידי האמירה התמידית של הקב"ה את עשרת המאמרות, שכן העולם נברא בשביל התורה ובשביל ישראל (רש"י תהילת פרשת בראשית), ו"אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת" (ירמיהו לג, כה).

ברוח הדברים שב"שביבים" הקודמים ניתן להמשיך ולומר שעל ידי הקיום הרוחני של מצוות ה"הקהל" גורם עם ישראל להמשך האמירה התמידית של הקב"ה את עשרת הדברות.

ח.

העבודה הרוחנית בשנת ה"הקהל"

לאור כל האמור מובנת קריאת כ"ק אדמו"ר זי"ע להמשיך את העבודה הרוחנית של מצות ה"הקהל" לאורך כל השנה כולה.

אגב: בעת חלוקת כוס של ברכה במוצאי שבת בראשית בשנת תשמ"ח, שהייתה אף היא "שנת ה"הקהל", ובמסגרתה חגגה משפחתנו את החודש השביעי בחצר בית חיינו – כמו בשנות ה"הקהל" קודמות, על פי דברי כ"ק אדמו"ר זי"ע אליי – נתן לי כ"ק אדמו"ר זי"ע בקבוק משקה ואמר: "זה עבור כתיבה רצופה אודות ה"הקהל".

לאור הוראת קודש זו, פרסמתי ב"כפר חב"ד" שורה של מאמרים ברוח ה"הקהל".

ט.

"שנת הקהל" ו"שנת היובל"

כ"ק אדמו"ר זי"ע חידש, כאמור, שכל השנה שבראשיתה מתקיים מעמד "הקהל" נקראת "שנת הקהל".

כ"ק אדמו"ר זי"ע הסביר שחידושו לקרוא לכל השנה "שנת הקהל" על שם מעמד ה"קהל" החד-פעמי שהתרחש אך ורק בחג הסוכות באותה שנה מבוסס על הביטוי "שנת היובל" המופיע בתורה (בהר כה, יג).

הביטוי "שנת היובל" נקרא על שם תקיעת השופר ("יובל") החד-פעמית שהתקיימה אך ורק ביום הכיפורים באותה שנה, ולמרות זאת נקראת כל השנה "שנת היובל" על שם אותה תקיעה (ראה בהר כה, טי ובפירושו רש"י על אתר).

ליתר הרחבה בדברי כ"ק אדמו"ר זי"ע בנידון יעויין ב"לקוטי שיחות", חלק לד, עמוד 329, ובהערות שם.

י.

מקור בדאשונים ל"שנת הקהל"

בני הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאל שליט"א מצא יסוד נפלא בדברי רבותינו הראשונים לחידושו האמור של כ"ק אדמו"ר זי"ע, כדלהלן.

ידוע שלפני הסתלקותו כתב משה רבנו שלושה עשר ספרי תורה בכתב ידו. ספר אחד לכל אחד משנים עשר השבטים, והספר השלושה עשר ניתן בארון הברית שבקודש הקדשים (ראה בכא בתרא יד, א - טו, א. הקדמת הרמב"ם למשנה תורה).

יא.

כיצד הוציאו את ספר התורה מקודש הקדשים ל"קהל"?

ממשיך בני הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאל שליט"א:

בגמרא (בבא בתרא יד, ב) מכונה הספר שבארון בשם "ספר עזרה". רש"י על אתר מפרש את הסיבה לכך: "ספר עזרה - ספר שכתב משה ובו קורין בעזרה פרשת המלך בהקהל".

נשאלת השאלה: הרי הכניסה לקודש הקדשים מותרת רק לכהן הגדול ביום הכיפורים. כיצד, אם כן, הוציאו את ספר התורה שכתב משה לקריאה במעמד הַקְהָל בחג הסוכות?

יב.

הביטוי המעשי של "שנת הַקְהָל"

ממשיך בני הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאל שליט"א:

מתרץ זאת הראב"י (ר"אבי"ה השלם, מהדורת דבליצקי, חלק ג, סימן תקצא, עמוד שכב): "צריך לומר שכשהיה כהן גדול נכנס [ביום הכיפורים לקודש הקדשים] בכף ומחתה. . ובשנה השמינית כשהיה המלך קורא היתה מונחת מבחוץ מיום כיפורים זה עד יום כיפורים הבא שהוא שנת ט', והיה מחזירה כשנכנס להוציא כף ומחתה".

נמצא שייחודיותה של השנה שבה התקיים "הַקְהָל" באה לידי ביטוי מעשי בכך שבמשך כל השנה, עד יום הכיפורים הבא, היה ספר התורה שכתב משה מחוץ לקודש הקדשים. דבר שהיווה בוודאי תזכורת להיות שנה זו "שנת הַקְהָל".

יג.

"למען ילמדו" במשך כל השנה

על פי האמור, ספר התורה שכתב משה רבנו נותר מחוץ לקודש הקדשים במשך כל השנה כולה.

כיון שכך, אין ספק כי כל מי שהתעורר אצלו ספק בהלכות כתיבת ספר תורה, כגון בענייני חסרות ויתרות, פתוחות וסתומות, צורת האותיות, ניצל את ההזדמנות במשך השנה ועיין בספר שכתב משה רבנו עצמו (בדומה לדברי הרמב"ם בהלכות ספר תורה, פרק ח, הלכה ד, יעו"ש).

בכך התקיימה בספר התורה המיוחד במשך כל השנה מטרת מצוות "הַקְהָל": "למען . . ילמדו . . ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת".

עד כאן מדברי בני הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאל שליט"א, עליו אני קורא את הפסוקים (משלי כג, טו-טז): "בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני. ותעלוזנה כליותי בדבר שפתיך מישרים".

למעשה גם "הקהלה" והתאחדות היתה כאן, שכן כאשר על ידי העיון בספר התורה הוכרע ויכוח בין אנשים על אופן הכתיבה – נוצרה אחדות ותמימות דעים ביניהם.

יד.

הקשר בין "הקהל" ליום הכיפורים

יש להוסיף:

על פי האמור ב"שביבים" הקודמים יובן מדוע מוציאים את ספר התורה שבו קוראים במעמד "הקהל" ביום הכיפורים.

ידוע שהלוחות הראשונות שניתנו במתן תורה השתברו על ידי משה, ורק ביום הכיפורים שלאחר מכן ניתנו הלוחות השניות. נמצא בשלמות מתן תורה היתה ביום הכיפורים. על פי המוסבר לעיל ב"שביבים" קודמים שמעמד "הקהל" הוא ביטוי של מתן תורה, מובן מדוע את ספר התורה שבו קוראים במעמד "הקהל" מוציאים ביום הכיפורים.

טז.

"מבצע תפילין" לא יזיק

הרה"ח ר' ישראל שי' רושצקי שמע מהגאון החסיד רבי נחום קורנווסר זצ"ל את דלהלן.

שמעתי מפה קדשו של הרה"ק ה"בית ישראל" מגור זצ"ל שאותם חסידי חב"ד שעומדים בתחנה המרכזית כדי לבקש מן העוברים והשבים להניח תפילין – עמידתם במקום זה לא תזיק להם כלל מבחינה רוחנית.

עד כאן מדברי הגר"נ קורנווסר זצ"ל.

ראוי לציון כי האימרה האמורה נשמעה דווקא מפה קדשו של ה"בית ישראל" שהיה בעצמו מי שביסס וחיזק את חומות הקדושה והצניעות בחסידות גור.

טז.

כ"ק אדמו"ר זי"ע והגאון בעל "מנחת יצחק" זצ"ל

בחלק חמשה עשר וששה עשר של "לקט ופרט" עסקנו במסכת הקשרים החמה שניהל כ"ק אדמו"ר זי"ע עם "העדה החרדית" בעיה"ק ירושלים.

בהקשר לכך יצויין כי הגאון רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל, בעל שו"ת "מנחת יצחק", שכיהן כראב"ד ולאחר מכן כגאב"ד העדה החרדית (על משמעות התארים "ראב"ד" ו"גאב"ד" יורחב להלן אותיות פג-פו), היה אף הוא בקשרים קרובים עם כ"ק אדמו"ר זי"ע.

הקשר המיוחד בא לידי ביטוי בין השאר בכך שלפחות חמש פעמים מזכיר ה"מנחת יצחק" בספריו את כ"ק אדמו"ר זי"ע בכבוד ובהערצה. להלן יועתקו ציטוטים מן האיזכורים האמורים, שהובאו בערכו של ה"מנחת יצחק" בספר "שמן ששון מחבר"ך", חלק שני, בעריכת הרה"ג הרה"ח רבי שלום דובער הלוי וולפא שליט"א.

יז.

"שמחתי מאד כאשר האירו נגד עיני יקרת מכתב קדשו"

בשנת תשט"ז שיגר ה"מנחת יצחק" את החלק הראשון של ספרו אל כ"ק אדמו"ר זי"ע. במכתב מ"ג ניסן תשט"ז מאשר הרבי את קבלת הספר וכותב מספר הערות עליו. בחלק השני של "מנחת יצחק" (סימן קכב, עמוד רמג) נדפסה תשובת ה"מנחת יצחק" על ההערות:

ב"ה יום ה' ר"ח שבט תשי"ז לפ"ק מנשסתר יצ"ו.
שוכט"ס אל כ"ק הרב הגאון הצדיק המפורסם
בו"ק וכו' נשיא החב"ד וכו' כקש"ת מוהרמ"מ
שניאורסאהן שליט"א האדמו"ר מליובאוויטש,

אחדרשתה"ק כמשפט לאוהבי שמו.

שמחתי מאד כאשר האירו נגד עיני יקרת מכתב קדשו,
אשר קבלתי לפני איזה שבועות ע"י ידי"ן הרה"ג מוה"ר יצחק
דובאו שליט"א, וביותר כי ראיתי כי שם עיניו הבדולחים בענינים

הכתובי בספרי, והעיר אותי באיזה הערות המאירות את העינים,
ואציע פה לפני כהדג"ק איזה מלואים לדבה"ק.

הנה כהדג"ק כתב בזה"ל: . . הנה מה מאד נכונים דברי
כהדג"ק בזה, עפ"י דאיתא בר"ן כתובות...

ומש"כ כהדג"ק לחלק . . הנה כן הוא מסתברא . .

והנה בנוגע להענינים . . ציין כהדג"ק ברוב בקיאותו,
להרבה ספרים שדברו בענינים אלו, ותודה רבה לכהדג"ק בעד
זה, אולם איזה מהם אינם תח"י...

ובזה הנני דושתה"ג וחותרם בכל חותמי ברכות ובכל
אותות הכבוד,

יצחק יעקב ווייס

יח.

התימות ה"מנחת יצחק" בשם אמו

בשנת תשי"ט שיגר ה"מנחת יצחק" אל הרבי את החלק שני של ספרו.
במכתב מי"א אד"ר תשי"ט מאשר הרבי את קבלת הספר וצירף גם הערות
עליו (אך אלה לא הגיעו לידינו לצערנו).

כאשר שיגר ה"מנחת יצחק" את החלק השלישי של ספרו הוא כתב
בכתב ידו הקדשה בשער הספר:

ב"ה

אל כ"ק מרן הגה"ק רשכבה"ג וכו'

כקש"ת מוהר"מ שניאורזאן שליט"א

אדמו"ר מליובאוויטש יצ"ו

יצחק יעקב בן יוכבד באבטשי

יושם לב: ה"מנחת יצחק" היה בן גילו של כ"ק אדמו"ר זי"ע, ועם
זאת, התייחסותו לכ"ק אדמו"ר זי"ע, כפי שמשקפת בהקדשה האמורה,
מבטאת התבטלות מוחלטת והערצה עצומה, עד כדי חתימתו בשמו ושם
אמו, כדרך החסידים.

יזכר כי גם הגאון מטשעבין זצ"ל חתם בשמו וכשם אמו במכתבו לכ"ק אדמו"ר זי"ע. דבר המעורר התפעלות עצומה מהתבטלותו כלפי כ"ק אדמו"ר זי"ע (ראה ביתר פירוט ב"שביבים" שב"לקט זפרט" א, ד).

יט.

בענין האיסור בנסיעת אניות ישראליות בשבת

בחלק ג של "מנחת יצחק" סימן לט דן בענין האיסור בנסיעת אניות ישראליות בשבת (ראה בענין זה להלן אותיות קכה-קלה). בין השאר הוא כותב (עמוד עג) :

...ובויכוח זה, התערב ג"כ האדמו"ר מליובאוויטש שליט"א, שבירר ע"י מומחים גדולים שאפשר ואפשר, ואין סכנה בדבר, אם יעמידו את האניי בלב ים...

כן דחה בראיות ברורות, את האומרים שאין צורך כהיום הזה לתפיסת יד אדם בהנהגת הספינה, שהאניי מתנהגת בפועל באופן אוטומאטי, (עיי' כל זה בבטאון חב"ד יו"ד שבט תשי"ט).

כ.

"ושפיר נתן תשובה נוכחת לבעלי האניות"

ממשיך ה"מנחת יצחק" בתשובתו :

ושפיר נתן תשובה נוכחת לבעלי האניות, על בואם עם טענה שלו יהא, שהיי באפשרי מבחינה טכנית לעצור אניי בלב ים, אבל זה יגרום הפסד גדול להכנסות של אוצר המדינה, והשיב, כי טענה זו, היא טענת כל המחללי שבתות, בבתי החרושת ובשדות שבארץ ישראל.

ויש לענות להם, כמו שענה חותנו הצה"ק ז"ל, על שאלה כעין זו, ובמשל, שכשמכבים שריפה, אין משגיחים, אם המים ראויים לשתיי, אלא מכבים האש אפילו במים שופכים.

וענה להם, שאף שצודקים במשל האמור, אבל הרוצה

לכבות שריפה בנפט ושמן דלק, כיון שגם זה נוזל הוא, לא רק שאינו מביא תועלת, אלא עוד מגדיל החורבן.

והוא הדין כשרוצים לסייע אחד מישראל, ועל אחת כמה וכמה רבים מישראל, באופן האסור עפ"י תורתנו הקדושה, תורת חיים, אין זה סיוע, אלא היזק וחורבן, וכמו שאמרו רז"ל, לא חרבה ירושלים, אלא בשביל שחללו בה את השבת (שבת קי"ט ע"ב).

בא.

"נאמן עלינו עדותו של הגה"צ מליובאוויטש שליט"א"

ממשיך ה"מנחת יצחק" בתשובתו:

...נאמן עלינו עדותו של הגה"צ מליובאוויטש שליט"א בשם המומחים, שאפשר לעצור האני" בלב ים . . . שלא מצאתי שום היתר בזה...

...החוב של קיום הדת תוה"ק, מכריח אותנו להורות כן, וצדקו דברי הה"צ הנ"ל, שכתב שם, שאם חלק גדול של נוסעים, ישמעו להוראות מורי הוראה בישראל, וימנעו מלנסוע באניות הנוסעות גם בשי"ק, קרוב לודאי שעל כל פנים, חלק מאניות ישראליות, יסדרו זמני נסיעתן, באופן שביום השבת קודש ינוחו, ובזה החיוב עלינו לעשות בזה, כל מה שביכלתנו, וגם לפנות אל בעלי האניות, להזהירם על זה, ואולי ישמעו ויצייתו לדברנו, כאשר ידעו מה שלפניהם.

בב.

"זהראה לי שכה"ג כתב לו הגה"צ מליובאוויטש שליט"א"

בחלק הרביעי של "מנחת יצחק" דן מספר פעמים בדברי כ"ק אדמו"ר זי"ע, כדלהלן.

בסימן ח הנידון בחולה במחלה מסוכנת שביציאתו מבית הרפואה שורפים את כל מה שהביא עמו - האם מותר לו להביא לשם תפילין כדי להניחן.

בין הדברים מביא ה"מנחת יצחק" ששמע מת"ח גדול אחד שאם בעקבות אי הנחת התפילין ייגרם לחולה צער גדול והדבר יוכל לפעול חלישות בבריאותו יש להקל שיביא עמו את התפילין.

ממשיך ה"מנחת יצחק":

והראה לי שכה"ג כתב לו הגה"צ מליובאוויטש שליט"א,
בנדון חולה אחד, שהי שאלה בדבר אם מותר לו להתפלל וללמוד.

ומקור הלכה זו בש"ס...

כג.

"מטהר את ישראל"

בסימן מ דן ה"מנחת יצחק" בשאלות שונות על כשרות מקווה, ובין השאר כותב (עמוד צו, סוף אות ח):

...אבל בודאי הכל יודו, אם אפשר לתקן, לצאת גם ידי המחמירים, בודאי צריכים לתקן, וביותר שכפי המבואר בדברי הה"ג השואל, דיבר מזה עם הגה"צ מליובאוויטש שליט"א, ואמר שהוא ידאג לכיסוי ההוצאה, שצריך להוציא על התיקונים.

כד.

הבעיות ההלכתיות המסתעפות מאימוץ ילדים

בסימן נ דן ה"מנחת יצחק" בדיני אימוץ ילדים והחששות הכרוכים בזה. כך כותב שם (עמוד קטז, אות ט):

ומה צדקו גם דברי הה"צ מליובאוויטש שליט"א, להמערכת של אוצר הפוסקים (נדפס שם חלק ט בדק"ל מדה"ס), שמתמה על מה שבשנים אלו, כוונת המאמצים, להעלים מהילד המאומץ, שאינם הוריו האמתיים, ומשתדלים ומדייקים בזה, שלא להראות כל תנועה וענין, שיעוררו חשד, בלב הילד המאומץ, שהיחס אליו אינו דומה, להיחס לחבריו מצד הוריהם, ועל ידי זה, באים לידי איסור יחוד חיבוק ונישוק וכו' וכו' עיי"ש . . וא"כ

כל זה נוסף על המכשולות המסתעפים, מהעלמות מקור מחצבת
הילד...

כה. "כליל תפארת"

בקונטרסי "כליל תפארת", היוצאים לאור על ידי רשת הכוללים דקהל
"תפארת ירושלים", מאמרים תורניים בנושאים שונים מאת חו"ר הכוללים.

יחד עם זה מתפרסמים בקונטרסים סיפורים שסיפר הגאון רבי שלמה
מינצברג שליט"א, רבה של קהילת "תפארת ירושלים", על הרה"ק
מאמשינוב זצ"ל, על ה"מנחת יצחק" זצ"ל, ועל דו"ז רבי עמרם ברש"י
בלוי זצ"ל סבו של הגר"ש, ועוד.

ב"שביבים" דלהלן יועתקו אחדים מהם, מלוקטים מקונטרסים יג-יד.

כו. "זידועים לשבטיכם"

מספר הגר"ש מינצברג שליט"א:

בחודש אדר תשל"ו התמנו הגאון רבי בנימין רבינוביץ זצ"ל והגאון רבי
ישראל יעקב פישר זצ"ל לחברי הבד"צ של "העדה החרדית".

במעמד המינוי אמר ה"מנחת יצחק": על הפסוק (דברים א, יג) "הבו
לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם" מפרש רש"י: "וידועים
לשבטיכם – שהם ניכרים לכם, שאם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי
הוא ומאיזה שבט הוא, ואם הגון הוא, אבל אתם מכירים שאתם גדלתם
אותו, לכך נאמר וידועים לשבטיכם".

אמר ה"מנחת יצחק" בענותנותו: אותי הביאו מחוץ לארץ "מעוטף
בטליתו" ואין מכירים אותי מי אני באמת, אך את שני הדיינים החדשים,
רבי בנימין ורבי ישראל יעקב, אתם מכירים וידועים שהם אכן ראויים, שכן
אתם גידלתם אותם...

כז.

הרה"ק מאמשינוב זצ"ל מקפיד על לימוד יומי בתניא קדישא

מספר הגר"ש מינצברג שליט"א:

מנהגו של הרה"ק מאמשינוב זצ"ל היה ללמוד בקביעות לפני התפלה בספר תניא קדישא, והתבטא על כך שהוא אחד מספרי החסידות שהוא מקפיד ללמד בכל יום.

כח.

"רצון יראיו יעשה"

עוד מספר הגר"ש מינצברג שליט"א:

בספר "נפש החיים" מביא את דברי חז"ל על כך שדוד המלך ביקש מהקב"ה שאמירת תהלים תחשב כלימוד נגעים ואהלות, וכותב על כך שאכן כך ביקש דוד המלך, אבל מי אמר שהתקבלה תפלתו. אמר על כך הרה"ק מאמשינוב זצ"ל: הרי נאמר "רצון יראיו יעשה", ואם דוד המלך ביקש זאת - בוודאי שהתקבלה תפלתו.

כט.

"לחשוב מהשבות"

עוד מספר הגר"ש מינצברג שליט"א:

פעם נסעתי עם הרה"ק מאמשינוב זצ"ל מבית וגן לגאולה ואמר לי שלפני שיוצאים לרחוב תמיד צריכים להכין פסוק או מאמר חז"ל כדי לחשוב עליהם וזו שמירה טובה לטהרת המחשבה.

ל.

מפעולות ה"קירוב" של רבי עמרם בלוי זצ"ל

עוד מספר הגר"ש מינצברג שליט"א:

הרב יוסף גוטפארב שליט"א סיפר לי שפעם נכנס לבית הכנסת "תורה ויראה" וראה את רבי עמרם ברש"י בלוי זצ"ל יושב במקומו, מולו ישב בחור הנראה כאחד מחברי הקיבוצים, והם לומדים יחד בחברותא.

לא.

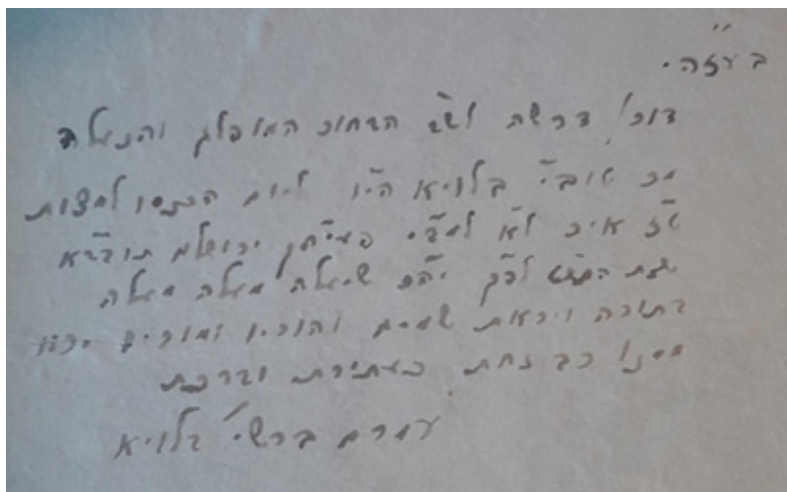
"דורות דרשה" מאת רבי עמרם ברש"י

בין המשתתפים בחגיגת בר המצווה שלי, שהתקיימה בביתנו שבשיכון פאג"י בט"ז אייר תש"ט, היה דו"ז רבי עמרם ברש"י בלוי זצ"ל.

כ"דורות דרשה" העניק לי רבי עמרם את הספר "מסילת ישרים" (דפוס ירושלים תש"ח), ובשער הספר כתב לי הקדשה בכתב ידו.

להלן תצלום דף שער הספר וההקדשה.

לב.

פיענוח ההקדשה:

בעזה"י

דורך [נ] דרשה לש"ב הבחור המופלג והנעלה מר טובי' בלויא הי"ו ליום הכנסו למצות ט"ז איר ל"א למב"י [=למנין בני ישראל, הכוונה לספירת העומר] פעה"ק ירושלים תובכ"א שנת התש"ט לפ"ק יה"ר שיעלה מעלה מעלה בתורה ויראת שמים והוריו ומוריו ירוו ממנו רב נחת כעתירת וברכת עמרם ברש"י בלויא

לג.

מדוע בכה יעקב אבינו?

כאשר התורה מספרת על פגישתו הראשונה של יעקב אבינו עם רחל אמנו היא כותבת (ויצא כט, יא): "וישא את קולו ויבך". רש"י על אתר מפרש: יבך - לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה.

ולכאורה הדבר דורש ביאור: וכי העובדה שרחל לא תיקבר יחד עם יעקב מצערת עד כדי בכיה?

ניתן, אולי, להסביר זאת בשני אופנים, כדלהלן.

לד.

יעקב בכה על הגלות של בניו

א. אפשר לפרש שיעקב בכה על הסיבה לקבורתה בדרך, שלא במקומה הנתון בחברון, כדברי חז"ל הידועים שהובאו ברש"י (ויחי מח, ז): "שתהא לעזרה לבניה, כשיגלה אותם נבוזראדן והיו עוברים דרך שם יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים..."

הווה אומר: יעקב בכה על הגלות המרה שעתידה לבוא על בניו.

לה.

יעקב בכה על גלות השכינה

ב. הסיבה הפנימית לכך שרחל אמנו לא נקברה במערת המכפלה, עם האבות ושאר האמהות היא כדלהלן.

רחל רומזת לרגל הרביעית של המרכבה (ארבעת הרגליים נרמזים בראשי-התיבות איי"ר: אברהם, יצחק, יעקב, רחל), המכוונת כנגד ספירת המלכות.

כידוע (אגרת התשובה פרקים ד-ו בהרחבה), אות ה' האחרונה שבשם הוי"ה ("ה' תתאה") היא ספירת המלכות, ומוסבר בתורת בחסידות כי בזמן הגלות ירדה ה' תתאה והופרדה משאר הספירות שלמעלה הימנה, גלות.

נמצא שהסיבה שרחל אמנו לא נקברה עם האבות, היא משום שענינה של רחל הוא ספירת המלכות, ובזמן הגלות זו נפרדת משאר הספירות, גלות השכינה.

לפי זה ניתן לומר שיעקב בכה על גלות השכינה וההפרדה בין ה' תתאה לאותיות י' ה' ו' של שם הוי", דבר שבא לידי ביטוי במקום קבורת רחל בנפרד מן האבות.

על כך אנו מתפללים לאיחודם מחדש בגאולה השלמה, אז יהיה השם שלם, יחוד קוב"ה ושכינתיה.

לו.

”בלוי” מן התורה מניין?

ביום ג' י"א חשון תשנ"ח ביקרנו בבית בננו הרה"ג הרה"ח רבי יעקב מאיר שי' לרגל התחלת הנחת תפילין של נכדנו הרה"ח ר' ברוך שי' בלוי. אז שמעתי "ווארט" נחמד מפי נכדנו הרה"ח ר' אפרים פישל זאב שי' בלוי, שהיה אז בגיל 11, רעיון מקורי שלו, לגבי שם משפחתנו "בלוי":

התורה מתחילה באות ב' ("בראשית ברא אלקים גו'") ומסיימת באות ל' ("לעיני כל ישראל"), והספר האמצעי (ויקרא) מתחיל באות ו' ("ויקרא אל משה גו'") ומסתיים באות י' ("בהר סיני").

לו.

מה הקשר בין "ביתו" לבין צדקה ובין "בניו" לבין משפט?

בגמרא (סנהדרין נז, ב והובא ב"תורה תמימה" על הפסוק דלהלן) מובא הדין שבן נח נהרג דווקא על ידי פסק דין שנפסק על ידי איש, ולא על ידי דין שנפסק על ידי אשה.

בפרשת וירא (יח, יח-יט) נאמר: "ואברהם היו יהיה וגו' כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו וגו' לעשות צדקה ומשפט וגו'".

הגמרא שואלת שלכאורה נראה מן הפסוק "אשר יצוה את בניו ואת ביתו", ו"ביתו היינו נשים" (רש"י שם), שגם אשה מצווה לעשות דין.

מתרצת הגמרא: הוא מותיב לה והוא מפרק לה: "בניו" – לדין, "ביתו" – לצדקה.

נמצא שלגבי "ביתו" (כלומר, אשתו ובנותיו) שייך יותר "צדקה" מ"משפט".

ולכאורה דרוש ביאור: מה הקשר בין "ביתו" לבין צדקה ובין "בניו" לבין משפט?

לח.

"משפט" – תורה ו"צדקה" – מעשה המצוות

ניתן, אולי, להסביר זאת על פי הפירוש המקובל בתורת החסידות לגבי "ציון במשפט תפדה ושביב בצדקה", ש"משפט" הוא תורה ו"צדקה" הוא מעשה המצוות, ועל פי המבואר באגרת הקודש סימן כ"ט שבתניא קדישא (דיבור המתחיל "אשת חיל") שה' תתאה שבשם הוי', הרומזת לספירת המלכות, ובנפש האדם לכוחות המעשה, היא בחינת נקבה.

לפי האמור מובן:

"משפט", לימוד התורה, שייך יותר לכוחות השכל והרגש, בחינת "משפיע", שכן זכר רומז לבחינת המשפיע, ואילו "צדקה", מעשה המצוות, שייך יותר לכוחות המעשה, בחינת "מקבל", שכן נקבה רומזת לבחינת ה"מקבל", וכוחות המעשה מקבלים את השפעת התוכן שבהם מכוחות השכל והרגש.

לט.

"יחוד קוב"ה ושכינתיה"

ברם, לאמיתו של דבר רצונו של הקב"ה הוא שיהיה איחוד שתי הבחינות האמורות יחד, וזהו ענין "יחוד קוב"ה ושכינתיה", יחוד "זעיר אנפין" ו"מלכות", רגש ומעשה, מצוות חובות הלבבות ומצוות מעשיות – חובות האברים.

ובהמשך לזה – גם ההשפעה על הזולת שגם היא "צדקה" וגם היא בחינת "מלכות", כידוע.

מ.

פשר המושג "תמים" הלומד ב"תומכי תמימים"

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע העניק לישיבה שייסד את השם "תומכי תמימים", ולכל תלמיד הלומד בה את התואר "תמים".

ניתן, אולי, להסביר זאת כדלהלן.

המושג "תמים" מבטא שלימות, כפי שעל הקרבן להיות תמים מכל מום. ביחס לענייננו מדובר בשלמות הנובעת מאיחוד הפנימיות והחיצוניות, כידוע שייחודיותה של ישיבת "תומכי תמימים" היא לימוד נגלה דתורה ופנימיות התורה באופן של "תורה אחת" ושלמה.

זה גם, אולי, פירושו: "איש תם יושב אוהלים" (תולדות כו, כז), שמוסב על אהל שם ואהל עבר (רש"י על אתר), כמבואר בתורת החסידות שהדבר רומז על נגלה דתורה ופנימיות התורה, שזו השלמות האמורה.

מא.

ביאוד המושג "תמים" ביחס לברית המילה ולקב"ה

זו הסיבה שהתואר "תמים" ניתן לאברהם אבינו לאחר קיום מצוות ברית המילה, כנאמר (בראשית יז, א) "התהלך לפני והיה תמים" וברש"י על אתר: התהלך לפני במצות מילה, ובדבר הזה תהיה תמים, שכל זמן שהערלה בך אתה בעל מום לפני. וכמבואר בתורת החסידות שעל ידי המילה בא ענין ההשפעה והגילוי האלוקי עד אל הזולת (ראה גם להלן אות עה).

גם הקב"ה מכונה "תמים במעשיו" (נוסח ה"הקפות" בשמחת תורה), כשהכוונה היא לשלמות של יחוד קוב"ה ושכינתיה, "הכסא שלם" (ראה גם "הלקח והליכוב", חלק ב, עמוד נו) וקשור עם כינויו של הקב"ה בתואר "תומך תמימים" (גם זה בנוסח ה"הקפות"), שזה המקור למושג "תמים", כידוע.

מב.

"ותלך ותתע - חזרה לגלולי בית אביה"

וירא כא, יד: וישכם אברהם בבוקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע.

רש"י על אתר מפרש: ותלך ותתע - חזרה לגלולי בית אביה.

הפירושו הפשוט של "ותלך ותתע" הוא, לכאורה, שהגר תעתה בדרך.

אם כן כיצד מתאים פירושו של רש"י, ש"ותלך ותתע" הכוונה לכך ש"חזרה לגלולי בית אביה", עם הצהרתו של רש"י, עליה חזר כ"ק אדמו"ר

זי"ע פעמים רבות, שכל עניינו של רש"י הוא אך ורק לפרש את פשוטו של מקרא.

מוג.

מענה:

לא יתכן – על פי הבנתו של "בן חמש למקרא" – לפרש שהגר, שהיתה בת פרעה, תעתה בדרך, שהרי היתה זאת דרך קבועה, כפי שאנו נוכחים מסיפורים שונים של האבות של ירידה למצרים וחזרה משם.

מאידך, סביר – על פי אותה הבנה – שבאכזבתה הקשה מן הדרך של בית אברהם אבינו, שהיה אמור להיות בית של חסד כפי ציפיותיה (ולכן התגירה), בעניין היחס של אברהם ושרה כלפיה וכלפי ילדה, ודאי אמרה בלבה שאינה רוצה להמשיך בדרך זו.

רק כך ניתן להבין מדוע כלו המים מן החמת שמסר לה אברהם אבינו, משום שהנער היה חולה. הרי אין ספק שאברהם אבינו נתן לה מים במדה מספקת להגיע למצרים.

מד.

מוזמור קמג – המתאים למניין שנות כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע

בי"ב תמוז תשפ"ב מלאו מאה ארבעים ושנים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע בשנת תר"מ. מוזמור קמג בתהלים הוא, איפוא, המזמור המתאים למניין שנותיו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.

הפסוק המסיים את המזמור הוא (פסוק יב): "ובחסדך תצמית אויבי והאבדת כל צוררי נפשי כי אני עבדך". כלומר: בזכות העובדה שדוד המלך הוא "עבדך", עבד ה', הוא מאביד את אויביו וצורריו.

לפי הסברו של כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בתניא קדישא פרק טו נמצא שהמלים "כי אני עבדך" מבטאים את מאפייניו הייחודיים של דוד המלך ע"ה, ואת דרגתו הנעלית בעבודת ה', כדלהלן.

מה.

ההבדל בין "עובד" לבין "עבד"

לשון אדמו"ר הזקן בפרק טו בתניא קדישא: "שההפרש בין עובד אלקים לצדיק הוא שעובד הוא לשון הווה, שהוא באמצע העבודה, שהיא המלחמה עם היצר הרע להתגבר עליו ולגרשו מהעיר קטנה שלא יתלבש באברי הגוף, שהוא באמת עבודה ועמל גדול להלחם בו תמיד, והיינו הבינוני.

אבל הצדיק נקרא עבד ה' בשם התואר, כמו שם חכם או מלך, שכבר נעשה חכם או מלך, כך זה כבר עבד וגמר לגמרי עבודת המלחמה עם הרע עד כי ויגרשהו וילך לו ולבו חלל בקרבו". ראה להלן.

מוז.

"והאבדת כל צודרי נפשי כי אני עבדך"

לפי ההסבר נמצא שאכן המלים "כי אני עבדך" מבטאות את הדרגה הייחודית והנדירה של דוד המלך, "עבד ה'", שהיא דרגת "צדיק", ולא רק "עובד" ה', שהיא דרגת "בינוני" שהיא "מידת כל אדם" וכיכולת כל אחד להגיע אליה.

עוד ביטוי לכך שהמזמור מתייחס לעבודת הצדיקים, שהיא עבודתו של דוד המלך, כאמור, הוא במלים: "והאבדת כל צודרי נפשי גו'", שהרי, כידוע, עבודת הצדיקים היא באופן של אתהפכא, כלומר: חיסול כל רע, שלא כעבודת הבינונים.

מוז.

"למשפטיך עמידו היום כי הכל עבדיך" (תהלים קיט, צא)

את הפסוק (תהלים קיט, צא) "למשפטיך עמידו היום כי הכל עבדיך" ניתן, אולי, לפרש כך:

כאשר יהודי חטא רח"ל ורוצים להעמידו למשפט יכול הוא להצטדק בכך שאין החטא באשמתו משום שלא ניתנה לו נשמה של צדיק שאין

לו יצר הרע. כיון שיש לו יצר הרע – הוא זה שפיתה אותו ולא היה יכול לעמוד כנגדו.

על כך משיבים לו שהוא אינו יכול להצטדק בטענה האמורה, משום שבקרבו של כל יהודי קיימת בחינת משה רבנו (כמבואר בתניא קדישא, פרק מ"ב), שהוא בדרגת צדיק, ובכוח נשגב זה ביכולתו להתגבר על היצר.

יתכן שזהו פירוש הפסוק: "למשפטיך עמדו היום" – על החוטא לעמוד למשפט ואין לו צידוק על חטאו, משום ("כי") ש"הכל עבדיך": בכל יהודי קיימת דרגת "עבד", שהיא דרגת הצדיק [שהרי מי שאינו בדרגת צדיק אינו נקרא "עבד" בשם התואר, אלא "עובד" בשם הפעולה, כמבואר בתניא קדישא, פרק טו].

מח.

כ"ק אדמו"ר זי"ע ב"שבוע האגודאי"

בסוף חודש כסלו ותחלת חודש טבת תרפ"ח קיימה "אגודת ישראל העולמית" את "השבוע האגודאי", כנס בן מספר ימים, בברלין.

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, שיצא בשלהי חודש תשרי תרפ"ח מרוסיה והתיישב בריגה, גילה עניין בנעשה ב"שבוע האגודאי". לשם כך שיגר את כ"ק אדמו"ר זי"ע, שהיה מיועד אז להיות חתנו, אל הכנס כדי שידווח לו מן השטח על המתרחש.

מט.

מבית הגנים

בשנת תשנ"ח נמצא בין גנוי כ"ק אדמו"ר זי"ע העתק המכתב אותו כתב לחותנו ובו תיאור מן המתרחש בכנס. עובר לפרסום המכתב בשבועון "כפר חב"ד" שיגר אליי הרה"ח ר' חיים שאול שי' ברוק, שעסק בפרסום הגנים, את המכתב בצירוף שאלות רבות על פרטי האישים והמאורעות המוזכרים במכתב.

כתבתי, איפוא, להרח"ש ברוק מענה מפורט על שאלותיו ושיגרתי אליו, אך לא ידעתי על שני אישים המוזכרים שם. בהשגחה פרטית

הגיעוני הידיעות עליהם באופן מפתיע ובלתי צפוי בשבוע שלאחר מכן, ולכן שלחתי לרח"ש שי' ברוק עוד פקס עם הפרטים שנודעו לי בהשגחה פרטית, כמפורט להלן.

ג.

"ציר מלונדון - רוטנבורג"

אחד מן האישים המוזכרים במכתב הוא "ציר מלונדון - רוטנבורג" שהגיע לאותה ועידה בברלין.

הרבי כותב עליו כך: "ציר מלונדון - רוטנבורג - סיפר לי כי נדפס במכתב-עת [=עתון] שכ"ק [אדמו"ר מוהריי"צ] משתתף בעבודת המרכז של אגודת-ישראל בריגא. שבע רצון הוא מהרב גוטניק ומשבח אותו בכל תוקף ועוז".

ידעתי שהרב גוטניק הוא הרה"ג הרה"ח רבי מרדכי זאב הכהן גוטניק זצ"ל, מתלמידי ישיבת "תומכי תמימים" בליובאוויטש, ולימים רב בלונדון ומראשי "אגודת ישראל" באנגליה (ראה "כתבי ר' משה בלוי" עמוד 134). מאידך, לא ידעתי מיהו אותו רוטנבורג, ולכן לא עניתי על כך במכתבי הראשון אל הרח"ש שי' ברוק.

נא.

מידע בהשגחה פרטית

בתחלת השבוע שלאחר שיגור המכתב פגשתי בגב' מנדל, אשה מבוגרת, שבתה למדה אצלנו בבית הספר העל-יסודי "בית חנה" כ-20 שנה קודם לכן (עם בתנו מרת רייזל שושנה תחי' הלפרין).

האשה הזכירה שאביה, רוטנברג, היה לו בלונדון קשר עם מישהו מחב"ד בשם גוטניק.

שאלתי אם היה זה בשנת תרפ"ח והשיבה בחיוב, ושאלתי אם היה מראשי "אגודת ישראל" שם והשיבה בחיוב (אף ציינה שלמד רפואה בברלין באותה תקופה!).

בעקבות השלמת המידע האמור נכתב בפיענוח המכתב: ציר מלונדון – רוטנבורג: ד"ר מנחם (בויד) רוטנברג, שגר אז בלונדון, והיה מראשי "אגודת ישראל" שם.

נב.

הרב מיאנאווע

השני הוא בקשר להרב דיאמנט, עליו כותב הרבי: "רב מיאנאווע – נאם גם-כן בהתפעלות ובחום, על-דבר תוצאות עבודתה של אגודת-ישראל ושאין להתיאש אף אם ישנם איזה חסרונות בעבודה. וניכר היה שבכל לבו ונפשו מסור הוא לעבודה זו, כי לפי-דעתו זו היא הדרך להפצת והחזקת התורה והדת".

על הרב דיאמנט האמור מצאתי באטלס "עץ חיים" שהגיע אלי במשך אותו שבוע בהשגחה פרטית. בעקבות השלמת המידע האמור נכתב בפיענוח המכתב: רב מיאנאווע: הרב יוסף בן-ציון דיאמנט, מחבר ספר "עמק הבכא".

*

המכתב האמור ופיענוחיו התפרסמו בשבועון "כפר חב"ד" באותה תקופה, ושוב נדפסו גם בספר "אדמו"רי חב"ד ויהדות גרמניה", שחיבר הרה"ח ר' זושא שי' וולף, עמודים 232-235.

נג.

מהי ההוכחה?

כתב הרמב"ם (הלכות אבל פרק יד הלכה ב): "וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה שנאמר (וירא יח, ב) וירא והנה שלשה אנשים".

מכך שהרמב"ם מצטט רק את ארבע המלים "וירא והנה שלשה אנשים" מן הפסוק מובן שההוכחה היא ממלים אלה בלבד.

נשאלת השאלה: מהי ההוכחה מן המלים האמורות שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה?

נד.

ההוכחה היא מן העובדה שאברהם ראה את האנשים

מתרץ כ"ק אדמו"ר זי"ע:

כשאדם נמצא במצב של "וירא אליו ה'" נדרש ממנו שהתגלות האלוקית תתפוס את כל תשומת לבו ללא שימת לב לשום דבר אחר, כמו ההנהגה הנדרשת בתפילת העמידה, שאז "צריך שיראה עצמו כאילו שכינה כנגדו".

כיצד, אם כן, ראה אברהם בעת התגלות ה' אליו את שלושת האנשים וייחס להם תשומת לב?

מכאן הוכחת הרמב"ם: "וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה שנאמר וירא והנה שלשה אנשים". כלומר: ההוכחה היא מעצם העובדה שאברהם ראה את האנשים בעודו עומד לפני ה' הנגלה אליו.

נה.

מדוע שינה הרמב"ם מן הגמרא?

בגמרא (שבת קכז, א), שהיא המקור לדברי הרמב"ם ש"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה", מובאת ההוכחה לכך מן הפסוק (וירא יח, ג) "ויאמר א-דני אל נא תעבור מעל עבדך".

לפי זה עדיין צריך ביאור: מדוע שינה הרמב"ם מן המקור והביא את הפסוק "וירא והנה שלושה אנשים" כהוכחה?

נו.

עיקרה של הכנסת אורחים: תשומת הלב לאזרח

מסביר כ"ק אדמו"ר זי"ע:

בשאר המצוות שבין אדם לחברו העיקר הוא הנפעל, כלומר: מילוי צרכי הזולת, ואילו פעולת הגברא, כלומר: עד כמה מורגשת מידת החסד של הנותן, אינה משמעותית כל כך כלפי המקבל.

מצוות הכנסת אורחים מתייחדת בכך שבקיומה יש משמעות עיקרית לפעולת הגברא של הנותן ולמידת החסד שלו כלפי האורח. לא די בכך שכל צרכי האורח יסופקו, אלא יש לתת לו את התחושה שסיפוק צרכיו נובע מן ההתעניינות של המארח בו ואהבתו אליו.

הדבר בא לידי ביטוי בין השאר בחשיבות המיוחדת שייחסו חז"ל, ונפסקה גם ברמב"ם, למצוות ליווי האורח לאחר סיום האירוח.

תכליתה של מצוות הליווי אינה רק לשמור על האורח בדרך, אלא גם לבטא את תשומת הלב וההתעניינות של המארח באורחו, עד כדי כך שגם לאחר שכבר סיפק את כל צרכיו הוא מלווה אותו ודואג לו.

נז.

לפי המוסבר מתודין שינויו של הרמב"ם

לפי זה מוסבר היטב מדוע שינה הרמב"ם מן הגמרא והביא את הפסוק "וירא והנה שלושה אנשים".

בפסוק זה מודגש שעיקרה של מצוות הכנסת האורחים הוא היחס ותשומת לב שמייחס המארח לאורחו, בכך שגם תוך כדי ההתגלות הנעלית של הקב"ה לאברהם אבינו – ייחס אברהם את תשומת לבו לאורחים ובכך קיים את מצוות הכנסת האורחים.

המוסבר ב"שביבים" נג-נז הוא לקט חלקי ותמציתי משיחת כ"ק אדמו"ר זי"ע שנדפסה בסה"ק לקוטי שיחות, חלק כה, שיחה א לפרשת וירא. מומלץ לעיין שם ולראות את הדברים בהרחבה ובהסברה רבה, ובליווי מראי מקומות רבים, כדרכו בקודש.

נח.

בשולי הדברים

לפי המבואר בשיחת הקודש שהובאה לעיל נמצא שהעיקר בהכנסת אורחים הוא היחס ותשומת הלב לאורח יותר מאשר האכלתו והשקייתו.

ולכאורה, המסקנה מזה היא שבכל ביקור ריעים משפחתי, של קרובים וידידים וכו', ואפילו ביקור ענייני (כגון בענייני עבודה וכו') – ניתן לקיים מצוות ההכנסת אורחים, ולא רק כשמאכילים את מי שאין לו משלו באותה שעה.

נט.

תנועת פאג"י הידושלמית

רבות דובר בקונטרסים הקודמים על תנועת פאג"י הירושלמית.

כאן המקום להזכיר שוב כי לא מדובר בתנועת פא"י (פועלי אגודת ישראל), אלא בקבוצת אישים שפרשו מתנועת פא"י והקימו תנועה אידיאולוגית עצמאית, לאחר שפא"י התקרבה במדה מסוימת לישראליות הציונית דאז.

ס.

ראשי התנועה

כפי שכבר סופר – מבין ראשיה של תנועת פאג"י היו (לפי סדר הא-ב):

אבי מורי הרה"ג רבי ברוך יהודה בלוי זצ"ל, הרה"ח ר' אברהם טרגר ע"ה, הרה"ח ר' אברהם מוקוטובסקי (כי טוב) ע"ה, הרה"ח ר' אברהם פרשן ע"ה, הרה"ח ר' אוריאל צימר ע"ה, ועוד (ראה פירוט ב"שכיבים" שב"לקט ופרט" ג, קס).

בחלקים הקודמים של "לקט ופרט" נכתב בהרחבה רבה על כל אחד מן האישים האמורים. ניתן למצוא זאת לפי המפורט ב"מפתח" שנדפס בחלק טו של "לקט ופרט".

סא.

יה

בבחירות לכנסת הראשונה, שהתקיימו בשנת תש"ט, התמודדו ארבע המפלגות הדתיות (המזרחי, הפועל המזרחי, אגודת ישראל, פא"י) בחזית דתית מאוחדת (יוזכר שוב: זו לא אותה חזית דתית שכ"ק אדמו"ר זי"ע נלהם להקמתה בבחירות הבאות, שכן רצון קדשו היה שזו תהיה אך ורק "בלוק טכני", לצורך הבחירות בלבד).

תנועת פאג"י הקימה אז רשימה עצמאית נפרדת בשם "רשימת חרדים" שסימנה האותיות יח ובראשה עמד הרה"ח ר' אברהם מוקוטובסקי ע"ה, אך זו לא קבלה את מספר הקולות הדרוש כדי להכנס לכנסת.

סב.

ט, ת

בין הבחירות לכנסת הראשונה (שהתקיימו, כאמור, בשנת תשי"ט) לבין הבחירות לכנסת השנייה (שהתקיימו בשלהי שנת תשי"א) היו בחירות לרשויות המקומיות. תנועת פאג"י הופיעה אז ברשימה עצמאית למועצת עיריית ירושלים שסימנה האות ת.

בבחירות, שהתקיימו ביום שלישי ה' כסלו תשי"א, הצליחה רשימה זו להכניס נציג אחד למועצת העיר ירושלים.

תחלה כיהן בתפקיד הרה"ח ר' אברהם טרגר. לאחר מכן מסר את מקומו לרה"ח ר' חיים שטרן ע"ה, שלבסוף מסר את תפקידו לאבי מורי זצ"ל.

באותן בחירות צעדו לראשונה ספרדים חרדים ברשימה עצמאית שסימנה האות ט. גם רשימה זו הצליחה להכניס נציג אחד למועצת העיר ירושלים.

סג.

טת

לבחירות לכנסת השנייה, שהתקיימו בכ"ו תמוז תשי"א, הלכה פאג"י ברשימה משותפת עם הספרדים החרדים שסימנה היה האותיות טת.

בתחלה היה המועמד הראשון של הרשימה המשותפת הגאון רבי יעקב משה טולידנו זצ"ל, שהיה אז רבה הראשי הספרדי של תל אביב. השני היה הרה"ח ר' אברהם מוקוטובסקי (כי טוב). השלישי היה הגאון רבי יצחק נסים זצ"ל, לימים הרב הראשי הספרדי בארץ ישראל.

מועמדותו של הרב טולידנו נפסלה על ידי ועדת הבחירות, כיון שהוא כיהן אז, כאמור, כרב ראשי לתל אביב.

אגב: מעניין שכעבור שנתיים, עם פטירתו של הגאון רבי בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל, בכ"ד אלול תשי"ג, התחרו שני אלה על מילוי מקומו במשרת הרב הראשי הספרדי בארץ ישראל.

בבחירות לרבנות הראשית, שהתקיימו בשנת תשט"ו, קיבל הרב נסים 42 קולות לעומת הרב טולידנו שקיבל 27 קולות. כך התמנה הרב נסים לרב הראשי הספרדי.

סד.

תוצאות הבחירות לכנסת השניה

הרשימה האמורה, טת, לא הצליחה להעביר, ולו נציג אחד, לכנסת. הדבר גרם למעשה לפירוק תנועת פאג"י כתנועה אידיאולוגית, אך זו המשיכה לפעול כתנועה כלכלית, שבראשה עמד הרה"ח ר' אברהם טרגר. כן המשיכה להוציא לאור את העתון היומי "הקול" במשך שנים מספר, עד שנת תשכ"ו.

על "הקול" ועל "היומן" שקדם לו ראה ב"לקט ופרט": ב, סד. סו. עה. קמח. ג, קלא-קלב. ד, כג. כו. מט. קט. קיט-קכ. ה, קלא-קלד. קסב-קסג. טו-ריז. ח, לח. ט, קלג. י, קסא.

סה.

"והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אמן בן יהי רצון"

את הפרק השלישי בהלכות פרה אדומה מסיים הרמב"ם במלים הבאות:
"ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשניה. ראשונה עשה משה רבנו, שניה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חורבן הבית. והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אמן בן יהי רצון".

בשיחת קודש נפלאה (לקוטי שיחות, חלק כח, שיחה א לפרשת חוקת) מדייק כ"ק אדמו"ר זי"ע מדוע הוסיף הרמב"ם את המלים "מהרה יגלה אמן בן יהי רצון" על גוף ההלכה? מה מקומה של משאלת לב בין הלכות?

סז.

החובה לחבות לביאת המשיח

הרבי מסביר זאת בהרחבה על פי דברי הרמב"ם בהלכות מלכים פרק יא הלכה א ש"מי שאינו מחכה לביאתו הרי הוא כופר בתורה ובמשה רבינו" רח"ל. הווה אומר: קיימת חובה עיקרית לא רק להאמין בביאת המשיח, אלא גם לצפות לכך.

על פי זה מתרץ הרבי שבמלים "מהרה יגלה אמן כן יהי רצון" בא הרמב"ם להשמיענו שהציפייה לביאת המשיח תהיה עד כדי כך שגם כאשר עוסקים בהלכות אחרות ומזכירים את מלך המשיח רק בדרך אגב - פורצת התפלה והבקשה מהקב"ה ש"מהרה יגלה אמן כן יהי רצון".

סז.

הקשר בין מצוות פרה אדומה לבין הגאולה

אמנם עדיין יש צורך בהסבר מדוע מכל תרי"ג המצוות נבחרה דווקא מצוות פרה אדומה כדי ללמדנו את האמור. כ"ק אדמו"ר זי"ע מסביר את הקשר המיוחד בין מצוות פרה אדומה לבין הגאולה השלמה, יעויין בשיחת הקודש האמורה.

ניתן, אולי, להוסיף ולהסביר את הקשר בין מצוות פרה אדומה לבין הגאולה השלמה, כדלהלן.

א. כל הסדר של שריפת הפרה והכנת אפרה להזאה נעשה בהר המשחה (ראה רמב"ם, הלכות פרה אדומה, פרק ג), שהוא הר הזיתים, והרי הר הזיתים מופיע כחלק מאירועי ביאת המשיח, כנאמר (זכריה יד, ד): "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים... ונבקע הר הזיתים...".

סח.

הקשר התוכני בין הר הזיתים לפרה אדומה

ב. מבואר בתורת החסידות (ראה בסה"ק לקוטי שיחות, חלק א, שיחה לפרשת יחזק' על הפסוק "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים" שהמושג "הר

הזיתים" רומז על גילוי מקור החכמה, שכן שמן רומז לחכמה (ראה מנחות פה, ב). הזית, שהוא מקור השמן, רומז למקור החכמה. כך גם "הר הזיתים" רומז למקורם של הזיתים עצמם, כלומר: מקור למקור.

[כך מוסבר שם תוכן העניין שדווקא הרגליים, "רגליו" יעמדו לעתיד לבוא על הר הזיתים, במשמעות היתרון במצוות המעשיות ובקבלת עול על החכמה, ההבנה ומקורם].

נמצא ש"הר הזיתים", מקור החכמה, הוא בחינת "חכמה עילאה". יתכן שזה קשור עם המבואר ב"אגרת הקודש" שבתניא קדישא, סימן כת, לגבי פרה אדומה: "בשריפת הפרה אדומה . . נקרא בשם קידוש מי חטאת . . והיא בחינת קדש העליון . . חכמה עילאה ומוחא סתימאה דא"א" (יעו"ש).

סט.

ההבדל בין "הודאה" ל"ברכה"

ידוע ההבדל המבואר בתורת החסידות בין "הודאה" ל"ברכה".

תמצית ההסבר:

"הודאה" היא דרגה נחותה הקיימת בתחלת עבודת ה', כאשר אין עדיין כל הבנה והשגה בגדלות ה', ואין עדיין רגש של אהבת ה' ויראת ה'. במצב זה האדם "מודה" לקב"ה [בדומה לביטוי (מנחות, פרק ב, משנה ה) "מודים חכמים לרבי מאיר"], כלומר: מצוי במצב של התבטלות לקב"ה, שלמעלה מן ההבנה וההשגה.

"ברכה" היא דרגה נעלית בעבודת ה', בה מצויים צדיקים שבכוחם לברך, שכן הם מצויים בדרגה כה נעלית שלמעלה משורש הדברים, כגון רפואה או ישועה, ולכן ביכלתם לברך [בדומה לביטוי "המברין את הגפן" (כלאים, פרק ז, משנה א), השפעת דבר מה למקום חדש]. כלומר, להחליט בוודאות ולצוות שהדברים יושפעו משרשם בעולמות העליונים עד לעולם הגשמי.

ראה להלן.

ע.

"יודוך ה' כל מעשיך וחסידיך יברכוכה" (תהלים קמה, י)

לפי המוסבר באות הקודמת ניתן, אולי, להסביר דיוק בפסוק (תהלים קמה, י) "יודוך ה' כל מעשיך וחסידיך יברכוכה", כדלהלן.

בחלקו הראשון של הפסוק מדובר על "כל מעשיך", כלומר על כל הנבראים, ואילו בחלקו השני של הפסוק מדובר רק על "חסידיך".

על פי המוסבר באות הקודמת מובן היטב:

חלקו הראשון של הפסוק עוסק ב"יודוך", כלומר ב"הודאה", שהיא דרגה נחותה, ולכן היא שייכת ל"כל מעשיך", לכל הנבראים, שכולם יכולים להגיע לדרגה זו.

אולם חלקו השני של הפסוק עוסק ב"יברכוכה", כלומר ב"ברכה", שהיא דרגה נעלית השייכת ל"חסידיך", יחידי סגולה, בלבד.

ניש לציין כי משמעותו הפנימית של הפסוק האמור נתבארה בהרחבה ובעומק רב במאמרי רבוה"ק נשיאי חב"ד. יעויין במאמר דיבור המתחיל: "פדה בשלום - תשכ"ו"; "נר חנוכה - תשכ"ו" ב"תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט", חלק שני, עמודים קיז-קכה; קלג-קלח].

עא.

"מזודים אנחנו לך וגו' ויברכו שם כבודך וגו'"

לפי המוסבר באות סט ניתן, אולי, להסביר דיוק בשני פסוקים המופיעים בנוסח התפלה, כדלהלן.

ב"ויברך דוד" אנו אומרים: "ועתה אלוקינו מזודים אנחנו לך וגו' ויברכו שם כבודך וגו'" [הצירוף של שני הפסוקים האמורים בנוסח התפלה הוא של שני מקומות שונים בנ"ך (הפסוק הראשון מופיע בדברי הימים א כט, יג והשני בנחמיה ט, ה), אבל יש משמעות, כמובן, לעובדה שבתפלה צורפו שניהם בצמידות].

ועוד: הודאה לקב"ה מופיעה בלשון הווה ("מזודים אנחנו לך"), ואילו הברכה אליו מופיעה בלשון עתיד ("ויברכו")?

על פי המוסבר באות סט מובן היטב:

הפסוק הראשון עוסק ב"מודים", כלומר ב"הודאה", שהיא דרגה נחותה, ולכן היא שייכת אלינו כבר עתה, בהווה.

אולם הפסוק השני עוסק ב"ויברכו", כלומר ב"ברכה", שהיא דרגה נעלית, ולכן עדיין אינה שייכת אלינו. רק לעתיד, כאשר נגיע לדרגה נעלית, נוכל גם "לברך".

עב.

הרגש של הסבא

לא מקובל שעסקן פוליטי יהיה ניחן ברגש אמיתי.

עלי לציין, אבל, שסבי רבי משה בלוי זצ"ל, מנהיגה של "אגודת ישראל", היה בעל רגש עצום.

ברגע זה זכורים לי שלשה מעמדות בהם בא הרגש שלו לידי ביטוי גלוי. האחד – באחד מלילי הסדר שערך עם כל צאצאיו בתקופת השואה. כשהגיע ל"שפוך חמתך על הגויים", פרץ בבכי נורא חסר מעצורים. השני – נאומו ב"ט אדר תש"ו בטקס חלוקת הפרסים של "קרן הפרסים" של "נאמני אגודת ישראל" לילדים ששיננו משניות וגמרא בעל פה (ראה "שביבים" שב"לקט זפרט" ב, לד).

סבי דיבר בהתרגשות ובבכי על מיליוני היהודים שנספו בשואה, בדגש על הילדים הקטנים – וכל הקהל געה בבכי יחד עמו. בדיעבד, היה זה אחד מנאומיו האחרונים של סבי, שנפטר כעבור כשלושה חודשים.

השלישי – מדי שמחת תורה, עד שנתו האחרונה, היה מכרכר ומפוזז בהתלהבות נעורים, שמח ומשמח. בבית מדרשו של הגרי"צ דושינסקי זצ"ל שימש בכל ליל שמחת תורה כ"מְנַחֵה", משמיע פיוטים, מנצח על הניגונים, פותח בניגונים וכו'.

כך גם בשמחת בית השואבה ודומיהן היה רוקד בהתלהבות נעורים.

עג.

מבני משפחת שיינברגר

לאחרונה נפטרה הרבנית גולדה שיינברגר ע"ה, בתו של דו"ז רבי עמרם ברש"י ורעייתו של הרה"ג רבי פנחס לייביש שיינברגר זצ"ל. רבי פנחס לייביש היה בנו של הרה"ג רבי ישעיה שיינברגר זצ"ל, שהיה מראשי "נטורי קרתא".

רבי ישעיה היה בנו של הגאון החסיד רבי יוסף חיים שיינברגר זצ"ל (ראה עליו ב"שביבים" שב"לקט ופרט"ו, סה) שהיה חתנו בזו"ר של זקננו הגאון החסיד רבי ישעיה אורנשטיין זצ"ל. רבי ישעיה שיינברגר נולד מזיווג זה ולכן נקרא ישעיה על שמו של סבו.

אגב: מזיווג זה נולדה גם דו"ז הרבנית זיסל דייטש זצ"ל אשתו של דו"ז הגה"צ רבי שמואל דייטש זצ"ל. מן הזיווג השני נולד הגאון הגדול רבי מרדכי אהרן שיינברגר זצ"ל, שהיה חתנו של רבי שמואל דייטש זצ"ל (רעייתו של רבי מרדכי אהרן היתה למעשה אחייניתו, בתה של הרבנית זיסל דייטש, שהיתה אחותו מאב).

עד.

רבי ישעיה שיינברגר

רבי ישעיה שיינברגר היה, כפי שהיה נראה לי בילדותי, השלישי בהיררכיית הנהגת "נטורי קרתא", אחרי דו"ז רבי עמרם בלוי זצ"ל והרה"ג רבי אהרן קצנלבוין זצ"ל. גם רבי אהרן קצנלבוין וגם רבי ישעיה שיינברגר חיתנו את אחד מבניהם (הרה"ג רבי חיים קצנלבוין זצ"ל והרה"ג רבי לייביש שיינברגר זצ"ל) עם בנותיו של רבי עמרם בלוי.

רבי ישעיה שיינברגר היה חבר הנהלת ישיבת אהל משה. עם ייסוד ישיבתו של הגרי"צ דושינסקי זצ"ל, ישיבת "בית יוסף צבי", היה רבי ישעיה למנהלה הראשון.

במסגרת זו היה הוא גם התוקע בבית מדרשו של הגרי"צ דושינסקי זצ"ל בימי ראש השנה, לפני שהתמנה חותני הגה"ח רבי חיים אורי רוזנברג זצ"ל לתפקיד זה.

בשנה מסויימת בשחר ילדותי, לא זכור לי מתי, חדל רבי ישעיה להיות מנהל ישיבת "בית יוסף צבי" וחדל גם להיות התוקע. אז נתמנה חותני על ידי הגרי"צ דושינסקי זצ"ל לתוקע.

עה.

"בית יעקב מעם לועז"

להלן אנקדוטה משנות ילדותי.

פעם נקלעתי לביתו של רבי ישעיה שיינברגר שבשכונת בתי אונגרין. משום מה מצא רבי ישעיה צורך ללמדני פרק באקטואליה למרות גילי הרך. אז אמר לי בשם הגרי"צ דושינסקי זצ"ל כי בית ספר "בית יעקב" הוא "מעם לועז" (על משקל לשון הפסוק בתהלים קיד, א: בית יעקב מעם לועז), כלומר - פסול.

זכורני שהשבתי לו שהפסוק אומר, אדרבה, ש"בית יעקב" יוצא "מעם לועז"...

עז.

האם "אין אנו מספיקים להודות" או "הן הן יודו"?

נזכרתי ב"ווארט" שאמרתי לפני שנים רבות מאוד, עוד בילדותי (בשנת תש"ה-תש"ו בערך):

ב"נשמת כל חי" אנו אומרים: "אילו פיננו מלא שירה כים וכו' אין אנו מספיקים להודות וכו'", ומיד בהמשך אומרים: "על כן אברים שפלגת בנו וכו' כי כל פה לך יודה וכו'", שלכאורה תרתי דסתרי.

אמרתי אז כי אכן אין אנו מספיקים להודות ולברך וכו', אבל האברים עצמם, הרוח הנשמה והלשון, מודים מאליהם, כי זה כאילו מתפרץ בלי כוונה.

ביתר בהירות: טבעו של אדם שאינו מתחיל באופן מכוון בדבר שלא יוכל להשלימו, אבל תיתכן התפרצות ספונטנית מבלי להביא בחשבון כי אין הדבר שלם.

*

תירוצים נוספים על השאלה האמורה ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט"
ו, קמה-קמו.

עז.

מה הקשר התוכני בין רפואה למילה?

במסכת מגילה (יז, ב) דנה הגמרא בהסברת סדר הברכות בתפלת העמידה.
בין השאר נאמר שם: "ומה ראו לומר רפואה בשמינית? אמר רבי אחא:
מתוך שנתנה מילה בשמינית, שצריכה רפואה, לפיכך קבעוה בשמינית".

יש לשאול: הרי רפואה היא לכל חולי ולא למילה בלבד?

מסתבר שאכן יש קשר תוכני ייחודי בין ברית מילה לבין רפואה.
ניתן, אולי, להסביר זאת כדלהלן.

עח.

המשמעות הפנימית של המילה – רפואה

מוסבר בתורת החסידות (ראה, לדוגמא, בסה"ק "תורה אור", דף לא, טור א)
שהמשמעות הפנימית של ברית המילה היא הסרת ההסתרה על גילוי
האלקות.

שורש ההסתרה על האלקות הוא, כידוע, במאמר האלוקי "יהי רקיע"
שיצר את ההבדלה והמחיצה בין העליונים והתחתונים, מדת הגבורה.

על הסרת המחיצה הזאת נאמר (דברים לב, ט) "מחצתי ואני ארפא",
כמובא בדברי חז"ל (קהלת רבה א, ד): "מחצתי ואני ארפא, מחיצה שעשיתי
בין העליונים לתחתונים... לעתיד לבוא אני מרפא מחיצה זו".

הרי שענין המילה – גילוי – הוא ענין רפואה.

ע.ט.

טעם התקנה הקבועה של "רפאנו" מפני מצוות מילה הנצחית

מן הראוי לציין שסבי רבי משה בלוי זצ"ל כתב הסבר אחר על דברי הגמרא האמורים (אות עז) בשם הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, והדברים התפרסמו בספר "כתבי ר' משה בלוי", מדור "פניני חיים", עמוד 531. להלן יועתקו משם הדברים בלשונם.

אנשי כנסת הגדולה תקנו ברכת רפאנו, ברכה קבועה – אם כי בזמן ברכה ייתכן כי תהיה מציאות של "והסירותי מחלה מקרבך" – מפני מילה שהיא מצווה וחובה, ולא סגי בלאו הכי, והילדים צריכים לרפואה, ובשביל זה תקנו חתימת הברכה "רופא חולי עמו ישראל".

עד כאן מן הספר האמור.

פ.

המשמעות הכפולה של הברכה

בסיום פרשת העקידה נאמר לאברהם אבינו: "כי נשבעתי נאום ה' כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך. כי ברך אברך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער אויביו".

בפשטות מוסכת הברכה של "וירש זרעך את שער אויביו" על הנצחון בגשמיות של עם ישראל במלחמותיו עם האומות האויבות אותו.

אולם ב"שביבים" שב"לקט ופרט" (יג, סח-ע) הסברנו שהמשמעות הפנימית של הברכה היא שאברהם יוריש לזרעו, בני ישראל, את ה"עזר" ויתרון הכוח לנפש האלוקית (כמבואר בתניא קדישא, פרק יג) שבאמצעותו תוכל להתגבר על היצר הרע ("אויביו").

פ.א.

הסבר הכפילויות שבברכה

על כך ניתן להוסיף כי לפי ההסבר האמור יובנו מספר פרטים בברכה האמורה הדורשים ביאור, כדלהלן.

א. כפל המלים "ברך אברוך".

ב. כפל המלים "והרבה הרבה".

ג. ההשוואה ל"כוכבי השמים", מחד, ול"חול אשר על שפת הים" מאידך.

כל אלה רומזים על המשמעות הכפולה שבברכה: מחד, ברכה על נצחון האוייבים הגשמיים הנלחמים בנו, הנרמזת בחול, שהוא בארץ. מאידך, ברכה על נצחון האוייבים הרוחניים, היצר הרע והנפש הבהמית, הנרמזת בכוכבים שבשמים.

פ.ב.

הגאב"ד זצ"ל זהראב"ד שליט"א

לאחרונה נסתלק מעמנו גאב"ד "העדה החרדית", הגאון רבי יצחק טוביה וייס זצ"ל, עליו נכתב כבר ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, מו-מז. ג, סה. יב, קמט-קנא.

בקונטרס הקודם כתבנו בהרחבה ("שביבים" א-יט) על – יבלחט"א – הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, ראב"ד "העדה החרדית".

יש לציין שהיו תקדימים שונים שלאחר הסתלקותו של הגאב"ד התמנה הראב"ד במקומו לגאב"ד. לטובת המעיינים נסביר על פרטים אלה.

פג.

מ"אב"ד" ל"גאב"ד"

בקהילות גדולות בחוץ לארץ במשך כל השנים נקרא רב המקום, "מרא דאתרא", בשם "אב"ד", ראשי תיבות: אב בית דין, כיון שבדרך כלל היו בקהילות גדולות בתי-דינים שהיו כפופים למרותו של הרב.

ידוע הפתגם המפורסם של היעב"ץ: "ברוך שלא עשני אב"ד" על משקל הברכה "ברוך שלא עשני עבד" בברכות השחר, כיון שהיו מקרים רבים שהיה האב"ד כפוף למרותם של ראשי הקהילה.

אולי בגלל הפתגם האמור הוחל בירושלים (כנראה) להוסיף לתואר "אב"ד" את האות ג' שמשמעותה "הגאון אב בית דין".

כאשר הקים ד"ר חיים וויצמן את הרבנות הראשית – קבע תואר חדש למשרה האמורה: "רב ראשי". יתכן שזה תרגום של התואר "חכם באשי" שהיה נהוג בקהילות ספרדיות וכך גם בארץ ישראל עד אז.

פד.

ראשי התיבות "ראב"ד"

האות א' שבתואר ראב"ד אין לה אותה משמעות כמו האות א' שבתואר גאב"ד. ראשי התיבות של "ראב"ד" הם: ראש בית דין, כאשר האות א' טפלה לאות ר'.

מראשי בתי הדין של העדה החרדית בירושלים ("ראב"ד") זכורים שמותיהם של: הגאון רבי משה נחום וולנשטיין זצ"ל, הגאון רבי מרדכי לייב רובין זצ"ל, ובזמני – הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל.

זכור לי גם שהגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל היה ראש בית הדין של הרבנות הראשית בירושלים (ולאחר מכן התמנה גם כרב ראשי לירושלים). כן זכור לי בהקשר האמור שמו של הגאון רבי אליהו ראם זצ"ל.

פה.

מינוי הרב בנגיס מראב"ד לגאב"ד

כאשר הסתלק הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל, שהיה גאב"ד העדה החרדית (אגב: זכור לי כי בחותמת שלו נוסף גם התואר "רב ראשי להיהדות החרדית בארץ ישראל"), שהיה ממלא מקומו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, בשנת תש"ט, מינתה הנהלת העדה החרדית את הראב"ד דאז, הרב בענגיס זצ"ל, להיות "גאב"ד".

אגב: לאחר הסתלקות הגרי"ח זוננפלד זצ"ל נסע סבי רבי משה בלוי זצ"ל לחפש רב במקומו.

לאחר שסבי נפטר מצאו את רשימת המועמדים שרשם לעצמו. שם נכתב בין השאר שהרב בענגיס רצה להיות גאב"ד, אף סבי כתב עליו שהוא מתאים להיות ראב"ד אך לא גאב"ד.

פו.

עוד על תולדות משרות "גאב"ד" ו"ראב"ד" בירושלים

אגב דאגב: הגאון החסיד רבי מנחם זעמבא הי"ד רצה אף הוא להיות גאב"ד העדה החרדית אך הסיבה שנפסל היתה משום שהיה חסיד גור וכפוף לרבנותיו הקדושים שהיו מחוץ לירושלים.

פירוט רב על תולדות המכהנים במשרות הגאב"ד והראב"ד של העדה החרדית בעיה"ק ירושלים לדורותיהם ניתן למצוא ב"שביבים" שב"לקט ופרט": א, לז. ב, מו-מז. נג. ג, נט-ס. סה. קעה. ד, קפד-קפז. רה-רו. ה, י. ט, קע-קעא. י, קה. יב, קמט-קנא. טו, ח. טז, א-יט.

פז.

"ישנה סגולה בדוקה ומנוסה, והיא תורתנו הקדושה"

להלן יועתק חלק ממכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע (נדפס באגרות קודש חלק יב עמוד קפד, אגרת ג'תתקצה) ובו התייחסותו הק' לענייני סגולות. יצויין כי ישנן אגרות קודש רבות בתוכן זה, אך כמדומה שניסוח האגרת דלהלן הוא ייחודי.

ב"ה, אדר"ח טבת, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג כסלו, בו כותב, אשר ראה ספר
סגולות פלוני ובו כותב על-דבר חכמת היד כו' –

הנה כלך מדרך זו, ואם רצונו דוקא בספר סגולות, הרי
ישנה סגולה בדוקה ומנוסה, והיא תורתנו הקדושה, וישנה גם-
כן חכמה בדוקה ומנוסה, והיא חכמתו יתברך, אשר יכולים
להתאחד עמה על-ידי לימוד התורה, וביחוד נפלא וכמבואר
בתניא פרק ה, עיי"ש.

וכבר נאמר תמים תהי' עם ה' אלוקיך, ויש אומרים
(רמב"ן) שהוא גם-כן ממספר תרי"ג מצות התורה...

פ.ה.

"בית אהרן ברכו את ה'" (תהלים קלה, יט)

כבר סופר (ב"שניבים" שב"לקט ופרט" א, ו. ו, קכד. טו, סד-סה) על בתי הכנסת
בהם נהג סבי רבי משה בלוי זצ"ל להתפלל.

את תפלת ערבית במוצאי שבת נהג סבי רבי משה בלוי להתפלל עם מגין
מיוחד של מקורביו באפלולית חצר, תחת כיפת השמים.

היה זה מתחם לא גדול ברחוב שנקרא היום רחוב חיים עוזר, שהיה
שייך ל"ועד עדת הבבלים" (= יוצאי עירק), שבקצהו האחד עמד בית הכנסת
"בית אהרן" ובקצהו השני שכן מבנה בן שמונה חדרים, ששימש את ת"ת
"תורת אהרן" לעדת הבבלים [כיום שוכן שם בית ספר לבנות].

בין מתפללי "בית אהרן" זכורים לי: הגאון הצדיק רבי יהודה צדקה
זצ"ל והגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל בצעירותם.

בשטח שבין שני המבנים האמורים, ארכו מטרים ספורים, התקיים,
איפוא, המניין האמור.

פ.ט.

"דברי שלום ואמת" (אסתר ט, ל)

לאחרונה הסתלק מעמנו חכם שלום כהן זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף".

לאחר הסתלקותו שמעתי את דלהלן.

באחת החופות בהן נכח כיבדו חבר כנסת חרדי מסויים באמירת אחת הברכות, והכריזו ברבים שחבר כנסת פלוני מכובד בכך וכך.

נענה חכם שלום ואמר בדרך צחות שאיזכור של מישוהו בתואר "חבר כנסת" מהווה הלבנת פניו ברבים...

צ.

האם ניתן לשמוע את קול ה' ולהשאיר בחיים?

בפרשת ואתחנן מתארת התורה התרחשות שאירעה לאחר עשרת הדברות (דברים ה, יט-כד): "את הדברים האלה דיבר ה' אל כל קהלכם . . . ויהי כשמעכם את הקול . . . ותאמרו . . . היום הזה ראינו כי ידבר אלוקים את האדם וחי . . . ועתה למה נמות . . . אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלוקינו עוד ומתנו. כי מי כל בשר אשר שמע קול אלוקים חיים מדבר . . . כמונו ויחי. קרב אתה ושמע . . . ואת תדבר אלינו..."

לכאורה דרוש ביאור בפשוטו של מקרא:

תחלה אמרו בני ישראל "היום הזה ראינו כי ידבר אלוקים את האדם וחי", כלומר: אם היה עד עתה פקפוק בנבואתו של משה רבנו בשם הקב"ה, כיון שלא יתכן שהקב"ה ידבר עם האדם והוא יישאר בחיים – עתה נוכחו לדעת שאכן יש אפשרות כזו. בהמשך אומרים בני ישראל למשה רבנו: "אם יוספים אנחנו לשמוע . . . ומתנו" – כיצד שני הדיבורים עולים בקנה אחד? הרי הם עצמם נותרו בחיים לאחר שמיעת קולו יתברך ומהי טענתם?

צא.

"על כל דיבור פרוחה נשמתן" ו"החזירה הקב"ה להן"

יתכן להסביר: אמרו חז"ל (ראה שבת פח, ב) ש"על כל דיבור פרוחה נשמתן", דבר המוכיח בעליל ששמיעת קול הקב"ה מביאה ליציאת הנשמה מן הגוף. לפי זה ההוכחה שהוכיחו בני ישראל מן העובדה ש"ראינו כי ידבר אלוקים את האדם וחי" שתיכתן אפשרות כזאת – היא, כנראה, מן העובדה ש"החזירה הקב"ה להן בטל שעתיד להחיות בו את המתים" (ראה שבת שם).

לפי זה מיושבת הקושיה האמורה, שאמנם תיתכן האפשרות של הישארות בחיים, אבל רק אחרי שלפני כן היתה יציאת הנשמה מן הגוף, וזהו: "אם יוספים אנחנו לשמוע... ומתנו", שהרי סוף סוף היתה שם מיתה.

צב.

"ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אליז מאהבה"

תירוץ נוסף:

רש"י (שם, פסוק כד) מפרש: ואת תדבר אלינו. התשתם את כחי כנקבה, שנצטערת עלים ורפיתם את ידי, כי ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אליז מאהבה, וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה, ולא ללמוד ממני.

מדברי רש"י למדנו שתרעומתו של משה רבנו כלפי בני ישראל היתה שאינם מתקרבים אל הקב"ה מתוך אהבה דווקא.

נמצא, איפוא, שהקירבה אל הקב"ה מתוך אהבה היא זו שמאפשרת לראות את הקב"ה ולהשאר בחיים. טענת בני ישראל היתה, אם כן, שלא תמיד יוכלו להיות מסוגלים לעבוד את הקב"ה מתוך אהבה, שכן רגילה יותר עבודת ה' מתוך יראה, שבמצב כזה אין את הבטחון להשאר בחיים אחרי שמיעת קול הקב"ה.

הסבר הדברים פשוט:

רגש של אהבה מביא לקירוב, ורגש של יראה מביא לריחוק.

אומר, איפוא, הקב"ה למשה רבנו (שם, פסוק כו): "הטיבו כל אשר דברו. מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי...".

וראה עוד בעניין זה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ט, צז-צח. י, רסח.

צג.

מה פשר ההוספה "בלבב שלם"?

מדי בוקר, לאחר קריאת פרשת העקדה, אנו מבקשים: "רבונו של עולם, כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמיך את כעסך וכו'".

דרוש ביאור: א. מה צורך בהוספת המלים "בלבב שלם", מדוע לא די במלים "כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך, כן יכבשו רחמיך את כעסך וכו'"? ב. מניין לרבותינו שאכן העקידה נעשתה "בלבב שלם", שמא לא עשה זאת אברהם אלא בעל כרחו, כעבד המקיים מצות אדונו בלי להתחשב בנטיות לכו?
ראה להלן.

צד.

החידוש שבעקדת יצחק

ניתן, אולי, לתרץ שאלות אלה על פי דברי כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בסימן כא ב"אגרת הקודש" שבתניא קדישא, וזלה"ק:

"...וזריוותיה דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם, כי העקדה עצמה אינה נחשבה כ"כ לנסיון גדול לערך מעלת א"א ע"ה. בשגם כי ה' דיבר בו קח נא את בנך כו', והרי כמה וכמה קדושים שמסרו נפשם על קדושת ה' גם כי לא דיבר ה' בס, רק שא"א ע"ה עשה זאת בזריות נפלאה להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו..."

צה.

"בלבב שלם" – הייחודיות של נסיון העקדה

לפי הסבר נפלא זה מתורצות שתי השאלות האמורות (אות צג):
א. מן האמור למדנו שהעקדה נעשתה "בלבב שלם".

ב. ללא הזריזות של אברהם אבינו שביטאה את שמחתו וחפצו למלאות את רצון ה' ("בלבב שלם") אין חידוש בעקדת יצחק, שבזכותה אנו מבקשים מהקב"ה את בקשתנו.

נמצא כי זריזותו של אברהם אבינו היא זו המלמדת אותנו כי הדבר נעשה בשמחה ובלב שלם.

צו.

מדוע הזכרון באמצעות האיל?

ניתן להציע הסבר נוסף לשאלתנו, ובהקדים שאלה נוספת:

אחד הטעמים למצות תקיעת שופר בראש השנה הוא להזכיר לפני הקב"ה את זכות עקידת יצחק. הזכרון נעשה באמצעות העובדה שהתקיעה היא בקרן של איל המזכיר את המאורע בסיום העקידה (וירא כב, יג): "וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו. וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו".

כך בפשוטו של מקרא, וכדברי רש"י (אמור כג, כד): זכרון תרועה . . . לזכור לכם עקידת יצחק שקרב תחתיו איל. זוהי גם הכוונה בפיוט "תעיר ותריע" הנאמר ב"יוצר לראש השנה" במשפט: "מלך זכור אחוז קרן. לתוקעי היום לך בקרן".

ותמוה: מדוע נעשה הזכרון דוקא באמצעות הזכרת האיל שאותו מצא אברהם רק לאחר העקידה ולא באמצעות משהו אחר שיזכיר את העקידה עצמה?

צז.

הקרבת האיל מלמדת שהעקידה היתה בלבב שלם

לשאלה זו התייחסתי בעבר (ראה "שביבים" שב"לקט זפרט" ג, כד), וביארתי כי הציווי על העקידה היה ב"אתערותא דלעילא", הקב"ה פנה אל אברהם וביקש "קח נא...", ואילו הקרבת האיל נעשתה ב"אתערותא דלתתא", ביוזמתו של אברהם עצמו. מסיבה זו אנו מזכירים דווקא את האיל, משום שאנו רוצים להזכיר את הזכות שהגיעה דווקא ב"אתערותא דלתתא" המדגישה יותר, כמובן, את הזכות שבכך.

יש להוסיף ולומר עוד, כי הקרבת האיל מלמדת אותנו גם על מעשה העקידה עצמו כי הוא נעשה "בלבב שלם":

אדם המקיים את הציווי המוטל עליו מפני עול האדון בלבד, וכדברי חז"ל (סוטה כב, ב) "פרוש מה חובתי ואעשנה", ברור שאם לפתע יפטרו אותו מחובה זו הוא ינשום לרווחה ולא יבקש לקיים בכל זאת את הציווי. רק מי שעול האדון יקר לו, והוא מעוניין בקיום מצותו "בלבב שלם", לא ישלים עם הפסד ההזדמנות לקיום הציווי, ויחפש בכל כחו לקיים כל מה שניתן מרצון האדון.

צח.

מדוע התברך אברהם דווקא בהתגלות השנייה?

על-פי ההסבר האמור יובן גם מדוע לאחר העקידה היו שתי התגלויות של המלאך לאברהם אבינו ורק בהתגלות השניה נתברך אברהם בכרכות מיוחדות, זאת משום שדווקא ההתגלות השניה היתה לאחר הקרבת האיל, שהראתה שאכן העקידה נעשתה "בלבב שלם".

לפי זה ניתן להסביר גם את הנאמר: "...בי נשבעתי נאם ה' כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך".

יש לפרש שיש כאן שתי זכויות שבעטיין זכה אברהם אבינו לברכות המיוחדות: א. "יען אשר... לא חשכת את בנך" – עצם מעשה העקידה. ב. "יען אשר עשית את הדבר הזה" – ביצוע העקידה "בלבב שלם", בזריזות ובשמחה.

צט.

מה פשר הברכה "זהטיבך"?

מדי בוקר, לאחר קריאת פרשת העקדה, אנו אומרים את תפלת "רבנו של עולם". בתחלת התפלה האמורה אנו מבקשים בקשות שונות, אולם ברובה היא ציטוט פסוקים רבים בטובתם של ישראל.

בין השאר מופיעים שם הפסוקים: ושב ה' אלוקיך את שבותך וריחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלוקיך שמה. והביאך ה' אלוקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירישתה והטיבך והרבך מאבותיך.

מה פשר הברכה "והטיבך"?

ראה להלן.

ק.

שני החלקים בגלות ובגאולה

ניתן, אולי, לתרץ:

בפרשת "והיה אם שמוע" נאמר כי לאחר שעם ישראל יסטה מדרך התורה ו"חרה אף ה' בכם ועצר את השמים... ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נותן לכם".

הווה אומר: העונש מורכב משני חלקים: 1. חרון אף של הקב"ה המביא לידי עצירת הגשמים ומניעת השפעה גשמית. 2. גלות מארץ הקודש.

כנגד זה גם ההשבה של עם ישראל מן הגלות מורכבת מאותם חלקים, אם כי בסדר הפוך: 1. קיבוץ הגלויות אל ארץ הקודש ("ושב ה' אלוקיך... והביאך... אל הארץ וירישתה"). 2. סילוק חרון אף של הקב"ה ("והטיבך"), והחזרת יחסו הטוב אל עם ישראל.

[יש להעיר מדברי כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע ב"אגרת התשובה" שבתניא קדישא, פרק ב, שבאדם שחטא ושב בתשובה ישנם שני שלבים: 1. "שנמחל לו לגמרי מה שעבר על מצוות המלך". 2. "שיהיה לרצון לפני ה' ומרוצה וחיביב לפניו ית' כקודם החטא"].

קא.

מכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע לסבי רבי משה בלוי זצ"ל

לאחרונה התפרסם מכתב קצר ששיגר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע לסבי רבי משה בלוי זצ"ל בחודש אלול לפני שמונים שנה (תש"ב-תשפ"ב).

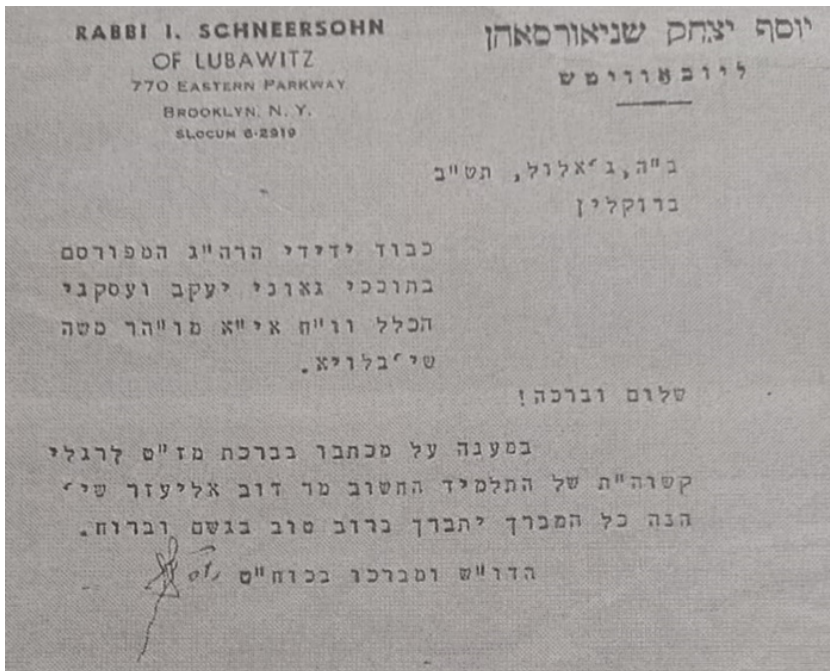
תוכן המכתב הוא מענה בקצרה על ברכת "מזל טוב" ששיגר סבי לרגל קשרי השידוכין של הרה"ח רבי דוב אליעזר הבלין זצ"ל (אביהם של הגה"ח רבי משה שי' והגה"ח רבי יוסף יצחק שי', שניהם נמנים כיום על רבני חב"ד בארץ הקודש) עם אחייניתו, בת אחיו הרה"ג רבי אברהם ברוך בלוי זצ"ל.

בקריאת המכתב מזדקרות לעין שלוש השורות העמוסות בתארים מופלגים על סבי זצ"ל, דבר המעיד יותר מכל על הקשר והיחס המיוחד של הרבי לסבי זצ"ל, ובלשון הרבי: "ידידי".

[ידועים דברי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע (הובאו ב"תורת מנחם - התועודיות" חלק א עמוד 3): איני מפזר תוארים. כשאני כותב "ידיד נפשי" או "ידידי עוז" הרי שהמציאות היא כך].

קב.

תצלום המכתב ופיענוחו

פיענוח המכתב :

להלן יועתק המכתב בפיענוח ראשי התיבות :

ברוך-השם, ג' אלול, תש"ב.

ברוקלין

כבוד ידידי הרב-הגאון המפורסם

בתוככי גאוני יעקב ועסקני הכלל

ותיק-וחסיד איש-ירא-אלוקים

מורנו-הרב משה שי' בלויא

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בברכת מזל-טוב לרגלי קשורי-התנאים

של התלמיד החשוב מר דוב אליעזר שי' הנה כל המברך יתברך

ברוב טוב בגשם וברוח.

הדורש-שלומו ומברכו בכתיבה-וחתימה-טובה

יוסף יצחק

קג.

מה הקשר בין קיבוץ גלויות לבין ההכרה בקב"ה?

בין הדברים הנאמרים מדי שחר שמקורם ב"תנא דבי אליהו" מופיעים המשפטים דלהלן: "קבץ נפוצות קוויך מארבע כנפות הארץ, יכירו וידעו כל באי עולם כי אתה הוא האלוקים לבדך..."

גם בתפלת "והוא רחום" הנאמרת בימי שני וחמישי מופיעה התחינה: "אבינו אב הרחמן הראנו אות לטובה וקבץ נפוצותינו מארבע כנפות הארץ, יכירו וידעו כל הגוים כי אתה ה' אלוקינו".

לכאורה דרוש ביאור: מה הקשר בין קיבוץ הגלויות לבין העובדה שכל באי העולם יכירו וידעו בקב"ה?

ראה להלן.

קד.

סוד קיבוץ הגלויות

כדי לתרץ את השאלה האמורה עלה ברעיוני ההסבר דלהלן.

הקב"ה פיזר את בני ישראל בארצות שונות, וכתוצאה מכך ישנם יהודים שהיו במשך דורות רבים בגרמניה, הונגריה, מרוקו, פולין, תוניס ותימן.

באופן טבעי יש שוני בין יהודי ארץ זו לבין יהודי ארץ אחרת. לא מדובר, חלילה, בשינויים מהותיים, אלא בשינויי אופי ותכונות, דבר הנובע מן האומות שגרות באותה ארץ.

המתבונן מן הצד ביהודים מארצות מוצא שונות יכול, איפוא, שלא לראות את כל היהודים כעם אחד.

אך כאשר כל היהודים מכל רחבי תבל מתכנסים יחד – הדבר מראה על כך שיש נקודה משותפת לכולם, שהיא הנשמה האלוקית שבכל יהודי, חלק אלוקה ממעל ממש.

זה, אם כן, הקשר: על ידי "קיבוץ גלויות" יכירו כל האומות בקיומו של הקב"ה ובישראל עם קרובו.

קה.

"תנו כבוד לתורה!"

לאחרונה מתה אליזבת השניה מלכת אנגליה, דבר שהזכיר לי את דלהלן.

כבר סופר בהרחבה על "הקול", בטאונה של תנועת פאג"י. להלן אנקדוטה נוספת הקשורה בכך.

בליל רביעי י' שבט תשי"ב הסתלק הגאון רבי יצחק אייזיק שר זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקה, לגנזי מרומים.

יום או יומיים לאחר מכן נכנס הגאון רבי יהודה קרביץ זצ"ל (ראה עליו ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ח, פח. ט, שכד) לבית הכנסת בשכונת פאג"י להתפלל שחרית במניין של השעה 7 בבוקר, כדרכו.

בהזדמנות זו הוא פנה אל אבי מורי זצ"ל, שהיה מראשי תנועת פאג"י, בתרעומת: מדוע הכותרת הראשית של "הקול" לא היתה על הסתלקות הגרי"א שר זצ"ל, אלא על – להבדיל – מות ג'ורג', מלך אנגליה (שהתרחש בבוקרו של יום רביעי י' שבט תשי"ב), שאינו מבני ברית. ראה להלן.

קו.

תפקידו של עתון

תשובתו של אבי מורי זצ"ל היתה שכדי שהעתון יצליח להשפיע על קוראיו כראוי עליו לספק לציבור בכותרת הראשית ידיעות מעניינות ומושכות את תשומת הלב, למרות שישנן ידיעות החשובות מהן הרבה יותר.

כדוגמא נוספת לכך ציין אבי מורי זצ"ל את העובדה שמספר שנים קודם לכן, ביום פטירת הרה"צ רבי יוסף גוטפארב זצ"ל, מנקיי הדעת בירושלים (חותנו של הגאון החסיד רבי ישראל גרוסמן זצ"ל), הכותרת הראשית לא היתה על פטירתו, למרות שברור שידיעה זו היתה החשובה ביותר.

עד היום נותר בזכרוני – אבלחט"א – תוכן הדו-שיח המרתק בין הגר"י קרביץ לבין אבי מורי זצ"ל.

קז.

בשולי הסיפור:

א. דומה שבזמננו אכן המצב השתנה והיהדות החרדית מדגישה בכותרות הראשיות של עתוניה דווקא את הכותרות על גדולי ישראל שנפטרו.

ב. בילדותי ידעתי שכאשר יהודי נפטר משתמשים עליו בביטוי "נפטר", ולא בביטוי "מת" (באידיש: אומרים "ער איז נפטר געווארן", ולא "ער איז געשטארבן"). לעומת זאת, על גוי משתמשים בביטוי "התפגר" (באידיש: "גע'פיגר'ט").

אמי מורתי זצ"ל לימדה אותי שעל מלך גוי משתמשים בביטוי "מת" ולא "התפגר".

עד היום הנני תוהה מה הסיבה לשינוי האמור, אם משום "מורא מלכות", שכן בשנות ילדותי היתה ארץ הקודש תחת השלטון הבריטי, או משום שעל פי התורה יש לכבד גם את מלכי אומות העולם (ראה שולחן ערוך, אורח חיים, סימן רכד, סעיף א).

כך או כך, אינני יודע אם היום מקפידים דוברי האידיש על ההבדל האמור.

קח.

למי נאמרו דברי התוכחה?

ספר דברים כולל, כידוע, דברי תוכחות שאמר משה רבנו טרם הסתלקותו לבני ישראל על מעשיהם במשך ארבעים שנות היותם במדבר.

כידוע כוללים דברי התוכחה את פירוט האירועים שהיו לבני ישראל במשך ארבעים השנים האמורות. היה זה לאחר שהושלמה הגזרה שנגזרה על בני ישראל, לאחר חטא המרגלים, על טלטולם במדבר ועל כך שלא ייכנסו לארץ.

הקב"ה אומר לדור שיצא ממצרים (שלה יד, כט. לא): "במדבר הזה יפלו פגריכם... וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה והבאתי אותם וידעו את הארץ..."

נמצא, איפוא, שבשנת אמירת דברי התוכחה על ידי משה רבנו, סמוך לכניסתם לארץ, כבר לא חי אף אחד מבני דור המדבר. מובן, איפוא, שאלה שהשמיע משה רבנו את דברי התוכחה באזניהם היו רק בני הדור הצעיר. ראה להלן.

קט.

"אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה"? (ידמיהו לא, כח)

כאן מתעוררת תמיהה: לאורך דברי התוכחה ותיאור האירועים שהתרחשו במשך ארבעים שנה, פונה משה רבנו ומדבר בלשון נוכח, וכאילו הם הם שעשו את כל חטאי דור המדבר, והרי החוטאים היו בני דור המדבר שכבר מתו?

המפליא הוא שלא רק בתיאור החטאים מדבר משה רבנו בלשון נוכח אל הדור שלא חטא, אלא גם (ציטוט): "פנים בפנים דיבר ה' עמכם בהר מתוך האש" (דברים ה, ד) ופירש רש"י: פנים בפנים – אמר רבי ברכיה, כך אמר משה, אל תאמרו אני מטעה אתכם על לא דבר, כדרך שהסרסור עושה בין המוכר ללוקח, הרי המוכר עצמו מדבר עמכם.

שוב: הרי השומעים הם בני דור הכניסה לארץ שלא נכחו בגופם בעת מתן תורה.
וצריך עיון.

ק.י.

"טעימה" מפרק לה בתניא

את פרק לה בתניא קדישא פותח כ"ק אדמו"ר הזקן בשאלה על התכלית בעבודת ה' של ה"בינוני", שלעולם לא יצליח להפוך את מדותיו הטבעיות לקדושה וכל חייו ייאלץ להלחם בתאוות מחשבות והרהורים רעים.

התשובה משתרעת בהרחבה על פני הפרקים הבאים. כהקדמה לתשובה האמורה אומר אדמו"ר הזקן: "ותהי זאת נחמתם לנחמם בכפליים לתושיה ולשמח לבם בה' השוכן אתם בתוך תורתם ועבודתם". בכך מגדיר אדמו"ר הזקן את מטרת מתן התשובה.

תוכן התשובה בתמציתיות הוא שהשכינה שורה על גוף האדם ונפשו הבהמית דווקא על ידי קיום המצוות המעשיות, למרות שמידותיו לא נהפכו לקדושה, בכך שהאדם כופה את עצמו לקיים את רצון ה'.
ראה להלן.

ק.יא.

היכן הנחמה ב"תורתם"?

נכדי התמים המצויין אורי שי' בלוי, בן בני הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאלי שליט"א, שאל אותי על דברי אדמו"ר הזקן האמורים:

כיצד מתאים האמור בהקדמה לתשובה "ותהי זאת נחמתם לנחמם בכפליים לתושיה ולשמח לבם בה' השוכן אתם בתוך תורתם ועבודתם"

עם המוסבר בהמשך בהרחבה שהמצוות המעשיות הנעשות ב"אתכפיא" הן העיקר, הרי הוא נותן כאן משקל גם ל"תורתם"?

ק"ב.

מענה:

בלימוד התורה שני עניינים: א. ההבנה וההשגה של התורה בשכל האדם. ב. עצם הלימוד של האדם.

בעוד שהעניין הראשון אכן אינו שייך לתשובת אדמו"ר הזקן, שכן הבנה והשגה אינם יכולים, כמובן, להתבצע מתוך כפייה, הרי שלגבי עצם הלימוד האדם יכול לכפות את עצמו ללמוד גם כשמצד נפשו הבהמית הוא אינו מעוניין בכך (ראה על כך גם בפרק טו בתניא קדישא).

ק"ג.

"החסיד המדפיס"

ביום רביעי י"ג מנחם אב תשפ"ב התקיימה בשעטו"מ שמחת נישואי התמים הרב ישראל שי' רוזן, בנו של ידידי הרה"ג הרה"ח רבי יצחק יהודה רוזן שליט"א, עם בת-גילו מרת חוה חיה תחי', בת ש"ב הרה"ח ר' יהושע דייטש שליט"א ונכדתו של ש"ב הרה"ח ר' משה שמואל דייטש שליט"א.

לרגל השמחה פורסמה חוברת בשם "החסיד המדפיס", הכוללת הדרכות בעבודת ה' שהעניק כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע לחסידו - הגאון החסיד רבי ישראל יפה זצ"ל, המדפיס מקאפוסט, שהכלה היא מצאצאיו, בצירוף תולדותיו של החסיד האמור.

החוברת נערכה ביד אמן, דוד הכלה ש"ב החוקר החסידי המפורסם הרה"ח ר' מתתיהו דייטש שליט"א, והיא כוללת את תולדות ייחוסו של רבי ישראל יפה למעלה בקודש, וכן סיפורים וסקירות על פעולותיו בענף הדפוס, ותצלומי תמונות ושערי ספרים הקשורים לנושאים האמורים.

בתור "טעימה" יועתק ב"שביב" דלהלן סיפור אחד המובא בחוברת.

קיד.

בשהגר"ח מוולוז'ין נהנה משמיעת מאמר חסידות

כך כותב בספר "בית רבי", המוסמך ביותר לתולדות רבוה"ק נשיא חב"ד ותלמידיהם ("החסיד המדפיס", עמוד 27):

הרה"ח המפורסם ר' ישראל יפה זלה"ה מדפיס דקאפוסט, מחסידי רבינו [הזקן] וממקורביו.

הוא הדפיס סדר התפלה של רבינו לאחר פטירתו (בשנת תקפ"ב), ונמצא שם הרבה דברים ששמע בעצמו מרבינו, וגם מה ששלחו לו רבינו בכתב-יד קדשו, והדפיסם בהסידור.

והרה"ק רבי יהודא לייב מיאנאוויטש זצלה"ה, אחי רבינו, נתן לו הסכמה על זה, וכתב שם בזה הלשון: כי אתו החכמה והמדע והוא שמע בעצמו כמה דברים מכבוד רבינו, וגם יש בידו חבילות חבילות מכתב-יד קדשו אשר כתב אליו כו'.

פעם אחת היה בוואלאזין, ועכבו הגאון ר' חיים זלה"ה עד שבת-קודש, וכבדו מאד וביקשו לחזור דברי-חסידות של רבינו, וחזר בפניהם והוטב בעיניהם מאוד.

בנו היה הרה"ח ר' אפרים יפה, שהיה מחסידי אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר בעל צמח צדק נ"ע. ונספר ממנו אי"ה במקומו.

עד כאן מדברי ה"בית רבי" שהובאו בחוברת האמורה.

קטז.

"תורה היא וללמוד אני צריך"

כהקדמה לנידון ב"שביבים" דלהלן יצויין כי תורתנו הקדושה היא, כידוע, "תורת חיים" המאירה לנו את דרכנו ומורה לנו כיצד לנהוג בכל פרט בחיינו, עד הפרטים הזעירים ביותר, וגם בעניינים שלא נעים לעסוק בהם, כדברי תנאים ואמוראים על הלכות אלה (ברכות סב, א): "תורה היא ללמוד אני צריך".

כך נכללים בדברי הגמרא דיונים והלכות בענייני בית הכסא וצניעות, והדברים נפסקו להלכה ברמב"ם, בטור ובשולחן ערוך, ולאורם נוהג כל בית ישראל.

קטז.

החידוש של אדמו"ר הזקן ב"מהדורא תניינא"

בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן ג, הלכות בית הכסא, סעיפים יד-טו נפסק: "לא יקנח את עצמו ביד ימין מפני שבימין קושר את התפילין על השמאל לכן אין ראוי לקנח את עצמו בה... טוב ליזהר שלא לקנח באצבע האמצעי שעליו הוא כורך רצועה של תפילין...".

אולם במהדורא תניינא מחדש אדמו"ר הזקן שכל הדין האמור חל רק על מי שמקנח באצבעותיו ממש ולא באמצעות מטלית וכדומה. בלשון קדשו (סימן ג סעיף ט): "ומי שאינו איסטניס ומקנח באצבעותיו ממש לא יקנח ביד ימין אלא בשמאל מפני שבאצבעות ימינו קושר תפילין על שמאלו וטוב ליזהר מלקנח באצבע אמצעית מפני שכורך עליה הרצועה".

[יתכן שמבחינה מעשית הקינוח ביד ימין ובאצבע האמצעית נוח יותר, וחידושו של אדמו"ר הזקן בנוגע למקנח באמצעות מטלית, בא כדי לאפשר זאת להם].

ראה להלן.

קיז.

הידור במצוות כבוד רבו

נאמר במסכת סוכה (לב, א): "תנא עץ עבות כשר ושאינו עבות פסול. אמר היכי דמי עבות? אמר רב יהודה והוא דקיימי תלתא תלתא טרפי בקינא. רב כהנא אמר אפילו תרי וחד. רב אחא בריה דרבא מהדר אתרי וחד הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא".

מכאן למדנו שההידור לנהוג כפי פסק ההלכה של הרב חל גם כאשר לדעת הרב אין כל פסול לנהוג כדעה המחמירה, אך כיון שלדעתו ניתן

גם להקל – הידר התלמיד לנהוג כקולא זו. מכך מובן שאין מדובר כאן בהידור במצוות ארבעת המינים, אלא בהידור במצוות כבוד רבו.

דוגמא בולטת בחריפותה להידור האמור מצויה במשנה (ברכות, פרק א, משנה ג): "בית שמאי אומרים: בערב כל אדם יטו ויקראו, ובבקר יעמדו, שנאמר: "ובשכבך ובקומך" ובית הלל אומרים: כל אדם קורא כדרכו, שנאמר: "ובלכתך בדרך". . אמר רבי טרפון: אני הייתי בא בדרך, והטתי לקרות, כדברי בית שמאי, וסיכנתי בעצמי מפני הליסטים. אמרו לו: כדאי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל".

הרי שלמרות שגם לדעת בית הלל אין כל פגם בקריאה כבית שמאי – הנהגה שכזו היתה לדברי החכמים חמורה ביותר.

ראה להלן.

קיה.

ההידור והזהירות בנוגע למעשה

על פי האמור בשני ה"שביבים" הקודמים מובן כי על הנוהגים בעקבות פסקיו של כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע – לנהוג גם כפי פסקיו המקילים בהלכה.

לפי זה נראה לכאורה שכיון שאדמו"ר הזקן פוסק, כאמור, שמי שמקנח באמצעות מטלית וכדומה יכול לקנח ביד ימין – על הנוהגים כפסקיו להדר לנהוג כך, מצד הידור בכבוד רבו, כאמור.

עם זאת ראוי להבהיר כי בזמננו קיימים ניירות רכים מאוד ובאמצעות קינוח בהם יתכן שגם הידיים יתלכלכו. נראה שבמקרה כזה לא חל ההידור האמור ויש לקנח ביד שמאל.

קיט.

"זיעש דוד שם"

אגרת הקודש סימן ה' בתניא קדישא פותחת בפסוק (שמואל-ב ח, יג) "זיעש דוד שם" ובדברי הזוהר הקדוש עליו: "משום שנאמר ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו כו' בכה ר"ש ואמר: מאן עביד שמא קדישא בכל

יומא – מאן דיהיב צדקה למסכני כו' = מי עושה את שמו הקדוש בכל יום – מי שנותן צדקה למסכנים].”

להלן תוכן תמציתי של המוסבר באגרת הקודש האמורה:

בשם הוי' ארבע אותיות הרומזות לעשר הספירות הקדושות העליונות. שלוש האותיות הראשונות, י', ה', ו', רומזות למוחין ולמדות העליונים שהם ה"משפיע", מקור כל ההשפעות. אות ה' האחרונה רומזת לספירת המלכות, ה"מקבל", שממנה ועל ידה מתהווים כל הנבראים ומקבלים את השפעותיהם.

באופן טבעי קיים נתק בין המשפיע, שלוש האותיות הראשונות, לבין המקבל, ספירת המלכות, ה' תתאה, ושם הוי' כביכול אינו בשלימות. אולם על ידי השפעת הצדקה והחסד של דוד המלך למסכנים, המהווה, כמובן, חיבור של המשפיע והמקבל, נוצר חיבור בין ארבע האותיות של שם הוי' והוא קיים בשלימותו. זו המשמעות של "ויעש דוד שם" – דוד הביא את שם הוי' ("שמא קדישא") לשלימותו על ידי הצדקה שעשה.

קב.

דוד המלך וספירת ה"מלכות"

על דברי אדמו"ר הזקן האמורים ניתן, אולי, להוסיף שמצינו במקומות רבים בסה"ק שדוד המלך "מייצג" במהותו את ספירת המלכות, כדלהלן.

א. בפשטות: כל מהותו של דוד היתה היותו מלך, ככינויו השגור "דוד המלך".

ב. ידוע שדרגתו של דוד המלך מהווה ה"רגל הרביעית" של המרכבה העליונה, שהיא ספירת המלכות.

ג. בסדר ה"אושפיזין" מקביל דוד המלך לספירת המלכות.

ד. סעודת מלוה מלכה, "סעודת דוד מלכא משיחא", מקבילה לספירת המלכות.

מובן, איפוא, הקשר הייחודי בין דוד המלך לבין חיבור ספירת המלכות לספירות העליונות ממנה. לכן נאמר "ויעש דוד שם", כיון שהוא עצמו "עושה" את שם הוי' בחיבור ספירות המלכות לקודמותיה.

קבא.

”ואהבתך אל תסיד מימנו לעולמים”

בסידור אדמו”ר הזקן מופיעים לפני חתימת ברכת אהבת עולם בערבית שני נוסחים: א. ואהבתך לא תסור ממנו לעולמים. ב. ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים (נוסח זה מופיע בין חצאי עיגול).

ניתן, אולי, להסביר את משמעות הנוסח הראשון, שהוא הנהוג למעשה בנוסח חב”ד, כך (ראה גם “לקט ופרט”, חלק ז, עמוד עג):

בתניא קדישא פרק מו מסביר כ”ק אדמו”ר הזקן בהרחבה שהתכוונות האדם באהבת ה’ וחסדיו עמו מעוררת בלב האדם שיאהב גם הוא את הקב”ה, יעו”ש.

כיון שמטרת ברכות קריאת שמע היא לעורר את אהבת האדם אל הקב”ה באמרו בקריאת שמע “ואהבת את ה’ אלוקיך גו” – באה ברכת “אהבת עולם” לעורר את האהבה בדרך האמורה:

היא פותחת ב”אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת”, בהתכוונות בחדסי ה’ ובתורה ומצוות שהעניק לנו, ומסיימת באהבת היהודי אל הקב”ה שנוצרה כתוצאה מן ההתכוונות. לפי זה תפרש הבקשה “ואהבתך – אהבתי אותך – לא תסור ממנו לעולמים”.

אלא שיש לעיין אם הדבר נחשב “מעין הפתיחה” של הברכה. וצ”ע.

קבב.

ההבדל בין תפילין של יד לתפילין של ראש

הגאון הרוגאצ’ובי בספרו “צפנת פענח” על הרמב”ם (הלכות תפילין, פרק ד, הלכה ד) מסביר שקיים הבדל בין תפילין של יד לתפילין של ראש: “דגבי תפילין של יד המצוה היא [מעשה] ההנחה או הקשירה. . אבל בשל ראש המצוה שיהיה מונח”.

מוסיף על כך כ”ק אדמו”ר זי”ע (לקוטי שיחות, חלק לט, עמוד 24):

ויש לומר, שיסודו בלשון הכתוב עצמו, “וקשרתם לאות על ידיך והיו לטוטפות בין עיניך”, דגבי של יד נקט הכתוב מעשה הקשירה, ואילו

בתפילין של ראש נאמר "והיו". וכן מדייק הרמב"ם במנין המצות בריש הלכות תפילין – "להיות תפילין על הראש . . לקשרם על היד".
ראה להלן.

קבג.

תפילין של ראש כנגד המוח ושל יד כנגד הלב

ניתן, אולי, להסביר את הסיבה להבדל האמור, לאחר שנקדים את הלהלן.

כידוע יש לכוון בעת הנחת התפילין שהנחת תפילין של ראש היא כדי לשעבד את המוח שבראש לקב"ה, והנחת תפילין של יד, שהם כנגד הלב, היא כדי לשעבד את הלב לקב"ה (שולחן ערוך, סימן כה. סידור אדמו"ר הזקן על אתר).

בפרק ט' בתניא קדישא מסביר כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע שמשכן הנפש הבהמית הוא בלב ומשכן הנפש האלוקית הוא במוח.
ראה להלן.

קבד.

ההבדל במאמץ בין שיעבוד המוח לבין שיעבוד הלב

לפי זה מובן היטב:

כדי לשעבד את המוח לעבודת ה' לא דרוש מאמץ רב כל כך, שכן בו שוכנת הנפש האלוקית, ולכן שיעבוד המוח נרמז בהיות התפילין מונחים בלבד על הראש, ללא דגש על עשיית פעולה מיוחדת לשם כך.

בשונה מכך, כדי לשעבד את הנפש הבהמית שמשכנה בלב נדרש מאמץ מיוחד, דבר הנרמז בכך שהמצווה היא בפעולה מיוחדת לשם כך, פעולת הקשירה הדורשת מאמץ ושימת לב, ולא הנחה בלבד.

קבה.

האיסוד בנסיעת אנויות ישראליות בש"ק רח"ל

בשנים הראשונות לנשיאותו ניהל כ"ק אדמו"ר זי"ע מאבק נגד התופעה של נסיעת אנויות ישראליות בשבת קודש, דבר המהווה חילול שבת בפרהסיא רח"ל.

בהקשר לכך הובא בחלק ששה עשר של "לקט ופרט" (ב"שביבים" קמד-קמז) סיפורו המרתק של הרה"ח ר' מתתיהו שי' בראנדוויין על סבתו הרבנית מרת פריידא גיטל זצ"ל.

היא היתה בתו של הרה"ק מבוסטון זצ"ל, רעייתו של רבי יוסף שמעלקא בראנדוויין מסטרעטין זצ"ל, וצדקנית מופלגת ובעלת יראת שמיים גדולה ועסקנית במצוות.

קבו.

מכתב הרבנית מסטרעטין לב"ק אדמו"ר זי"ע

כאשר עמדה הרבנית מרת פריידא גיטל לחזור יחד עם בעלה זצ"ל לארץ הקודש לאחר שהותם בארצות הברית במשך כעשור, כתבה מכתב לרבי. במכתבה כתבה שהם עומדים לחזור לארץ הקודש באניה ישראלית, ומתברכת שהנסיעה תצליח בזכות אבותיה הקדושים. למכתב צירפה צ'ק לצדקה לזכות הצלחת הנסיעה.

קבו.

מכתב התגובה של כ"ק אדמו"ר זי"ע

בתגובה לכך שיגר אליה כ"ק אדמו"ר זי"ע מכתב חריף ביותר שיוענת ב"שביבים" דלהלן.

המכתב, שנכתב בכ"ה אייר תשכ"ד, נדפס ב"לקוטי שיחות", חלק לב, הוספות לפרשת בהר, עמודים 257-259. ב"אגרות קודש", חלק כג, עמודים קצ-קצג, אגרת ח'תכז.

המכתב נכתב במקורו באידיש ויועתק להלן בתרגום חפשי ללשון הקודש. בספר "אגרות קודש מתורגמות", חלק שלישי, עמודים 366-368, מופיע המכתב בתרגום שונה. כאן יבוא המכתב בתרגום שלי.

קבא.

"בבל שיכתב על כך, יהיה זה מעט ביחס לחומרת הענין"

מכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע:

ב"ה, כ"ה אייר, תשכ"ד

ברוקלין, נ.י.

ברכה ושלוש!

בתמהון גדול ובצער גדול יותר קראתי מכתבה, הפותח בשבח לקב"ה על כך שמתכוננת (ח"ו) לנסוע לארץ ישראל באניה שבעליה יהודים, ורב החובל, המלחים, הצוות ואנשי השירות, כולם, או 99% מהם, יהודים. ובהמשך כותבת, שבזכות אבות אבותינו הקדושים תצליח הנסיעה!

אני משער שמיותר לפרט את הסיבה לצערי הגדול, אך תוכן מכתבה גורם לי לכתוב על כך לפחות מספר שורות, למרות שככל שיכתב על כך, יהיה זה מעט ביחס לחומרת הענין.

קבט.

חילול שבת בפרהסיא גם בשעת השינה

ממשיך כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתבו:

בקצרה:

בנסיעה באניה מסוג זה – כל נוסע, כל שכן הצוות של האניה, (א) מחלל שבת, (ב) בפרהסיא, (ג) נוטל חלק בחילול השם בפרהסיא (גם בעיני הגויים שיודעים מהאמור), (ד) הדבר נעשה בשם כל העם היהודי, שתרומותיו בהזדמנויות שונות סייעו להנהגת ולהפעלת האניה בשבת.

יש להוסיף עוד, שזו אפשרות לא-מצויה שחילול שבת בפרהסיא יהיה בכל רגע של היממה של שבת-קודש, גם בשעת השינה! כיון שהאניה נוסעת גם כאשר הנוסעים ישנים. [לעומת זאת, על היבשה, תהיה ההתנהגות איך שתהיה, הרי בעת השינה לא מחללים שבת בפרהסיא].

קל.

החומרא שבנסיעה באופן זה לארץ הקודש

ממשיך כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתבו:

האמור לעיל קיים בכל התוקף ביחס לכל יעד שהאניה נוסעת אליו ובכל עת שהיא נוסעת, אם הנסיעה מתקיימת בשבת. בענייננו מתווספת העובדה שיעד הנסיעה הוא הארץ שאפילו גויים קוראים לה "ארץ הקודש", לא מפני שהאוי"ם סבור כך, אלא מפני שכך כתוב בתורתנו הקדושה, שכרכה את קיום ארץ ישראל במיוחד עם שמירת שבת, כפי שמפורש בפרשיות רבות, ביניהן – בהשגחה פרטית – גם הפרשה שקוראים בשבת-קודש זו.

קלא.

בנוסף להילול שבת גם הילול חג השבועות

ממשיך כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתבו:

די באמור לעיל להבין שמדובר באסון מקסימלי ר"ל, אבל בנסיעה אודותיה כותבת, נוסף אסון על אסון, כאשר מלבד חילול שתי או שלש השבתות נוסף במקרה זה חילול שני ימי חג השבועות בפרהסיא, החג בו ניתנו עשרת הדברות במלוא העוצמה כפי שמסופר במדרשים, ואחד מעשרת הדברות הוא שמור את יום השבת לקדשו, אלא שאנו נמצאים בתקופה בה רגילים לעניינים שונים שלא ייאמנו באין פוצה פה ומצפצף.

קלב.

התורה היא נצחית

ממשיך כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתבו:

מובן מאליו שידוע לי, שיש כאלה שקיבלו על עצמם את האחריות – מבלי שיש להם ידע כלשהו על מהלכן של אניות, אך למרות זאת הם מעריכים את עצמם למומחים גדולים בזה – והתירו את חילול השבת בפרהסיא המתנהל בשם כלל ישראל. ועל פי המסופר יש להאמין שבשבת יעמוד יהודי על האניה כשהוא מעוטף בטלית ויתפלל אל הקב"ה **מקדש השבת**, בידיעה שבשעת מעשה מערכת המכונות שבאניה מופעלת ומתנהלת על-ידי יהודים, מברקים נשלחים ומנוהלת תקשורת, בישול וכביסה וכו', כל זה נעשה על-ידי יהודים, **במיוחד עבור יהודים, וכל אחד** מהנוסעים משתמש בזה, וכך גם עם חשמל, מים וכל השירותים המתבצעים בחילול שבת.

אבל מובן מאליו, שתורתנו הקדושה לא משתנית על ידי זה, שכן תורתנו הקדושה היא תורה נצחית, שהקב"ה נתן לעם ישראל, ובני אדם אינם יכולים לשנות אותה.

קלג.

אסוד להתייאש

ממשיך כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתבו:

כיון שחכמינו זכרונם לברכה הורו שליהודי אסור אף פעם להתייאש, גם עתה אינני רוצה לוותר על התקוה שהיא ויחד איתה עוד יהודים רבים רבים לא יחללו את השבת ואת החג בפרהסיא, ותבטל את נסיעתה האמורה. וגדולה היא זכות השבת להעניק לה אריכות ימים ושנים טובות, וכמובן מאליו את הדבר העיקרי – לרוות נחת תורני יהודי אמיתי מילדיה ונכדיה שיחיו.

בברכה לבשורות טובות בהאמור.

קלד.

הדבני ישמח לשלם את ההוצאות של ביטול הנסיעה

ממשיך כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתבו:

אם לרגל העובדה שמבטלת הנסיעה סמוך מאוד להפלגה, כרוך הדבר בהפסד כספי, הרי **מובן** שבהתחשב בגודל האיסור בפרהסיא, אמציא לה **ברצון** את מלוא הסכום, בתודה לבבית על ההזדמנות להציל נשמה יהודית מאסון שכזה ר"ל, בנוסף לכך שיתכן שכאשר ימצאו עוד אחדים שלא יהיה להם תירוץ שאם מרת . . . נוסעת בודאי הדבר מותר, וגם ימנעו מכך. והרי ידוע שגם הצלת נפש אחת מישראל שקולה כהצלת עולם מלא.

קלה.

"הפעם הראשונה שהנני נאלץ להחזיר המחאה לצדקה"

ממשיך כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתבו:

למכתבה צירפה המחאה לצדקה לרגל הנסיעה. לראשונה, והנני מקוה שגם לאחרונה, בחיי הנני נאלץ להחזיר המחאה כזו. הרי זה **מובן מאליו** שאסור שתהיה לי כל שייכות לענין שכרוך בחילול שבת בפרהסיא, ובפרט שמתברכים שהצדקה תסייע בחילול שבת ר"ל, לכן ההמחאה מוחזרת בזה. תקותי שתקבל את דברי, בהתאם לפרשת השבוע – **את שבתותי תשמורו** גו' אני ה'.

עד כאן מכתבו של כ"ק אדמו"ר זי"ע.

המשך הסיפור וה"מופת" שהתרחש בו – סופר ב"לקט זפרט" שם.

קלז.

"חוט המשולש"

לרגל שמחת בר המצווה של הבחור החשוב הלל שי' בקיש, בנו של המוהל, מבני שכונתנו, שכונת נוה יעקב בירושלים עיה"ק, הרה"ג רבי אליהו בקיש שליט"א, יצא לאור הקונטרס הנפלא "חוט המשולש".

הקונטרס כולל ארבעה מאמרים תורניים מאת בני משפחת בקיש לדורותיהם.

הראשון – חידוש בפרשת עקב, מאת הדיין המקובל רבי ישעיה בקיש זצ"ל, ששימש כדיין בפס שבמרוקו לפני כארבע מאות שנה.

השני – סימני בעלי המסורת שבסוף כל פרשה: אור חדש על מספר הפסוקים, מאת סבו של חתן בר המצוה, רבי הלל בר"י שי' בקיש.

השלישי – "ברוך שפטוני – ברוך שחייבני": גילאי החינוך והבר מצוה והנחיות לחתן הבר מצוה ע"פ ההלכה והמנהג, מאת אבי החתן, רבי אליהו שי' בקיש.

הרביעי – דרשה לבר מצוה – פרשת עקב: חשיבות מצות התפילין ובפרט כאמצעי התמודדות נגד היצר הרע, מאת חתן בן המצוה, הבחור הלל שי' בקיש.

ראה להלן.

קלז.

קשר תוכני בין הסימן לבין הפרשה וההפטרה

המאמר השני בקונטרס "חוט המשולש" עוסק, כאמור, בסימנים שמופיעים בחומשים בסיום כל פרשה למספר הפסוקים שלה על ידי מלה שהגימטריא שלה עולה כמניין הפסוקים בפרשה.

הכותב מביא בשם הגאון רבי דוד פיינשטיין זצ"ל שיש קשר תוכני בין המלים שנבחרו לסימן לבין הפרשה. על פי זה מוסיף הכותב שניתן לומר שהסימן קשור תוכנית גם להפטרה אותם קוראים עם הפרשה.

בהמשך המאמר ובנספח אליו הוא מביא המחשות שונות של הסבר הקשר האמור בין הסימן לפרשה ולהפטרה.

קלח.

"בלוי כל" – סימן

בין השאר הוא מביא במאמר את ה"ווארט" של כ"ק אדמו"ר זי"ע (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ד, עה) על כך שבסיום פרשת פקודי לא מופיע

כל סימן, שיתכן שהסימן היה המלים "בלי כל", העולות בגימטריא 92, כמניין פסוקי פרשת פקודי, אלא שהמדפיס חשב בטעות ש"בלי כל סימן" הכוונה שאין שום סימן והשמיט את המלים לגמרי.

בהתאם לדברי הגר"ד פיינשטיין ולחידושו מבאר הכותב את הקשר התוכני בין המלים "בלי כל" לפרשת פקודי והפטרותה.

ודברי פי חכם חן.

קלט.

"קונטרס" כתבוני לדורות"

לקראת מלאות 85 שנה ל"כנסיה הגדולה השלישית" של "אגודת ישראל" (אלול תרצ"ז-תשפ"ב) פורסם הקונטרס "כתבוני לדורות": "כל ויתור על ארץ הקודש אין בו ממש".

בקונטרס, אותו חיבר הרה"ח ר' שבתאי שי' ויינטראוב, מופיעה סקירה היסטורית רחבה על ההחלטה שהתקבלה על ידי גדולי ישראל זצוק"ל בכנסיה האמורה, שעמדת היהדות החרדית היא שאסור לוותר על אף שעל מארץ הקודש.

הסקירה כוללת גם את הרקע ההיסטורי להחלטה האמורה ואת תולדות היוזמה "לחלק" רח"ל את ארץ הקודש ולתת את חלקה לאומות העולם. כנגד יוזמה זו יצאו אדירי התורה והיראה בהחלטתם האמורה.

הקונטרס מלווה בתמונות נדירות מן הכנסיה האמורה ומתצלומים שונים הקשורים לנושא הנידון. כן מובאים בסוף הקונטרס חלקים משיחות כ"ק אדמו"ר זי"ע על החובה לפרסם ולציית להחלטה האמורה של גדולי ישראל המבוססת על דברי תוה"ק והשולחן ערוך, לאורם צועד כל בית ישראל.

קמ.

חידה לילדים (וגם למבוגרים):

מיהו תשעה שהוא אחד עשר?

פתרון: מספר המנים של הקנמון הוא תשעה, והוא האחד עשר מסממני הקטורת.

קמא. "הפרדס"

"הפרדס" היה ירחון רבני-תורני שנוסד בוורשה בשנת תרע"ג על ידי הגאון רבי שמואל אהרן הלוי פרדס זצ"ל.

בשנת תרפ"ה עבר הירחון לארצות הברית, שם יצא לאור בשיקגו. מאוחר יותר החל הגאון רבי שמחה עלבערג זצ"ל לערוך את הירחון. הירחון שימש כביטאון של "אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה" שהרב עלבערג עמד בראשה.

בעיתון פורסמו מאמרים תורניים מפרי עטם של רבנים בני התקופה וכתבי יד שטרם ראו אור. בצד זה מפורסמים בעיתון חדשות ודיונים של רבנים בארצות הברית.

קמב. מדבריו הגר"ש עלבערג על ב"ק אדמו"ר זי"ע

לאחרונה שיגר אליי הרה"ח ר' שבתאי שי' ויינטראוב קטע מדברי הגאון רבי שמחה עלבערג זצ"ל, יו"ר "אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה", באסיפת "אגודת הרבנים" ביום חמישי פרשת בלק תשנ"ד, שנדפס ב"הפרדס", גליון תשרי תשנ"ה:

יו"ר ועדת הנהלת אגודת הרבנים, הרב ר' שמחה אלברג, התעכב בדבריו על אישיותו של האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל, בציינו את גדלותו בתחומים שונים, בקיאותו הגדולה בש"ס בבלי וירושלמי וגם בספרי קבלה.

האדמו"ר היה בעל זכרון פנומנאלי והיה עמקן נפלא בעניני הלכה סבוכים ביותר, ובמידה מסויימת, ציין הרב אלברג, הוא היה נסתר, למרות פרסומו הגדול בקרב כל יהודי העולם.

חרף ידיעותיו המקיפות בכל ענפי התורה, הוא הסתיר את גדלות התורה שלו ואת למדנותו המקורית. כן ציין את הסיוע שהושיט האדמו"ר מליובאוויטש לעבודתה של אגודת הרבנים.

עד כאן מתוך "הפרדס".

קמג.

"הקראת" התקיעות

כותב כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בשולחן ערוך שלו (סימן תקפה סעיף י'): "נוהגין שהמתפלל שחרית מקרא סדר התקיעות לפני התוקע מלה במלה כדי שלא יטעה בתקיעותיו ומנהג יפה הוא" [מקור הדברים ברמ"א ובמגן אברהם שם].

כך נהוג למעשה בקהילות רבות, שבשלושים התקיעות הראשונות ה"מקריא" (בקהילות רבות לא נהוג שה"מקריא" הוא שליח הציבור בשחרית) אומר: "תקיעה", ולאחר מכן התוקע משמיע תקיעה. ה"מקריא" אומר: "שברים", ולאחר מכן התוקע משמיע "שברים", וכן הלאה.

אגב: מנהג חב"ד למעשה הוא (כמובא ב"ספר המנהגים") שה"מקריא" מורה באצבעו בסידור על הקול אותו יש להשמיע, אך אינו מקריא בדיבור.

קמד.

שתי מצוות בו זמנית

במשך עשרים השנים הראשונות לייסוד שיכון פאג"י שבסנהדריה, החל משנת תש"ח, התוקע בבית הכנסת של "פאג"י" היה אחי הגאון רבי יעקב ישעיה זצ"ל (היה זה לפני שהתמנה לרב השכונה) והמקריא (בדיבור) היה אבי מורי זצ"ל.

פעם התבטא אחי זצ"ל: בכל קול משלושים הקולות שהנני משמיע הנני מקיים שתי מצוות:

האחת – מצוות תקיעת שופר, והשניה – מצוות כיבוד אב, שכן כאשר אבי מורי "מקריא" לי: "תקיעה" – הרי הוא מצווה עלי להשמיע תקיעה. כאשר הנני מבצע זאת הנני מקיים, איפוא, את ציווי.

קמה.

"כל דבר שאין בו רוח חיים זכרהו ונקבהו"

בתשובה לשאלת הגה"צ רבי אפרים אליעזר הכהן יאלעס זצ"ל, גאב"ד פילדלפיה, מה ההסבר לכך שלעתים מתייחסים אל הלב בסה"ק בלשון זכר ולעתים מתייחסים אליו בלשון נקבה – ענה כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתב מי"ג אלול תשי"ב ("אגרות קודש", חלק ו, עמוד שלט. אגרת א'תתמד):

"...ומה שהעיר שלפעמים כתוב בנוגע להלב לשון זכר ולפעמים לשון נקבה, הנה ידוע הכלל דכל דבר שאין בו רוח חיים זכרהו ונקבהו (תשובת דונש על רס"ג סימן ק"ג) ואין הזמן גרמא להאריך בזה ועוד חזון למועד".

קמו.

"אתה הוא ה' האלקים" ר"ת אהי'

כתב כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בשולחן ערוך שלו (סימן נא סעיף יא): "ונהגו לעמוד ל"ויברך דוד" עד "תפארתך", ויש מוסיפין לעמוד עד שאומרים "אתה הוא ה' האלקים" שר"ת אהיה ואח"כ יושבין" [המקורות לדינים האמורים הם, כנסמן בשולי הגליון, דברי הרמ"א, ודברי האריז"ל שהובאו ב"מגן אברהם" שם].

ידוע ששם "אהי-ה" נעלה משם הוי', שכן הוא מורה על דרגה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, בדומה למוסבר בסה"ק על הפסוק "אנוכי ה' אלוךך גו'", ש"אנוכי" רומז על דרגה עליונה ביותר, הנעלית גם משמות הוי' ואלוקים, שהיא דרגת ה"כתר".

יתכן שהסיבה לכך ששם אהי' נרמז בסדר התפלה דווקא לפני קריעת ים סוף היא משום שעל קריעת הים נאמר "בעתיקא תליא מילתא" (זוהר, חלק ב, דף מה, עמוד א. וראה שם דף נב, עמוד א), כלומר שנס זה מקורו בדרגת ה"כתר" ("עתיק" הוא פנימיות הכתר, כידוע), דבר המתאים לשם אהי'.

קמוז.

מדוע מוזכר שם אהי' לפני הקרבנות?

על האמור ניתן, אולי, להוסיף:

לפני אמירת פרשיות הקרבנות והקטורת מדי שחר אנו אומרים: "אתה הוא ה' האלוקים בשמים ובארץ ובשמי השמים העליונים וכו'". נמצא שפעם נוספת בתפלה אנו אומרים את המלים "אתה הוא ה' האלוקים", הרומזות, כאמור ב"שביב" הקודם, לשם אהי'.

לכאורה דרוש ביאור: ב"אגרת הקודש" סימן כח שבתניא קדישא אומר כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע שהשפעה העליונה שבאה על ידי הקרבת הקרבנות היא משש המדות העליונות, בחינת "זעיר אנפין", ולא מבחינת ה"כתר" שלמעלה מסדר ההשתלשלות, עליה רומז השם אהי'?

קמה.

הקטורת היא למעלה מסדר השתלשלות

ניתן, אולי, לתרץ זאת במספר אופנים, כדלהלן.

א. הזכרת שם אהי' כאן לא באה בגלל פרשיות הקרבנות, אלא בגלל פרשת הקטורת, שהיא, אכן, מגיעה לדרגה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, כמובן גם מן העובדה שהקטורת הצליחה לעצור את מלאך המוות (קורח יז, יא-ג). וראה גם "תורת מנחם - התוועדויות", חלק י, עמוד 25.

אולם כיון שרצו להצמיד את פרשיות הקרבנות לפרשת הקטורת בא הפסוק "אתה הוא ה' האלוקים" גם לפני פרשת הקרבנות.

קמיט.

המעלה בתפלה על ההקרבה עצמה

ב. הקרבת הקרבנות עצמה מגיעה לבחינת "זעיר אנפין", אולם בזמן שאין בית המקדש איננו מקריבים קרבנות. בזמן זה התפלה ואמירת פרשיות הקרבנות מהוות את התחליף לקרבנות - כנאמר "ונשלמה פרים שפתנו".

אלה מגיעים לדרגה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, שכן ידוע שתפלה היא למעלה מסדר ההשתלשלות (ראה "תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט", חלק שלישי, עמוד רעא). לכן שם אהי' שייך גם לאמירת פרשיות הקרבנות.

ג. הרמז של שם אהי' לפני אמירת הקרבנות בא כדי להשפיע את הדרגה שלמעלה מסדר ההשתלשלות לתוך סדר ההשתלשלות.

קג.

הגימטריא של אהי': 21, כנגד הקרבנות ב"איזהו מקומן"

אם כנים הדברים ראוי לציין בקשר לכך את דלהלן.

בפרק "איזהו מקומן" הנאמר בכל יום מופיעים 21 סוגי קרבנות: פר ושעיר של יום הכיפורים (2), פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים (2), חטאות הציבור: שעירי ראשי חדשים ושל מועדות (2), חטאת יחיד (1), העולה (1), זבחי שלמי ציבור (1), אשמות: גזילות, מעילות, שפחה חרופה, נזיר, מצורע, תלוי (6), התודה ואיל נזיר (2), שלמים (1), בכור מעשר ופסח (3).

וראה זה פלא: המספר 21 הוא הגימטריא של שם אהי'!

קנא.

"בכבודך"

בתפילות ראש השנה אנו מבקשים: "מלוך על העולם כולו בכבודך".

יש לפרש: הקב"ה מולך על העולם כולו, כפי שאנו אומרים בכל ברכה "מלך העולם". הבקשה היא שמלכותו יתברך תהיה גלויה, ידועה ומקובלת בעולם כולו.

המושג "כבוד" אינו מעלה של המכובד לכשעצמו, אלא יחס של רוממות בעיני הזולת. זו טיבה של הבקשה - שמלכותו של הקב"ה על העולם כולו תהיה "בכבודך", ידועה וניכרת ומקובלת בעיני כל אחד ואחד.

קנב.

"פתחון פה"

בתפילות הימים הנוראים אנו מבקשים מהקב"ה "פתחון פה למיחלים לך".

מה הוא "פתחון פה", ומדוע יינתן דוקא ל"מיחלים לך"?

במזמור לט שבתהלים נאמר (פסוק ג): "נאלמתי דומיה". ידוע שהפירוש בכך הוא: המקור להשפעה המתבטאת בדיבור הם החכמה והבינה הנרמזות באותיות י' ו-ה' שבשם הוי', כידוע, ולכן כאשר החכמה והבינה אינן בגילוי ("דומיה", "דום י-ה"), אזי "נאלמתי" – נעשה כאילם שאינו יכול לדבר.

[אגב: כפי שכבר צויין בעבר (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ד, קפט), הדברים משתלבים עם הנאמר בפסוק הבא (פסוק ד): "חם לבי בקרבי, בהגיגי תבער אש, דיברתי בלשוני", על פי המבואר בשם צדיקים כי ראשי התיבות של "חם . . בהגיגי . . דיברתי" הם חב"ד: כאשר החכמה והבינה מתגלות (חב"ד, י-ה) אזי "דיברתי בלשוני"].

ה"מיחלים לך" ומצפים לישועתו של הקב"ה – והרי הובטחנו כי אפילו אין ביד ישראל אלא הקיווי כדאי הן לגאולה בשכר הקיווי (ילקוט שמעוני תהלים רמז תשלו, ממדרש תהלים מזמור מ. וראה גם מדבר קדמות להחיד"א מערכת ק' אות טז, הובא בלקוטי שיחות חלק ל' 183, ועוד) – בודאי יזכו לראות בישועתו.

הגאולה העתידה היא התגלות החכמה והבינה, התגלות עלמא דאתכסיא, שם י"ה (ראה תניא פרק כ"ו: ועל כן זוכה לצאת השמש בגבורתו לעתיד לבא שהיא יציאת חמה מנרתקה שהיא מכוסה בו בעוה"ז ולעתיד תתגלה מכסויה דהיינו שאז יתגלה עלמא דאתכסיא ויזרח ויאיר בגילוי רב ועצום לכל החוסים בו בעוה"ז ומסתופפים בצלו צל החכמה). כיון ששם י"ה יבוא בגילוי, או-אז יהיה "פתחון פה", ולא עוד מצב של "נאלמתי".

קנג.

"בשם אומרו"

בחלק ב של "לקט ופרט" (שביב פו) כתבתי בשם הגרי"צ דושינסקי זצ"ל את דלהלן: כתוב בפסוק "וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל", ופירושו של דבר הוא שהליכתו של משה עצמה 'דיברה' אל

כל ישראל – "וילך וידבר". רעיון זה מוכר לנו, כמובן, מהביטוי שכ"ק אדמו"ר זי"ע הרבה להשתמש בו: "דוגמה חיה".

בשעתו נשמת ממני ולא ציינתי את העובדה החשובה כי את ה"ווארט" האמור שמעתי בעצמי מפי הגאון רבי ישראל משה דושינסקי זצ"ל, בשם אביו הגרי"צ דושינסקי זצ"ל.

*

עוד על הגרי"מ דושינסקי זצ"ל והכרותי הקרובה עמו ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט": א, ח. נח. ד, קכה. קכז. רכו. ה, כז. טו, ל.

קנד.

הברות הקדיאה בלשון הקודש

ישנן, כידוע, מספר הברות-קריאה בלשון הקודש:

ההברה הספרדית, הנהוגה בקהילות יוצאי עדות המזרח [אגב: אותה אימצו מחדשי השפה העברית הציונית, ובה מדברים עברית (ראה בעניין זה את דבריו המאלפים של הרה"ח ר' אוריאל צימר ע"ה, שהועתקו ב"שביבים" שב"לקט ופרט" יג, קצח)], וההברה האשכנזית, הנהוגה בקהילות יוצאי עדות אשכנז.

[כך כותב ר' אוריאל צימר ע"ה (שם): "מעלת ההברה האשכנזית על הספרדית היא בין בהבדלת יתר בין התנועות (קמץ - פתח) ובין בהבדלה בין תי"ו דגושה ורפה. מעלת ההברה הספרדית על האשכנזית היא בביטוי המדויק יותר של האותיות הגרוניות (הבדלה בין א - ע, כ - ה וכו').". עד כאן מדבריו].

בין דוברי ההברה האשכנזית קיימות שתי הברות מרכזיות: ההברה הליטאית, הנהוגה בקרב יוצאי ליטא, בני ירושלים וחסידי חב"ד, וההברה הפולנית, הנהוגה בקרב רוב קהילות החסידים.

קנה.

ההברה הפולנית

השינויים העיקריים שבהברה הפולנית מן ההברה הליטאית: הגיית הקמץ בהברה הפולנית נשמעת כפי שנשמעת הגיית מלואפום בהברה

הליטאית [לדוגמא: המלה "הֶלֶךְ" בהברה הפולנית נשמעת כפי שנשמעת המלה: "הוֹלֶךְ" בהברה הליטאית], והגיית המלאופום הופכת להגיית החיריק [לדוגמא: המלה "הוא" נשמעת: "היא"].

בנוגע להגיית הצירה בהברה הפולנית: יש מקומות שבהם הגיית הצירה הופכת להגיית פתח בתוספת האות י' [לדוגמא: המלה "אָש" נשמעת: "אֵיש"], ויש מקומות, כמו רומניה, שבהם הגיית הצירה נותרה כבהגייה הליטאית.

ראה להלן.

קנו.

הגיית הצירה של אדמור"י וויז'ניץ זצ"ל

הרה"ק רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זצ"ל, שהיה נוהג בהברה הפולנית, היה נוהג להגות צירה כבהגייה הליטאית, ובעקבותיו נהגו כך גם חסידיו.

לעומת זאת, בנו הרה"ק ה"ישועות משה" מוויז'ניץ זצ"ל, שהתחנך כנראה במחוזות אחרים מאלה של אביו, נהג להגות צירה כפתח בתוספת י', ובעקבותיו נהגו כך גם חסידיו.

קנו.

הגיית הצירה של אדמור"י וויז'ניץ שליט"א

בדורנו מתקיימים שני המנהגים האמורים בעקבות שני האדמורי"ם שליט"א:

הרה"צ רבי ישראל מוויז'ניץ שליט"א נוהג בהנהגת סבו והוגה את הצירה כבהגייה הליטאית, ובעקבותיו נוהגים כך גם חסידיו.

הרה"צ רבי מענדל מוויז'ניץ שליט"א נוהג בהנהגת אביו והוגה את הצירה כפתח בתוספת י', ובעקבותיו נוהגים כך גם חסידיו.

"נהרא נהרא ופשטיה".

קנח.

הגיית החולם בהברה הליטאית

גם בין הוגי ההברה הליטאית ישנם הבדלים שונים.

דוגמא בולטת לכך היא העובדה שיוצאי ליטא וחבלים ברוסיה ואוקראינה נוהגים לבטא את החולם באותו אופן בו מבטאים את הצירה [לדוגמא: המלה "תורה" נשמעת: "תיירה"], לעומת שאר בעלי ההברה האשכנזית המבדילים בין הצירה והחולם.

בעקבות העובדה שכ"ק אדמו"ר זי"ע נהג לבטא את החולם כצירה, נוהגים רבים מאנ"ש כך.

אולם החיקוי של חלק מהם את מבטאו של כ"ק אדמו"ר זי"ע אינו מבוצע באופן מושלם, שכן מנהג הרבי הוא להדגיש בתפלה את ה"מלעיל" גם ברוב המלים שעל פי הדקדוק קריאתם צריכה להיות במלרע (ראה להלן), ואילו המחקים, שאינם רגילים לנהוג כן, משלבים את הגיית החולם כצירה עם קריאת מלעיל ומלרע לפי הדקדוק, והדבר מעורר חוכא וטלולא.

קנט.

"מלעיל" ו"מלרע"

ליתר הרחבה לגבי הדגשות "מלעיל" ו"מלרע":

כידוע, בני עדות המזרח, ובעקבותיהם המתפללים בהברה ספרדית, נוהגים להדגיש במלים שבתפלה את ה"מלעיל" וה"מלרע" בהתאם לכללי הדקדוק (כפי שנהוג בכלל בקריאת התורה, למשל).

כמוהם גם חניכי הישיבות הליטאיות, זאת כפי הנראה בגלל העובדה ההיסטורית שבליטא היתה התייחסות משמעותית ביותר לחכמת הדקדוק, כתוצאה מהשפעה עקיפה של תנועת ההשכלה.

לעומתם, רוב האשכנזים מדגישים בתפלה את ה"מלעיל" גם ברוב המלים שעל פי הדקדוק קריאתם צריכה להיות במלרע (מה שאין כן בקריאת התורה, כנ"ל. ההבדל ביחס לדקדוק, בכלל, בין התפלה לקריאת התורה - מוזכר בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש עמ' 8), וגם רבותינו הק' נהגו כן.

קס.

”כל התפלה בהברה אחת”

בעניין כל האמור לעיל בעניין צורות הקריאה השונות הנהוגות בין הקהילות השונות בעם ישראל יש לציין כי הדבר נוגע הלכה למעשה, כדלהלן.

ידועה דעתו של כ”ק אדמו”ר זי”ע בשלילת עירוב שתי הברות יחדיו, ולדוגמא: ”במענה לשאלתו: יכול להתפלל בהברה ספרדית או אשכנזית, אבל לא לערב. ז.א. שצ”ל כל התפלה בהברה אחת” (הובא ב”שלחן מנחם”, חלק א, עמוד קעח, ועיי”ש עוד).

מאותו טעם, לכאורה, יש להימנע מעירוב סוגים שונים של הגיות בתפלה, כפי הדוגמאות שהובאו לעיל בהרחבה, כולל הדגשת ”מלעיל” ו”מלרע”, ולכן כל החפץ יבחר לו צורת הגייה מסויימת ואחידה בתפלה ועליו להיות עקבי בכך.

תשומת לב מיוחדת בנידון דרושה לגבי הנוהגים במבטא מסויים שאינו מבטאם המקורי. במקרים רבים מאוד הדבר יוצר עירוב בין ההגיות, כאשר חלק מן המלים בתפלה הם מבטאים בהגייה זו וחלק בזו.

קסא.

הדרך הארוכה והדרך הקצרה

בשער ספר התניא כותב רבינו הזקן ”לבאר היטב איך הוא קרוב מאד בדרך ארוכה וקצרה”.

יש מפרשים כי כוונת אדמו”ר הזקן ב”דרך ארוכה וקצרה” היא לשתי הדרכים המבוארות בספר התניא:

הדרך הראשונה – אהבה ויראה הבאות ע”י התבוננות – כמבואר בתניא פרקים ט”ז-י”ז;

הדרך השניה – ע”י שהאדם מעורר בעצמו את אהבתו הטבעית לה’ אחד, כמבואר בפרק י”ח ואילך.

הדרך הראשונה היא ”דרך ארוכה”, כי האהבה באה ונולדה ע”י עבודת האדם בהתבוננות בגדולת ה’, שענין זה באופן שיוליד אהבה ויראה בלבו

של אדם (או אפילו במוח) קשור עם יגיעה וזמן ארוך, ואילו הדרך השניה היא "דרך קצרה", לפי שבה אין האדם מוליד בלבו אהבה ויראה לה', אלא רק זוכר ומעורר אהבתו המסותרת שישנה כבר בלב כל ישראל בעצם.

(פירוש זה הובא בלקוטי שיחות חלק ל"ד עמ' 174 הערה 9. והגם ששם מסיים כ"ק אדמו"ר זי"ע כי יותר נראה שהכוונה לדרך אחת שהיא "ארוכה וקצרה", מכל מקום אינו שולל לגמרי פירוש זה. ושבעים פנים לתורה).

ראה להלן.

קסב.

המעלה שבדרך הארוכה

יש לעיין, לפי פירוש זה, כיון שהדרך השניה היא "קצרה" ונגישה יותר, מדוע לא הסתפק רבינו בדרך זו בלבד? איזו מעלה יש בדרך הראשונה-הארוכה?

נראה לומר, כי הדרך הראשונה מוגדרת "ארוכה" לא רק בגלל הזמן שנדרש עד שמגיעים לאהבה ויראה, אלא, בנוסף לכך, האהבה ויראה המושגות על ידה "יחזיקו מעמד" לאורך זמן ארוך יותר בלבו של האדם. זאת על פי הידוע בפירוש המאמר "אשה מזרעת תחילה יולדת זכר", כי דוקא דבר שהאדם התאמץ והשקיע עבורו מכוחותיו הינו בר קיימא.

קסג.

"זשתיהן הן מבחינת גילוי"?

ב"אגרת הקודש" סימן י"ג שבתניא קדישא כותב כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע:

"ומה שאמר הכתוב אברהם אוהבי ופחד יצחק, הנה ההפרש וההבדל הזה הוא בבחי' גילוי והעלם, שבמדת יצחק הפחד הוא בבחי' גילוי והאהבה מסותרת בבחי' העלם והסתר, וההיפך במדת א"א ע"ה. וזהו שאמר דהע"ה מה רב טובך וגו', כלומר שמדת הטוב והחסד אשר היא בבחינת העלם והסתר אצל כל מי ששורש נשמתו מבחי' שמאל הנק' בשם ראיך כמדת ב"ש. הנה אף שהוא טוב הגנוז וצפון אעפ"כ הוא רב וגדול

מאד כמו מדת הגדולה והחסד ממש שמבחי' ימין, ושתייהן הן מבחי' גילוי בלי גבול ומדה ושיעור".

לכאורה דרוש ביאור מה הכוונה "ושתייהן הן מבחינת גילוי", שהרי זה סותר, לכאורה, להסבר הכללי בשורות אלה – שבמדת יצחק האהבה מסותרת בבחינת העלם והסתר ולא בגילוי, וכן אצל אברהם הפחד הוא בהעלם והסתר ולא בגילוי.

וצריך עיון.

קסד.

אמירה "חינוכית"

קיימת חשיבות רבה לדברים שאומרים לילדים קטנים כדי לחנכם, ויש להזהר מאוד שהאמירות תהיינה נכונות ומדוייקות ותופק מהם תועלת, ולא, חלילה, ההיפך מכך. כדוגמא לכך אציין את דלהלן, בדידי הוה עובדא.

בילדותי נאמר לי שכאשר מתפללים את תפלת שמונה עשרה שלא מתוך הסידור יש לעצום עיניים, ואם פותחים את העיניים ומביטים על דברים שונים באמצע התפלה – כשמלאך המוות יבוא ליטול את הנשמה יהיו לו עיניים כמספר הפעמים בהם פתחו את העיניים בתפלה.

האמירה האמורה גרמה לכך שמאז הקפדתי מאוד שלא לעצום את העיניים לגמרי, כדי שלא לפגוש במלאך אטום ללא עיניים כלל, ואף לא להסתפק בפתיחתם פעם אחת בלבד, כדי שלא להיפגש במלאך בעל עין אחת בלבד...

קסה.

המקורות לפרטים הנכונים באמירה האמורה

יש לציין כי אמנם האמירה האמורה מבוססת על מספר דברים נכונים, כדלהלן, אלא שכנראה יש מי שחיברם בדמיונו וכך נוצרה הבדיה האמורה.

המקורות הם:

א. נאמר בזוהר הקדוש פרשת ואתחנן (חלק ג, דף רס, עמוד ב) שעל מי שעומד בתפלה לכסות את עיניו, ומי שפוקח עיניו בשעת התפלה או שלא משפיל עיניו ארצה מקדים עליו את מלאך המוות, וכשתצא נפשו לא יראה באור השכינה ולא ימות במיתת נשיקה. מכאן החיבור בין פקחת העיניים בתפלה לבין מלאך המוות.

ב. נאמר בגמרא (עבודה זרה כ, ב): "אמרו עליו על מלאך המוות שכולו מלא עינים בשעת פטירתו של חולה עומד מעל מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטיפה של מרה תלויה בו כיון שחולה רואה אותו מזדעזע..." מכאן כנראה הקשר בין בואו של מלאך המוות לבין העיסוק בעיניים שלו.

ג. פסק כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בשולחן ערוך שלו סימן צ סעיף כ: "יעצים עיניו או יתפלל מתוך הסידור ולא יביט לחוץ ולא יבא לידי ביטול כוונה" [ושם נסמנו המקורות לכך]. מכאן שתי האפשרויות של עצמת העיניים וההבטה בסידור בשעת התפלה.

(שלווה מקורות אלה נערכו על ידי נכדי הרה"ח ר' משה לוי יצחק שי' לאופר).

קסו.

שיחת חג עם הגאון החסיד רבי ישראל יצחק מנדלזון שליט"א

בעתון "כי קרוב" (גליון מספר 97, ערב שבת קודש פרשת תבוא תשפ"ב) פורסמה לקראת ראש השנה תשפ"ג שיחת חג מיוחדת ומאלפת עם הגאון החסיד רבי ישראל יצחק מנדלזון שליט"א, גאב"ד קוממיות-ירושלים.

בין השאר מועתק שם ממכתבו של אביו של הגרי"י שליט"א, הלא הוא הגאון החסיד רבי בנימין מנדלזון זצ"ל, רבה של קוממיות, אל כ"ק אדמו"ר זי"ע בעשרת ימי תשובה של שנת תשכ"א, ממנו ניכרת ההערצה העזה של הגר"ב זצ"ל אל הרבי.

כרקע למכתב, שיועתק ב"שביב" דלהלן, יצויין כי בשנת תש"כ מלאו מאתים שנה להסתלקות הבעש"ט נ"ע, וכ"ק אדמו"ר זי"ע הציע לעורר על כך כדי להביא להתחזקות בדרכי ובלימוד תורת החסידות.

קסז.

"מסגנון מכתב כ"ק שליט"א ראיתי אהבה"

ממכתבו של הגר"ב מנדלזון זצ"ל לכ"ק אדמו"ר זי"ע:

קיבלתי בזמנו מכתב וקונטרס מאת כ"ק שליט"א ומאד
נהנתי מהקונטרס, ותשואות חן על זה.

גם מלאתי וקיימתי דבר כ"ק שליט"א ודיברתי בציבור
מעניין הבעש"ט זיע"א.

מסגנון מכתב כ"ק שליט"א ראיתי אהבה, לכן ארהיב עוז
בנפשי לכתוב כמה דברים:

לומדים ב"ה שיעור קבוע בין מנחה למעריב בצבור בשו"ע
הרב ז"ל.

בראש השנה ושבת שובה למדתי בצבור הלקוטי תורה
מהרב ז"ל.

יתן הש"י שנזכה לשנה שבן דוד בא.

מה מאד אבקש שכ"ק שליט"א יזכירני בתפלתו שאוכל
ללמוד וללמד תורתנו הקדושה מתוך בריאות בשלימות ולעבודתו
מתוך הרחבה.

החותם במודים דרבנן ובהדרת קודש,

בנימין מנדלזון

קסח.

תמיכת כ"ק אדמו"ר זי"ע ב'קרן השביעית'

עוד מן הכתבה האמורה:

ככל הנראה, מכוח הוקרה זאת שרחש הרבי כלפי הגר"ב מנדלזון זצ"ל,
כמו גם מעצם ההערכה כלפי 'קרן השביעית' שבראשה עמד, בידי הגרי"י

מנדלזון תצלומי המחאות שהעניק הרבי בשיעורים בסכומים מופלגים ובלתי מוכרים.

בדרך כלל, כשביקש הרבי להביע הערכה למפעל תורני פלוני או אלמוני, היה הרבי משגר המחאה בסכום סמלי בלבד. לקרן השביעית שיגר הרבי המחאות על סך 800 דולר, 780 דולר, ועוד.

קסט.

ה"דברי חיים" על אדמו"ר הזקן: "ומי לנו גדול באחרונים ממנו"

בכתבה האמורה מביא הגרי"י מנדלזון שליט"א מדברי הרה"ק ה"דברי חיים" מצאנז זצ"ל בשו"ת "דברי חיים" (חלק ב, יורה דעה, סימן ג):

"...אחרי זה ראיתי בשולחן ערוך של התניא (הלכות שחיטה, סימן א, ס"ק מח) מביא דברי הבית לחם יהודה גם כן. ומי לנו גדול באחרונים ממנו. ולכן יראה נא על מי לסמוך יותר: אם על קדושי עליונים גאונים בנגלה ובנסתר בדור שלפנינו, אם על הניכרים לנו תורתם וצדקתם. וד"ל והיה שלום".
עד כאן מן הכתבה האמורה.

קע.

"קרני אור"

בעלון "קרני אור" (גליון 284, פרשת כי תבוא, כ"א אלול תשפ"ב, עמוד ד) הוקדשה יריעה לסיפוריו של הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א על דו"ז רבי יהודה בלוי זצ"ל, לרגל ששים שנה לפטירתו (כ"ב אלול תשכ"ב-תשפ"ב).

העלון האמור הומצא אלי על ידי הרה"ח ר' אהרן שי' פרלוב, שהמציא לי גם את הנכתב בעלון האמור על סבי רבי משה בלוי זצ"ל, והדברים נדפסו שוב ב"לקט ופרט" חלק ששה עשר, עמודים קכב-קכה. זכות הרבים תלויה בו.

ב"שביבים" דלהלן ישולבו בזכרונותיי מדברי הגרי"מ שכטר שליט"א. אלה יצויינו בשמו.

קעא.

דו"ז רבי ברוך יהודה בלוי זצ"ל

אנשים רבים מתבלבלים בין אבי מורי רבי ברוך יהודה בלוי זצ"ל (תרס"ה-תשל"ג), שהיה בנו של רבי משה בלוי זצ"ל, לבין דו"ז רבי ברוך יהודה בלוי זצ"ל (תרכ"ז-תשכ"ב), כיון ששניהם היו בעלי שם זהה: ברוך יהודה בלוי.

דו"ז רבי ברוך יהודה בלוי זצ"ל היה אחיו של סבא-רבה שלי, רבי יצחק שלמה, שהיה אביהם של רבי משה ורבי עמרם בלוי זצ"ל. ההפרש בגיל בין רבי יצחק שלמה לאחיו רבי ברוך יהודה היה עשר שנים. רבי יצחק שלמה נולד בשנת תרי"ז ורבי ברוך יהודה נולד בשנת תרכ"ז.

קעב.

שמו "ברוך יהודה"

כשעלו אביהם רבי עמרם ואמם מרת עלקא לארץ הקודש עם משפחתם, בשנת תרכ"ט, היה, איפוא, רבי יצחק שלמה בן שתיים עשרה ורבי ברוך יהודה בן שנתיים.

בשם יהודה נקרא דו"ז על שמו של סבו, אבי אביו רבי עמרם, שנקרא יהודה. לא ידוע לי למה נוסף לו השם "ברוך" [לאבי מורי זצ"ל נוסף השם "ברוך" באברכותו, בעקבות מחלה ובעצת הגרי"ח זוננפלד, כמסופר ב"שביבים" שב"לקט זפרט" ג, סו]. כינויו בפי מכיריו היה "יוד'ל".

קעג.

"זהרדיך בנעלים"

זכיתי לפגוש בו בקביעות כשהיה כבר זקן מופלג. היה זה כשחזרתי מלימודי ב"עץ חיים" לכיוון צפון ראיתו הולך בכיוון ההפוך, מביתו שב"בתי אונגריין" ל"שטעטלך", השכונות שמדרום למחנה יהודה. בהליכה ברגל זה מהלך לא קצר, אך הוא בזקנותו היה צועד את כבדת הדרך האמורה ברגליו.

קעד.

השתתפותו בשמחות משפחתיות

כך מספר הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א:

רבי ברוך יודא היה מגיע תמיד עד לשנותיו המאוחרות להשתתף בשמחתן של צאצאי אחיו רבי יצחק שלמה, ולא עוד אלא שהיה מתבטא ואומר שהנחת מיוצאי חלציו של אחיו – שלו היא!

קעה.

בר המצוה שלי

גם לחגיגת בר המצוה שלי, בט"ז אייר תש"ט, בבית הוריי בפאג"י סנהדריה הגיע דו"ז בא ברגל בצעדו מביתו שב"בתי אונגרין", כברת דרך די ארוכה, במיוחד שהיה אז בגיל 82. הליכתו היתה אז בגב זקוף וללא הזדקקות למקל הליכה... לבר המצווה הוא נתן לי ספר מתנה ובהקדשתו כתב את התוכן דלהלן: אני מברך אותך ואותי שתהיה לנו אהבת תורה ויראת שמים.

אגב: הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א השתתף אף הוא בחגיגת בר המצווה שלי, והגיע עם אביו הרה"ח רבי דוד שכטר זצ"ל, כיון שהיה מיועד להיות חתנו של דו"ז רבי אברהם ברוך בלוי זצ"ל, ואף הביא לי כדורון דרשה את הסה"ק "דגל מחנה אפרים". יתכן, איפוא, שבחגיגה זו אמר לו דו"ז רבי זצ"ל את דבריו שב"שביב" הקודם.

כשדו"ז היה פוגשני בהצטלבות דרכינו בחזרתי מ"עץ חיים", כמסופר לעיל, היה אומר לי בכל פעם: אה, הרי הייתי בבר המצווה שלך, זו היתה קצת דרך...

קעז.

"מקדים שלום לכל אדם"

כך מספר הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א:

רבי ברוך יודא, שהיה מיקירי ירושלים, קבע את תפילתו כוותיקין בישיבת מאה-שערים. ומדי בוקר בעשותו את הדרך חזרה לביתו היה 'פותח את השוק' כאשר היה מקדים בשלום לכל אדם שפגש, ואיחוליו הלבביים נשמעו למרחוק ושימחו את הלבבות.

וגם אני - שהתגוררתי אז בקומה הרביעית ברחוב מאה-שערים - הייתי מכניס שמחה לליבי מברכותיו הנעימות והמקוריות. כמה נעים היה לשמוע אותו אומר לכולם: 'צפרא דמרא טב'! פעם עקבתי אחריו לראות מה הוא עושה אם אדם מצליח להקדים אותו ולומר לו את הברכה לפני שהוא הספיק לאומרה, וראיתי שרבי ברוך יודא עונה לו בנוסח של הטבת החלום: "טב הוא וטב ליהוי"...

קעז.

עזרה ליהודי

כך מספר הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א:

פעם התחצף נער ערבי והפיל את פירותיו של בחור יהודי בשכונת 'בתי אונגריין', רבי יודא בחמלתו עזר לו לאסוף את הפירות, ואף העניק לו מטבע להפיס את דעתו.

קעה.

מלה טובה

כך מספר הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א:

תמיד נתן ר' ברוך יודא מילה טובה לזולת. כששמע דרשה מדרשן כלשהו במסיבת שבע ברכות וכדומה, היה אומר לו בתום הדרשה: 'ידעתי שתגייד טוב - אבל עד כדי כך לא ידעתי'...

קעט.

הרוגז מסוכן לבדיאות

כך מספר הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א:

בכלל, היה משרה תמיד אוירה רגועה ועליזה בקרבתו, ושגור היה על לשונו לומר שהרוגז מסוכן לבריאות...

כאשר היה רואה אנשים מתנצחים ומתנגחים זה בזה, נהג לומר להם: אפשר לדבר, אבל לא להתרגז...

ומעשה שהלך למחות במקום שרקדו שם בתערובת רחמנא ליצלן, וכל הדרך הזהיר רבי ברוך יודא את מלוויו שאפי' בשעת המחאה צריך המוח להיות שליט על הלב ולהישמר לבל יגיעו ח"ו לידי רוגז.

קפ.

במה הארכת ימים?

דו"ז רבי ברוך יהודה זכה לאריכות ימים ושנים.

בנו בכורו היה רבי עמרם (ברבי"), שהיה מאנשי ה"מזרחי".

כך מספר הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א:

שאלו פעם את ר' ברוך יהודא: במה הארכת ימים? ענה: חבריי היו תמיד רצים וממהרים לכל מקום, ואני, שהקפדתי לעשות כל דבר בנחת ובמתינות הייתי הולך לאט ולא במרוצה, לכן – הסביר – הם שמיהרו וביצעו כבר לעולם האמת, ואני שדרכי לילך לאט עדיין אני כאן...

קפא.

"כל המקבל עליו עול תודה"

הגאון החסיד רבי פנחס לייביש הרצל זצ"ל התגורר בשכנותו של דו"ז רבי ברוך יהודה בלוי זצ"ל.

בנו הגה"ח הרב ישעיהו הרצל שליט"א, רבה של נוף הגליל מספר מזכרונות ילדותו:

רבי ברוך יהודה בלוי, שהיה בעל הדרת פנים מיוחדת, נהג להקדים לכל אדם ולומר לו בזריזות: גוט מארגן [=בוקר טוב] עוד בטרם הספיק הלה לחשוב לומר לו זאת. גם לילדים נהג כך, וגם אני זכיתי לכך פעמים רבות בתור ילד.

פעמים רבות נהג רבי ברוך יהודה לומר לילדים בבית הכנסת: "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", מי שלומד תורה יהיה פטור מהתגייסות לצבא.

קפב.

לימוד בחברותא עם ילד

ממשיך הגה"ח הרב ישעיהו הרצל שליט"א ומספר:

זכורני שבהזדמנויות רבות, כמעט בכל שבוע, היה קורא לי לבוא לדירתו בתור ילד, שם היה לו סטענדער ועליו היה מונח הספר "כתנות אור" על התורה, כדי שנלמד יחד בספר האמור.

יצויין כי לאחר פטירתו עברה משפחתנו להתגורר בדירתו במשך כעשרים שנה.

קפג.

"זהו זהיר . . שנשיכתן נשיכת שועל" (אבות ב, יא)

ממשיך הגה"ח הרב ישעיהו הרצל שליט"א ומספר:

אגב: כשהתגוררנו בדירתנו הקודמת היה לנו שכן, דלת ליד דלת, בשם רבי הערש בלוי, שהיה אחיהם של רבי משה ורבי עמרם בלוי. זכורני שפעם הראה לנו ברגלו צלקת שנותרה מנשיכת שועל שאירעה לו.

עד כאן מדברי הגה"ח הרב ישעיהו הרצל שליט"א.

ראה להלן.

קפד.

"שלוחי מצווה אינם ניזוקים"

אכן, זכור לי שסופר בילדותי שדו"ז רבי צבי שימש בשעתו, לפני כמאה שנה, "משולח" (מתרים) של מוסדות דיסקין בירושלים, שכללו את "בית היתומים - דיסקין" ואת "ישיבת אהל משה".

במסגרת זו הסתובב רבי צבי בישובים החדשים שנבנו אז בארץ הקודש, ואת הדרך מישוב לישוב עשה רגלית.

פעם התנפל עליו שועל באחת מצעדות אלה. רבי צבי לא נרתע, הוא התנפל על השועל, נשכב עליו ובכך כלא אותו למשך זמן. כשקם רבי צבי משכיבתו הממושכת נשא השועל את רגליו וברח...

קפה.

פתיחת ה"סליחות" בבית הכנסת חב"ד במאה שערים

סיפר הרה"ח ר' יוסף יצחק שי' אייזנשטיין, בנו של הרה"ח ר' יהודה אייזנשטיין זצ"ל, חתנו של רבי עמרם בר"מ בלוי זצ"ל, שהיה חסיד חב"ד.

בילדותו, כיון שאביו, ר' יהודה, היה חסיד חב"ד, התפלל עם אביו בבית הכנסת העתיק של חסידי חב"ד ברחוב בעל התניא בשכונת מאה שערים.

אחד מזכרונות הילדות שלו הוא שכאשר ניגש הרה"ח ר' יהושע ליפקין זצ"ל לאמירת "סליחות" והחל לומר בקול רם "אשרי" פרץ הרה"ח ר' דוב אליעזר הבלין זצ"ל, שהיה אף הוא ממתפללי בית הכנסת, בבכי עז.

הדבר הזה הותיר על הילד רושם עצום שנחקק בלבו כל ימי חייו.

קפו.

"כשתהיה גדול..."

אבי מורי זצ"ל היה נוהג, כאשר הבחין בילד שמדבר בזמן חזרת הש"ץ (או בקריאת התורה), לומר לו: "כשתהיה גדול - תדבר בחזרת הש"ץ (או בקריאת התורה), בגילך אסור...".

הוא התכוון, כמובן, לרמוז לאביו של הילד שהילד מחקה אותו בדיבוריו בתפלה, ולכן אין לו יכולת לדרוש זאת ממנו.

אני משתמש בסיפור זה כמשל כלפי הורים המזהירים את ילדיהם משימוש בדברים שליליים (כגון פגעי הטכנולוגיה), כאשר הם עצמם משתמשים בדברים אלה.

מובנת ההשפעה הנוראה שבהתנהגות זו על נפש הילד, הרואה לפניו הנהגה של שקר וצביעות.

קפז.

משפחת דייטש

זכור, סופר כאן, שהרה"ח רבי יהודה לייב דייטש זצ"ל הגיע לארץ הקודש מסטרופקוב עם ארבעת ילדיו שגדלו והתפרסמו: הרה"צ רבי ברוך זצ"ל, הרה"צ רבי מתתיהו זצ"ל, הרה"צ רבי שמואל זצ"ל ומרת חוה טרייטל ע"ה.

בתו הגדולה של רבי יהודה לייב, הלא היא סבתי הרבנית מרת שרה רייזל, נשארה בחוץ לארץ, כיון שהיתה כבר לאחר נישואיה עם סבי הרה"צ רבי יעקב מאיר הלוי בוקסבוים זצ"ל.

השריד היחיד ממשפחת סבי וסבתי, שנספתה בשואה, היתה בתם הבכורה, אמי מורת, הרבנית מרת רחל טעמל ע"ה, שנותרה בחיים בשל עלייתה ארצה בשנת תרצ"ד כדי להינשא לאבי מורי רבי ברוך יהודה בלוי זצ"ל.

קפח.

די מומע [= הדודה] אסתר רחל

כיון שארבעת ילדי רבי יהודה לייב דייטש היו קרובי המשפחה היחידים מצד אמי בארץ הקודש מובן שביקרנו תכופות בבתיהם. בעיקר התלווינו לאמי ע"ה לבקר את דודותינו: הרבנית אסתר רחל, אשת רבי ברוך דייטש, הרבנית יהודית, אשת רבי מתתיהו דייטש, הרבנית זיסל, אשת רבי שמואל דייטש, והרבנית חוה טרייטל.

מבין כל הדודות האמורות היתה הרבנית אסתר רחל היחידה שזכתה להשאר בחיים ולראות נכדים לאחייניתה, אמי מורת זצ"ל, כלומר: ילדינו שלנו שיחיו.

אני זוכר את ביקוריה בביתנו שלנו בשיכון פאג"י, אליו צעדה ברגליה מ"בתי אונגרין", שם התגוררה, למרות זקנותה המופלגת, ובאמתחתה ממתקים לילדינו הראשונים.

קפט.

"מדליקין לה הנר"

אנקדוטה נוספת הקשורה במומע אסתר רחל:

אחי הרה"ג הרה"ח רבי עמרם ע"ה נולד בליל שבת קודש, ראש חודש אלול תרצ"ז.

כאשר אמי ע"ה כרעה ללדת היא לא הספיקה ללכת לבית הרפואה וילדה אותו בבית. מומע אסתר רחל הוזעקה, איפוא, יחד עם המיילדת לביתנו, והדליקה את מנורת הנפט כדי להאיר למיילדת ולסייע ללידה.

כל ימי חייה זכרה והזכירה מומע אסתר לאה את העובדה שנאלצה לחלל שבת, למרות שהיה זה כדי להאיר למיילדת, והלכה פסוקה היא ש"יולדת היא כחולה שיש בו סכנה ומחללין עליה את השבת... ובלילה מדליקין לה הנר" (שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, סימן של, סעיף א).

קצ.

אחד שעוסק בתורה - הקב"ה קובע לו שכר

בסימן כג ב"אגרת הקודש" שבתניא קדישא מסביר כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע את המעלה המיוחדת הקיימת דווקא ב"עשרה שיושבין ועוסקין בתורה", שכדברי המשנה "שכינה שרויה ביניהם".

בקשר לכך מוסיף אדמו"ר הזקן: "ומשום הכי נמי אצטריך להו לרז"ל למילף מקרא מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה כו' ואף גם זאת לא מצאו לו סמך מן המקרא אלא לקביעת שכר בלבד ליחיד לפי ערכו... אבל לענין השראת קדושת הקב"ה אין לו ערך אליהם כלל..." וממשיך בהסבר ההבדל בין השראת השכינה לקביעות שכר בהרחבה, יעו"ש.

מובן שכוונת אדמו"ר הזקן כאן היא למסכת אבות פרק ג משנה ב: "שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם... מנין אפילו

אחד שיושב ועוסק בתורה שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר שנאמר ישב בדד וידום כי נטל עליו". במשנה זו רואים שעל אחד שעוסק בתורה נאמר רק שהקב"ה קובע לו שכר, ולא ששכינה שרויה עליו.
ראה להלן.

קצא.

גם לגבי שנים נאמר ששכינה שרויה?

אמנם לכאורה דרוש ביאור בדברי אדמו"ר הזקן האמורים:
ארבע משניות לאחר מכן, בפרק ג משנה ו, מופיעה המשנה שבה נאמר:
"עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם".
למשנה זו יש המשך: ". ומנין אפילו חמשה, שנאמר . . ומנין אפילו שלוש, שנאמר . . ומנין אפילו שנים, שנאמר . . ומנין אפילו אחד, שנאמר...". הרי שגם לגבי אחד שעוסק בתורה נאמר ששכינה שרויה עליו?
ראה להלן.

קצב.

קושיית כ"ק אדמו"ר זי"ע

כדי לתרץ את הקושי האמור נקדים את קושיית כ"ק אדמו"ר זי"ע (בהערותו בספר "שיעורים בספר התניא" על אתר) על דברי אדמו"ר הזקן כאן, שהיא קושיה כללית יותר:

אדמו"ר הזקן בא להסביר כאן את המעלה המיוחדת ב"עשרה שיושבין ועוסקים בתורה", ולשם כך הוא מביא את דברי חז"ל שבמצב כזה "שכינה שרויה ביניהם".

אך לכאורה דרוש ביאור: מעלה זו של "שכינה שרויה ביניהם" מופיעה באותה משנה לא רק לגבי עשרה, אלא גם לגבי חמשה, שלוש ושנים שעוסקים בתורה. מה, אם כן, המעלה המיוחדת בעשרה?

קצג.

תירוצו של כ"ק אדמו"ר זי"ע

כ"ק אדמו"ר זי"ע כותב (שם) לתרץ את הקושיה האמורה, וזלה"ק:
 "וי"ל ע"פ משנ"ת באוה"ת עקב ע' תקמד. ברכות ו, א".

ב"אור התורה" שם מסביר כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" על פי פנימיות
 העניינים שדרגת השכינה ששורה על ידי לימוד של שלושה נעלית יותר
 מזו ששורה על ידי לימוד של שנים.

במסכת ברכות שם שואלת הגמרא: וכי מאחר שהשכינה שורה אפילו
 על אחד, מדוע נאמר במשנה שהשכינה שורה על שנים, שלושה, חמשה
 ועשרה? הגמרא מתרצת שיש הבדלים בהשראת השכינה בין מספרי
 הלומדים המנויים במשנה, יעו"ש.

ראה להלן.

קצד.

תירוץ הקושי

נראה שתירוצו של כ"ק אדמו"ר זי"ע הוא שמדברי הגמרא ומהמוסבר
 ב"אור התורה" מוכח שלמרות שבמשנה נאמרה הלשון "שכינה שרויה"
 הן לגבי עשרה והן לגבי חמשה, שלושה ושנים - יש הבדלים בדרגת
 השראת השכינה, ומובן שהשראת השכינה בעשרה היא בדרגה הנעלית
 ביותר.

לפי תירוץ זה ניתן לתרץ גם בענייננו:

כיון שבמשנה ב נוקטת המשנה לגבי אחד שעוסק בתורה רק את הלשון
 "שהקב"ה קובע לו שכר" מובן שכוונת המשנה להבהיר שהשראת השכינה
 עליו היא בדרגה נחותה, ואינה שווה כלל לדרגת השראת השכינה בעשרה.

מכך מובן שהאמור במשנה ו שגם על אחד השכינה שורה אינו סותר
 לאמור במשנה ב, וגם שם הכוונה להשראת השכינה בדרגה הנחותה
 האמורה.

להמשך דברי כ"ק אדמו"ר זי"ע, הרחבה והעמקה בנידון יעויין
 ב"שיעורים בספר התניא", בביאור "המאור שבתורה", ובספר "לקוטי

אמרים – תניא, אגרת הקדש, בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות" – על אגרת הקודש סימן כג. המקורות האמורים הועתקו מן הספרים האמורים.

קצה.

הגאון רבי יהושע העשל פאדווא שליט"א

כבר סופר על כך שבשנת תש"ד למדתי בת"ת "תורה ויראה", ובחלק ששה עשר של "לקט זפרט" מניתי מספר שמות של חבריי לכתה ב"תורה ויראה".

להלן יסופר על עוד חמשה מחבריי לכתה האמורה, שלא זכרתי בשעתו את שמותיהם:

האחד – הגאון רבי יהושע העשל פאדווא שליט"א, המשמש כיום כדיין במנצ'סטר שבאנגליה (בהבא להלן ראה בהרחבה כתבה עם הגאון שליט"א בעתון "משפחה" גליון 1576, י"ט אלול תשפ"ב, עמודים 61-44). עליו יסופר להלן.

קצו.

הגאון רבי חנוך העניך פאדווא זצ"ל

הגרי"ה שליט"א הוא בנו של הגאון רבי חנוך העניך פאדווא זצ"ל, בעל "חשב האפוד" וראב"ד לונדון (ראה "שביבים" שב"לקט זפרט" ב, כא), שנמלט עם משפחתו מאירופה הבווערת והגיע בשנת ת"ש לירושלים עיר הקודש.

לאחר בואו התמנה הגר"ה מטעם "העדה החרדית" לרבה של "מחנה יהודה", שכללה רק את "בתי ברוידא" ואת "בתי בראנד" באותם ימים.

למרות שהרב פאדווא היה רבן של שתי הקהילות האמורות הוא התפלל יחד עם החסידים ב"בתי ראנד".

קצו.

מ"עץ היים" ל"תורה ויראה" בנסיבות טראגיות

רבי יהושע העשל החל, איפוא, את לימודיו בת"ת "עץ חיים", שהיה ממוקם בסמוך לשכונת "מחנה יהודה".

בשנת תש"ד נפטרה אמו הרבנית ואביו נותר עם חמשה ילדים קטנים. בשל המצב עבר רבי יהושע העשל, שהיה אז בן שבע, להתגורר אצל הורי אמו ב"מאה שערים" למשך שנתיים.

באותה עת עבר רבי יהושע העשל ללמוד בת"ת "תורה ויראה" שהיה סמוך למקום מגורי סבו. בשנת תש"ד למדנו, איפוא, יחד ב"תורה ויראה".

קצח.

הרה"ח ר' אברהם הכהן פישר ע"ה

השני - הרה"ח ר' אברהם הכהן פישר ע"ה, חסיד נדבורנה שהיה מהמחנכים הידועים בבני ברק והעמיד אלפי תלמידים במשך שנים רבות. הוא שימש גם כבעל מנגן וכ"כליזמר" בשמחת חתן וכלה. נפטר בחודש אלול תשע"ח.

אביו של רבי אברהם היה הרה"ח רבי מנחם הכהן פישר ע"ה. לפרנסתו עבד כחלבן וזכורני שהיה לו קטנוע או טוסטוס עליו רכב בנסיעותיו.

בחלק מן הסידורים יש בתחלתם לוח ובו אותיות א-ב במשבצות. בסידורים שהיו נפוצים אז סודרו האותיות בשלוש שורות שתחלתן באותיות א' כ' פ'. כך:

א	ב	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י
כ	כ	ך	ל	מ	ם	נ	ן	ס	ע	פ
פ	ף	צ	ץ	ק	ר	ש	ש	ת	ת	

זכורני שאמרו בחדר אז בדרך צחות שהאותיות א' כ' פ' הן ראשי התיבות של: אברהם כהן פישר.

קצט.

הרה"ח ר' ברוך יצחק קורנבליט

החבר השלישי שלמד עמי ב"תורה ויראה" בשנת תש"ד הוא הרה"ח ר' ברוך יצחק קורנבליט, בנו של הרה"ח ר' משה לייב קורנבליט ע"ה.

ר' ברוך יצחק, כאביו, הינו חסיד לעלוב, והוא בעליו של דפוס חורב במאה שערים.

החבר הרביעי הוא הרה"ח ר' ישראל רוזנטל ע"ה, שהיה, כאביו הרה"ח רבי חיים שמואל יחזקיהו ע"ה, חסיד גור, והיה בעליה של החנות "רוזנטל מכשירי כתיבה" בכיכר השבת בירושלים.

ר' ישראל היה קרוב במיוחד לרה"ק ה"בית ישראל" מגור זצ"ל, ואף ממונה על חלוקת השיריים ב'טיש' שערך. בידי הופקדו המפתחות של מערת אדמו"רי בית גור הטמונים בהר הזיתים בירושלים, ומי שרצה להתפלל שם עבר בחנותו כדי לקבל את המפתחות. נפטר בחודש אייר תשע"ז.

ד.

הרה"ח ר' יוסף שי' רייניץ

החמישי - הרה"ח ר' יוסף שי' רייניץ. ר' יוסף שי' מבוגר ממני בערך בשנתיים לאויש"ט. הוא חסיד חב"ד שהתגורר במשך השנים בארצות הברית. בשנים האחרונות הוא מתגורר בארץ הקודש, בעיר לוד.

אחד מאחיו הצעירים יותר של ר' יוסף הוא הרה"ח ר' מנחם יעקב שי' רייניץ, אף הוא חסיד חב"ד לאויש"ט.

ר' יעקב שי' היה בשעתו ממדריכי ישיבת הערב ב"בית ישראל", ובמשך שנים רבות היה מדריך בישיבת "תומכי תמימים - ליובאוויטש" המעטירה בעיר לוד.

עוד על ר' יעקב ראה ב"שביבים" שב"לקט זפרט" ד, רכט-רל. יב, קלו.

דא.

חברי בתתי ב"תורה ויראה"

למען לא יחסר המזג יצויינו להלן שמות חלק מחברי כתתי ב"תורה ויראה", אלה שהוזכרו בקונטרסי "לקט ופרט", מבין כ-12 חברי הכתה, בתוספת הפניות לקונטרס בו דובר עליהם (לפי סדר הא-ב).

הרה"ג רבי ישעיה בלוי זצ"ל, בן הזקונים של דו"ז רבי עמרם ברש"י בלוי זצ"ל. הרה"ג רבי יצחק אייזיק שי' ברנד. הגאון רבי יהושע העשל פאדווא שליט"א, בנו של הגאון רבי חנוך העניך פאדווא בעל "חשב האפוד" זצ"ל (עליו ראה לעיל אותיות קצה-קצו). הרה"ח ר' אברהם הכהן פישר ע"ה, בנו של ר' מנחם הכהן פישר ע"ה (עליו ראה לעיל אות קצח). הרה"ח ר' ברוך יצחק קורנבליט, בנו של הרה"ח ר' משה לייב קורנבליט ע"ה (עליו ראה לעיל אות קצט). הרה"ג רבי חיים חזקיהו קעניג זצ"ל (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ו, קעג), שהיה בנו של הרה"ג רבי יוסף הלל קעניג זצ"ל (עליו ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" טז, צ. קנט) ואחיו של - יבלחט"א - הגה"ח רבי זושא שי' קעניג, מזקני וחשובי חסידי חב"ד. הרה"ג רבי אשר ראטה זצ"ל, בנו של רבי אברהם (עליו ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" טז, צ. להלן אותיות רלב-רלד). הרה"ח ר' ישראל רוזנטל ע"ה, בנו של הרה"ח ר' חיים שמואל יחזקיהו ע"ה (ראה לעיל אות קצט). הרה"ח ר' יוסף שי' רייניץ, חסיד חב"ד ואחיו של הרה"ח ר' מנחם יעקב שי' רייניץ (עליו ראה לעיל אות ר).

דב.

הולכים למקדש או עומדים בשערי ירושלים?

נאמר בתהלים (קכב, א-ב): "...שמחתי באומרים לי בית ה' נלך. עומדות היו רגלינו בשערי ירושלים".

לכאורה יש כאן סתירה: מחד, מדובר על ההליכה לבית המקדש, ומאידך, מדובר על כך שעומדים בשערי ירושלים ולא מתקדמים לבית המקדש?

ב"מצודת דוד" תירץ זאת כך: "מרוב אדם הבאים והיוצאים היינו מתעכבים ועומדים בשערים זמן מה עד אשר נוכל לבוא בה". כלומר:

המטרה היא אכן להגיע למקדש, אלא שמרוב הצפיפות והעולים הרבים מתעכבים בשערי ירושלים.

המחשה מעשית לכך היתה בתשעה באב תשפ"ב, שהכותל המערבי היה כה עמוס במתפללים עד כדי כך שמתפללים רבים לא יכלו להכנס פנימה.

מובן שאין בכך כל סתירה לדברי חז"ל (אבות ה, ה) שבבית המקדש "השתחוו רווחים", כיוון שבמאמר חז"ל זה עצמו מודגש שהנס היה רק בעת ההשתחווייה, ואילו לפני כן היה מצב של "עומדים צפופים".

דג.

"צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה" (תהלים לז, בט)

נאמר בתהלים (לז, בט): "צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה".

במאמר החסידות הידוע, דיבור המתחיל "באתי לגני" – תש"י, המאמר האחרון טרם הסתלקותו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, מוסבר פירושו הפנימי של הפסוק האמור על פי מדרשי חז"ל, כדלהלן.

"ארץ" היא גן עדן. הסיבה לכך שהצדיקים יזכו להיות בגן עדן, "צדיקים יירשו ארץ", היא משום שהם משכינים, "ישכנו" מתפרש כמו "ישכינו", את השכינה, "לעד", שכן הכוונה לדרגה עליונה בקדושה, הנקראת בשם "עד", כנאמר "שוכן עד מרום וקדוש", בעולם הזה, "עליה".

דד.

באבע שיינדל ובאבע יוכקע

כיון שחיים חזקיהו קעניג, שלמד יחד עמי ב"תורה ויראה", היה נכד של רבי הרשל (צבי) בלוי ואני הייתי נכד של רבי משה בלוי היינו שנינו נינים של ה"באבע שיינדל", הרבנית שיינא אסתר ע"ה, רעייתו של רבי יצחק שלמה בלוי זצ"ל ואמם של רבי משה ורבי צבי בלוי, והיינו הולכים אליה יחד.

מלבד זאת היה חיים חזקיהו הולך גם ל"באבע יוכקע" שלו.

ראה להלן.

ד.ה.

משפחתה של "באבע יוכקע"

כבר אז אמרו ש"באבע שיינדל" ו"באבע יוכקע" הן אחיות, בנותיו של הגאון החסיד רבי ישעיה אורנשטיין זצ"ל.

חשבתי אז לעצמי שחיים חזקיה קעניג הוא נכד של "באבע יוכקע" כיון שאשתו של רבי הרשל בלוי היא בתה של "באבע יוכקע" ומזה הבנתי שכמו שהגאון החסיד רבי ישעיה אורנשטיין זצ"ל שידך את נכדו רבי משה בלוי עם נכדתו רבקה, בת בנו רבי יעקב אורנשטיין, כך שידך את נכדו רבי הרשל בלוי עם נכדתו, בת בתו "באבע יוכקע".

את כל האמור שיערתי לעצמי אז, אך לא ידעתי אם השערותיי נכונות ומי היתה בתה של "באבע יוכקע" שנישאה לרבי הרשל בלוי.

ראה להלן.

ד.ו.

אימות השערה

התקשרתי להרה"ח ר' שמואל שי' גלינסקי המתגורר בנחלת הר חב"ד, חתן הרה"ח ר' משה בלוי ע"ה, בנו של הרה"ח ר' יעקב זלמן בלוי ע"ה [בנו של רבי הרשל], שלשתם חסידי חב"ד.

ר' שמואל שי' הינו נכד של המגיד המפורסם רבי יענקל'ה גלינסקי זצ"ל. אבל בעיקר יש לו כשרון וחוש עצום במשפחולוגיה. יצרתי איתו קשר, ואישר לי את השערותיי האמורות.

ד.ז.

השלמות פרטים

מלבד זה הוא השלים לי את הפרטים דלהלן.

בעלה של "באבע יוכקע", בתו של רבי ישעיה אורנשטיין, היה הרה"ח ר' מרדכי מאיר הורביץ ע"ה. על המצבה שלה נכתב גם הכינוי "יוכקע". ראה להלן תצלום המצבה.

מרת שרה זיסל ע"ה, בתם של רבי מרדכי מאיר הורביץ ורעייתו ה"באבע
יוכקע", נישאה לרבי הרשל בלוי ע"ה.

דח.

המצבה של "באבע יוכקע"

פיענוח:

ענף עץ אבות

חוליה

משלשלת היוחסין

מרת יאכקע יוכבד

א"ר [=אשת רבי] מרדכי מאיר

הורביץ נ"ע

בת ציס"ע [=צדיק יסוד עולם]

רבי

ישעיהו אורנשטיין זצוק"ל

נלב"ע ה' אדר תש"ה

ת' נ' צ' ב' ה'

ד.ט.

"יפה כח הבן מכח האב"

נאמר במסכת הוריות (יג, ב): "אמר רבי יוחנן: כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה, כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה".

היעב"ץ בספרו "מור וקציעה" אורח חיים סימן ק"ע כתב על כך:

סימן לדבר: יפה כח הבן מכח האב.

בהשתמשו בלשון הגמרא (שבועות מח, א) התכוון היעב"ץ לכך שכוחו של השמן הנוצר מן הזית, המשול לבן הנוצר מן האב, עולה על כוחו של הזית, האב.

ד.י.

"מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד"

בפרק א' של "אגרת התשובה" בתניא קדישא כותב כ"ק אדמו"ר הזקן ג"ע ש"מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד".

עיקר הכוונה כאן היא שתעניות אינן נכללות במצוות התשובה, כמוסבר להלן שם, אך מן הלשון מובן שגם וידוי ובקשת מחילה אינם מעכבים, וגם בלעדיהם התקיימה מצוות התשובה (כ"ק אדמו"ר זי"ע בהערותו ל"שיעורים בספר התניא").

ראה להלן.

ד.יא.

ההוכחה לגדר מצוות התשובה

כהוכחה לכך מוסיף אדמו"ר הזקן בין חצאי עיגול: "כדאיאת בגמ' פרק ג' דסנהדרין ובחושן משפט סוף סימן ל"ד לענין עדות".

בגמרא (סנהדרין כה, ב) נאמר: "המשחק בקוביא אלו הן המשחקים בפיספסים... ואימתי חזרתן משישברו את פיספסיהן ויחזרו בהן חזרה גמורה דאפילו בחנם לא עבדי. מלוה בריבית... ואימתי חזרתן משיקרעו

את שטריהן ויחזרו בהן חזרה גמורה אפילו לנכרי לא מוזפי. ומפריחי יונים. . ואימתי חזרתן משישברו את פגמיהן ויחזרו בהן חזרה גמורה דאפי' במדבר נמי לא עבדי. סוחרי שביעית. . ואימתי חזרתן משתגיע שביעית אחרת ויבדלו".

בשולחן ערוך (חושן משפט, סימן לד, סעיף לג) דן המחבר "מאימתי חזרת המועל בשבועה", וכתב הרמ"א: "עבר על שאר עבירות מיד כשמקבל בבית דין שבעירו שלא לעשות עוד סגי ליה".

מכך שלא הוזכרו כאן וידוי, בקשת מחילה ותעניות – מוכח שקבלה על להבא היא עצם מצוות התשובה בלבד.

ראה להלן.

דב.

מדוע הובאו ההוכחות דווקא מדיני ממונות?

על הבאת ההוכחות האמורות שואל כ"ק אדמו"ר זי"ע (בהערותו ל"שיעורים בספר התניא"): :

מדוע לא הוכיח אדמו"ר הזקן את דבריו מדברי הגמרא במסכת קידושין (מט, ב), בעניין המקדש את האשה "על מנת שאני צדיק – אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו".

כך נפסק להלכה גם בשולחן ערוך (אבן העזר, סימן לח, סעיף לא): "על מנת שאני צדיק – אפילו רשע גמור, הרי זו מקודשת מספק, שמא הרהר תשובה בלבו".

מכך שלא הוזכרו כאן וידוי, בקשת מחילה ותעניות – מוכח שקבלה על להבא היא עצם מצוות התשובה בלבד.

ראה להלן.

דיג.

חיזוק הקושי ותידוצו

הקושי מתחזק לאור העובדה שבסדר הש"ס קודמת מסכת קידושין למסכת סנהדרין, ובסדר השולחן ערוך קודם חלק אבן העזר לחלק חושן משפט?

מתרץ כ"ק אדמו"ר זי"ע (שם) :

אילו היתה ההוכחה ממסכת קידושין ומחלק אבן העזר היה ניתן לטעון שרק על פי רוב מספיקה עזיבת החטא כדי לשוב בתשובה וכיון ש"אזלינן בתר רובא" נפסק כך להלכה. לכן מביא אדמו"ר הזקן את ההוכחה דווקא מדיני ממונות, שבהם אין הולכין אחר הרוב, ולמרות זאת ההלכה שעזיבת החטא בלבד מועילה לתשובה.

ריד.

מכתבו של הגה"ח הדימו"ש שי' הלפרין

הגה"ח הרב יעקב מאיר שמחה שי' הלפרין, ראש כולל "מעייני ישראל" בעיה"ק ירושלים ת"ו, כתב לי את דלהלן.

בתניא שער היחודה"א פרק ו' (פ, ב) : וזהו שנאמר אהללה ה' בחיי כו', משם אלקים.

והנה, קשה, מהו המכוון במה שכתב רבינו כאן פירוש זה. ובפרט זהו פירוש בפסוק השונה ממה שפירשו המפרשים.

ונלע"ד, שזהו בהמשך למשי"כ לעיל 'בחינת גבורה זו כו', הוא גם כן בחינת חסד שהעולם יבנה בו, וזו היא בחינת גבורה הכלולה בחסד, ע"כ.

(ומומלץ מאד לראות דברי אדמו"ר הצ"צ בדרמ"צ ע' קמג בענין זה).

ועכ"פ, מידת הגבורה היא בעניינינו סוג של חסד, דהיינו שהיא נותנת להנבראים את הקיום האישי שלהם.

ועל זה מביא אדה"ז את הפסוק אהללה גו' שהילול ושבח הוא על מה שאנו מקבלים מאת ה'. וזה מתחלק בין הנפש והגוף, שהנפש מהללת על גילוי שם הוי' המעניק את חיות הנפש, והגוף מהלל על שהוא מקבל את הקיום שלו משם אלקים.

עד כאן מכתבו של הגרימ"ש שי' הלפרין.

דטז.

בין ברכות תפלת העמידה לבין ברכות המצוות והנהנין

בחלק טז של "לקט ופרט" ("שביבים" קכד-קכה) עסקנו בהבדל הקיים בין הברכות שבתפלת העמידה לבין ברכות המצוות והנהנין, שבאלה האחרונות כולל הנוסח את המלים "מלך העולם", לעומת הראשונות שהנוסח אינו כולל את המלים האמורות.

תמצית ביאורנו הוא: עניינן של המצוות המעשיות וכן של ההנאה מן העניינים הגשמיים הוא זיכוך הדברים הגשמיים, שמקורם הוא בספירת המלכות המהווה ומחיה את העולם הגשמי ואת כל אשר בו, ולכן מוזכר בברכתם הביטוי "מלך העולם" המבטא את ספירת המלכות המהווה את העולם.

מאידך, עבודת התפלה הינה דבקות רוחנית בקב"ה, וכדברי חז"ל (תענית ב, א) "איזו היא עבודה שבלב הוי אומר זו תפלה".

ראה להלן.

דטז.

קושיית הגר"ש מינצברג שליט"א

על הדברים האמורים העירני הגאון רבי שלמה מינצברג שליט"א, רבה של קהילת "תפארת ירושלים", את דלהלן.

התוספות במסכת ברכות (מ, ב, דיבור המתחיל "אמר") מביאים שהרי"ף ור"י בעל התוספות פסקו כדברי רבי יוחנן בגמרא שם, הסובר ש"כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה".

בהמשך לכך כותבים התוספות: "וברכות של שמונה עשרה אין בהן מלכות, דאינן באין בפתיחה ובחתימה אין שייך מלכות. אבל אלקי אברהם הוי כמו מלכות, דאברהם אבינו המליך הקב"ה על כל העולם, שהודיע מלכותו".

אם כן, לכאורה דברי התוספות עומדים בסתירה לביאורנו שבברכות שבתפלה אין צורך בהזכרת "מלכות", שכן לדברי התוספות גם בתפלה יש צורך להזכיר "מלכות", אלא שהמלים "אלוקי אברהם" נחשבות כמו הזכרת המלכות.

ריז.

מענה:

א. הא גופא קשיא: מדוע בחרו חז"ל למצוא כאן תחליף להגדרה המפורשת "מלך העולם".

ב. יש להצביע על כך שגם הברכות האחרונות של קריאת שמע, הן בבוקר והן בערב, שאין לומר שהן סמוכות לברכה הראשונה, אין בהן "מלכות".

ריח.

האויבים המוזכרים בתהלים הם האויבים הרוחניים

למע"כ הגה"ח מוהר"ר טוביה שיחי,

רב שלומים וברכה!

קראתי לשבת (פי' שמיני) ענג בשביבים שבלקט ופרט השלשה עשר.

בשביב ע"ט מבואר שה"אויבים" המוזכרים לרוב במזמורים הקי' של ספר תהלים הם האויבים הרוחניים שיש לכל אדם וכו'.

וזכה לכיון בזה לדי' הספר הקי' פלא יועץ בערך "ראש השנה" וזה לשונו שם: ואשריהם ישראל רבם ככלם בשני ימים אלו לא פסקי פמיהו מגרסא וקורין את התהלים וכו' ובכל מקום שנאמר אויבים ושונאים וצרים וכדומה יכון על המקטרגים כי הן הם אויבים האמיתיים אויבי ה' ואויבי נפשנו, ובמקום שמזכיר צרה וצוקה וכדומה יכון על צרת הנפש כי צרה שמה, עכ"ל.

בברכת בריות גופא ונהורא מעליא

בכבוד רב,

אליהו חיים שפירא

דיט.

הגאב"ד רבי יצחק טוביה ווייס זצ"ל

לאחרונה הסתלק מעמנו הגאון רבי יצחק טוביה ווייס זצ"ל, גאב"ד העדה החרדית בעיה"ק ירושלים.

כבר סופר בהזדמנויות קודמות (ב"שביבים" שב"לקט זפרט" ב, מו-מוז, ג, סה. יב, קמט-קנא) על הקשר החם בין הגאב"ד זצ"ל לבין כ"ק אדמו"ר זי"ע וחסידי חב"ד. גם אני הקטן זכיתי ליחסים חמים עם הגאב"ד זצ"ל כמסופר שם.

ב"שביב" דלהלן אתכבד רק להעתיק את הסכמתו לספרי "נר למשיחי" על תניא קדישא, אשר גם ממנה משתקף היחס האמור.

רב.

הסכמת הגאב"ד על "נר למשיחי" על תניא קדישא

בס"ד ימי הרחמים והסליחות תשע"ו לפ"ק

הן הראוני אחד מבני ציון היקרים, נצר למשפחות המפוארות בקרתא דירושלם, ה"ה הגאון החסיד מוה"ר טוביה בלויא שליט"א רב קהילת ליובאוויטש בשכונת נוה יעקב פעיה"ק ירושלים ת"ו, אוסף עיונים והערות על ספר ליקוטי אמרים תניא אשר ערך איזן וחקר במשך שנים רבות לטובה לתועלת הלומדים.

ואם אמנם לא עברתי בין בתרי ספרו החשוב מחמת קוצר הזמן וחבילי דטרדין להיות כשר המסכים, אבל הלא כבר אמרו חז"ל (ברכות מב.) תיכף לתלמיד חכם ברכה, וע"כ הנני בזה בברכה למעכ"ת שיחי שיזכה להפיץ מעיינותיו להגדיל תורה ולהאדירה, מתוך נחת ושמחה ורב ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו, ועוד רבות בשנים יזכה להרביץ תורה וירא"ש מתוך בריות גופא ונהורא מעליא לו ולמשפחתו וכל הנלווים אליו, ולעמוד על משמרת הקודש שלא תכבה, עדי נזכה בקרוב להרמת קרן התורה וישראל בבא עת גאולתינו ופדות נפשנו בב"א

וח"ש בברכת כתיבה וחתימה טובה

יצחק טובי' ווייס

רבא.

סיפור מרתק מ"המודיע"

בעתון "המודיע" שהתפרסם לקראת שבת פרשת האזינו תשפ"ג הופיע סיפור מרתק על הרה"ק ה"בית ישראל" מגור זצ"ל. הסיפור יועתק ב"שביב" זה ושלאחריו בלשונו.

כך ב"המודיע":

לאברך מחסידי הרבי זי"ע, בעל עסקים רבים, היה ידיד מחו"ל שביתו התנהג באופן פשרני ביותר, כמעט בלי סממן יהדות. באחד הימים מתקשר אליו הידיד ומספר לו, כי לרגל בר המצוה לבנו הוא העניק לו מתנה – טיסה מסביב לעולם, ובעוד כחודש הם יגיעו לירושלים, ואם הוא רוצה הוא יכול לשבות עמו באותו בית מלון בירושלים.

רבב.

הליכה ל"טיש" של ה"בית ישראל"

המשך הסיפור ב"המודיע":

האברך קיבל את ההזמנה ובאותה שבת נסע לירושלים והתארח עם הידיד ובנו בבית המלון. אחרי סעודת שבת כלילה אמר לו האברך כי הוא הולך עכשיו לטיש של ה'בית ישראל', ואם הוא רוצה להראות לבנו דבר יהודי מעניין, שיבוא עמו יחד לטיש.

הידיד קיבל את ההזמנה והם הלכו יחד לבית המדרש. הם הגיעו דקות ספורות לפני שהרבי נכנס לטיש. היתה זו 'שבת נסיעה' ובית המדרש היה מלא מפה לפה. השלושה נכנסו לבית המדרש, והאברך מראה לשני האורחים כי כדאי שיעמדו ליד הבימה שם הרבי עובר לפני כניסתו לטיש, וכך יוכלו לראות אותו. חתן הבר-מצוה לא הבין איך בתוך הלחץ הזה הרבי יכול לעבור, אבל האברך הרגיע אותו: 'עוד תראה'.

רבג.

"תישאר יהודי"!

המשך הסיפור ב"המודיע":

עוד הם מדברים, נפתחה הדלת והרבי יצא אל בית המדרש. החל לסובך בין הציבור כדרכו מדי כל טיש ומבטו חודר וממיס כל רגש חומרי, כמלך בגדוד. האברכים והבחורים פתחו מעבר עד לבימה, והנער האורח רואה את עצמו לפתע מול הרבי. מראה כזה לא חזה מעולם. בהתפעלות נפלט מפיו באנגלית:

Wow, General (וואו, גנרל).

ככל הנראה הרבי שמע את הדברים, אך לא הגיב דבר אלא המשך בדרכו. בינתיים הציע האברך לידידו ובנו שיבואו לעמוד בנקודה אחרת בה יראו שוב את הרבי. כך אכן עמדו, הרבי עבר לידם והפעם נעצר ושאל את הבחור לשמו. אך הנער איבד את לשונו ולא הצליח להוציא הגה. הרבי שאלו בעברית לשמו, אך שוב הוא לא הצליח להשיב. בשלישית שאל אותו באנגלית לשמו, או אז הצליח לומר את שמו, הרבי שמע והבזיק קצרות (באנגלית): "תישאר יהודי"!

רבד.

מלים שהשפיעו

המשך הסיפור ב"המודיע":

התחיל מעמד הטיש, אך האב ובנו לא האריכו זמן רב וחזרו למלון, ידידם האברך נשאר בטיש עד לסיומו. בבוקר אומר לו הידיד בדאגה, כי מאז שהרבי אמר לבנו את המילים 'להיות יהודי', הנער נמצא בסערת רגשות ולא מוצא מקום לעצמו. מדברים אתו והוא לא כאן.

עם צאת השבת הודיע הבן לאביו, כי הוא לא מתכוון להמשיך עם הטיסות מסביב לעולם. הוא רוצה להשאר בירושלים וללמוד בה בישיבה. הבן היה החלטי, האב לא הצליח לשנות את החלטתו, וכך נשאר הבן ללמוד תורה בירושלים וצמח לאילנא רברבא.

עד כאן הסיפור מ"המודיע".

רבה.

שהנחש יאכל עפר נחשב כקללה?

בין הקללות שקילל הקב"ה את הנחש על חטא עץ הדעת מופיעה הקללה "ועפר תאכל כל ימי חיך" (בראשית ג, יד).

על פי זה נאמר במסכת ברכות (נו, א): הרואה נחש בחלום פרנסתו מזומנת לו. ופירש רש"י על אתר: פרנסתו מזומנת – כנחש שעפר לחמו ומצוי לו בכל מקום.

לפי זה דרוש ביאור: מדוע העובדה שהנחש יאכל עפר נחשבת כקללה, הרי לכאורה יש בכך ברכה, שתמיד מזונו יהיה מזומן לו ולא יהיה זקוק לעבוד בזיעת אפו כדי לאכול לחם?

ראה להלן.

רבו.

מהי ה"תפלה לעני"? "ולפני ה' ישפוך שיחו"!

בסה"ק "כתר שם טוב" סימן צז:

מהבעש"ט פירוש הפסוק "תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו", ע"פ משל, שהכריז המלך ביום שמחתו: כל מי שביקש דבר מן המלך ימלאו לו בקשתו, ויש מי שביקש שררה וכבוד, ויש שביקש עושר, ונתנו לכ"א מבוקשו. והיה שם חכם א' שאמר ששאלתו ומבוקשו שידבר המלך בעצמו עמו ג' פעמים ביום, והוטב מאד בעיני המלך, מאחר שדיבורו חביב עליו מן עושר וכבוד, לכן ימולא בקשתו שיתנו לו רשות ליכנס בהיכלו לדבר עמו, ושם יפתחו לו האוצרות שיקח מן עושר וכבוד ג"כ, וז"ש "תפלה לעני וגו' לפני ה' ישפוך שיחו", שזה מבוקשו.

עד כאן מן הספר "כתר שם טוב".

רבו.

הברכה היא שיש צורך תמידי לזכור את הקב"ה

על פי דברי הבעש"ט האמורים ניתן לתרץ את הקושי האמור:

העובדה שפרנסתו של אדם אינה מזומנת לו מהווה ברכה, שכן על ידי זה יהיה עליו לפנות לקב"ה ולהתפלל אליו שימציא לו את פרנסתו, ונמצא שתמיד יזכור את הקב"ה.

בכך נתקלל הנחש, שכיון שפרנסתו תהיה מצויה תמיד הוא לא יצטרך להתפלל לקב"ה על כך.

דבח.

מדוע נקרא המבול בשם "מי נח" (ישעיה נד, ט)?

הנביא ישעיהו מכנה את המבול בשם "מי נח" (ישעיה נד, ט).

ולכאורה דרוש ביאור: נח לא חטא כאנשי דורו, ומשום כך הציל אותו הקב"ה מן המבול. מדוע, איפוא, נקרא המבול על שמו?
להלן שני תירוצים לשאלה האמורה:

א. בזוהר הקדוש (נח, סז, ב. ויקרא, טו, א) מתרץ, שכיון שנח לא ביקש רחמים על אנשי דורו שיינצלו מן המבול נקרא המבול על שמו.

דכט.

"מי נח" מלשון "נייחא דרוחא"

ב. כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע מסביר בספרו "תורה אור" (דיבור המתחיל "מים רבים") שמטרת המבול היתה לטהר את העולם, ולכן ירד ארבעים יום כנגד ארבעים סאה הנדרשים למקווה. לפי זה מסביר אדמו"ר הזקן ש"מי נח" נקראים מלשון "נייחא דרוחא", על שם שהביאו נחת רוח לקב"ה בטהרם את העולם. בכך מוסבר שם גם מדוע הנביא ישעיהו משווה את המבול לגלות כיון שגם הגלות מביאה את טהרת העם והעולם לקראת הגאולה השלמה.

דל.

מצאצאי הגה"ח רבי ישראל יפה זצ"ל

"שביבים" קיג-קיד לעיל הוקדשו לגאון החסיד רבי ישראל יפה זצ"ל, המדפיס מקאפוסט, מחסידי כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע.

מן הראוי להוסיף ששניים מקרובי משפחתנו נבלחט"א הם צאצאיו: גיסי הרה"ח ר' אברהם רבינוביץ ע"ה, ומחותני הגאון החסיד רבי מנחם בן ציון וילהלם זצ"ל, אבי חתני הרה"ג הרה"ח רבי אליהו וילהלם שליט"א. ראה להלן.

דלא.

סדר הייחוס:

אחד מבניו של ר' ישראל יפה היה הרה"ח ר' משה אהרן יפה ע"ה. השד"ר רבי יהודה זרחיה אזולאי ע"ה היה חתנו של ר' משה אהרן. בנו של רבי יהודה זרחיה היה רבי חיים יוסף דוד אזולאי ע"ה, שכונה: "בכור" אזולאי. הרה"ח ר' ישראל שמעון שיין ע"ה (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ט, כה) היה חתנו של "בכור אזולאי".

אחד מחתניו של ר' ישראל שמעון היה הרה"ח ר' נחמן יוסף וילהלם ע"ה. בנו היה הרה"ח ר' חיים דוד וילהלם ע"ה. בנו היה הגה"ח רבי מנחם בן ציון וילהלם זצ"ל.

חתן נוסף של ר' ישראל שמעון היה הרה"ח ר' שמואל קירשנבוים ע"ה. חתנו של ר' שמואל היה הרה"ח ר' חנניא יוסף רבינוביץ ע"ה, אביו של גיסי הרה"ח ר' אברהם רבינוביץ ע"ה.

דלב.

סבו של רבי אשר ראטה - הגרי"א אורנשטיין זצ"ל

בין החברים שלמדו איתי בשנת תש"ד בת"ת "תורה ויראה" היה, כמסופר לעיל אות רא, רבי אשר ראטה זצ"ל.

רבי אשר היה בנו של הרה"ג רבי אברהם ראטה זצ"ל, שהיה חתנו של הגאון החסיד רבי יצחק אביגדור אורנשטיין זצ"ל.

רבי יצחק אביגדור היה רבו של הכותל המערבי, ואף מילא את מקום אבותיו בניהול "כולל חב"ד" עד לפטירתו בשנת תש"ח (עליו ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט": ב, לט. יא, שלח).

דלג.

ביקורים במשרד "כולל חב"ד"

כילד ב"חדר" התלוויתי לא פעם לחברי אשר ראטה כשהלך בזמני ההפסקות מן הלימודים לבקר את סבו, רבי יצחק אביגדור אורנשטיין זצ"ל, במשרד "כולל חב"ד" ברחוב עין יעקב 13 בשכונת מאה שערים, לא הרחק מת"ת "תורה ויראה" השוכן ברחוב בעל התניא פינת רחוב עין יעקב.

באותו משרד היו לוחות שנה ישנים שפרסם "כולל חב"ד" ובאחת ההזדמנויות האמורות לקחתי משם לוח של שנת ת"ש.

למעשה רבי יצחק אביגדור היה קרוב משפחתי, אך באותה תקופה לא ידעתי זאת. אביו, הגאון החסיד רבי משה זצ"ל, היה אחיה של סבתי ה"באבע רבקה" ע"ה, רעייתו של סבי, רבי משה בלוי זצ"ל. שניהם היו ילדי הגאון רבי יעקב אורנשטיין זצ"ל.

דלה.

עוד על הרה"ג רבי אברהם ראטה זצ"ל

על הרה"ג רבי אברהם ראטה זצ"ל, אביו של רבי אשר, ותפקידיו, בניו וחתנו, סופר כבר ב"שביבים" שב"לקט ופרט": ה, לו-לז. טז, צ. צב.

כאן אוסיף רק לציין את העובדה שאחיו של רבי אברהם היה הרה"ג רבי גרשון ראטה זצ"ל, שהיה שען במקצועו וחנונתו שכנה ברחוב המלך ג'ורג'.

רבי גרשון הוא אביו של ידידי הגאון החסיד רבי נפתלי רוט שליט"א, מנהל "צעירי אגודת חב"ד" בירושלים ת"ו.

דלה.

"עם הארץ אסוד לאכול בשוד": "אסוד" פירושו קשוד

סיפר כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע (ספר השיחות תש"ד, עמוד 61):

באחת ההזדמנויות בהן שהה סבי, כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, בפטרבורג נכנס אליו אחד ממקושריו והתלונן על כך שכאן, בפטרבורג, קשה מאוד להשיג בשר כשר וטוב.

השיב לו כ"ק אדמו"ר מהר"ש: מי אומר שבכלל מוכרחים להשיג בשר. נאמר (פסחים מט, ב): "עם הארץ אסור לאכול בשר". "אסור" פירושו קשור. כלומר: עם הארץ קשור בכך שמוכרחים לאכול בשר דווקא. ניתן להסתדר גם ללא בשר תאוה.

דלו.

"טפש כחלב לבם אני תורתך שעשעתי" (תהלים קיט, ע)

על פירושי רבותינו על הפסוק ניתן, אולי, להוסיף את הפירוש דלהלן. בענייני העולם ישנה רק דעה אחת הקולעת לאמת. לכן העוסקים בענייני העולם מסתפקים במיצוי יכולתם להגיע לדעה הקרובה לאמת לפי דעתם. לעומת זאת, בתורה ישנם דעות שונות שכולן אמת, כמאמר חז"ל (עירובין יג, ב) "אלו ואלו דברי אלוקים חיים". לכן העוסקים בתורה אינם מסתפקים בהבנת דעה אחת, אלא מעמיקים גם בדעות נוספות ושונות.

על ההשלכות של ההבדל האמור אומר דוד המלך:

לבו ודעתו של העוסק רק בדעה אחת קשים, מצומצמים ואטומים, ואינם יכולים להכיל ולקבל דעה שונה, כל שכן מנוגדת לדעתם. הדבר מביא למדה מסויימת של טיפשות ואטימות, המשול לחלב קשה ("טפש כחלב לבם"). לכו ודעתו של העוסק בתורה חשופים למרחב הדעות מכל הגוונים. דבר המביא לאופקים רחבים, לדעת רחבה וגדולה ולתענוג מן הסברות ההפוכות והשונות ("אני תורתך שעשעתי").

ראה גם בדברי רבי עובדיה מברטנורא (אבות, פרק א, משנה ו): "...במסכת עבודה זרה (יט, א) אמרו הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה... פשו וואמרו: הני מילי בסברא, שטוב לו לשמוע סברת הרבים..."

רלז.

"בנוך בשתילי זתים" (תהלים קכח, ג)

לפי המליצה המובאת לעיל (אות רט) בה מכונה הזית אב משום שממנו נוצר השמן, שכוחו יפה גם על הזית, יעו"ש, ניתן, אולי, לפרש: הברכה היא שהאב יזכה לראות את בנו כשהם משפיעים ויוצרים תולדות מבורכים, כשתילי הזתים שמהם נוצר שמן. לתולדות, כידוע, מספר מובנים: הן תולדות בגשמיות, שיזכה לראות בנים ובני בנים, והן ברוחניות, מעשים טובים, ואנשים שיקבלו השפעה והדרכה מהם.

רלח.

השורש של "לא תעשה" הוא מצוות "עשה"

במשך ימי חג הסוכות אין מצווה חיובית לאכול בסוכה, אלא מצווה שלילית: לא לאכול מחוץ לסוכה, מלבד הלילה הראשון של החג, בו יש מצווה חיובית לאכול בסוכה.

כך גם בימי חג הפסח אין מצווה חיובית לאכול מצה, אלא מצווה שלילית: לא לאכול חמץ, מלבד ליל הסדר, בו יש מצווה חיובית לאכול מצה.

יתכן שהעובדות האמורות מסמלות את הנאמר בתניא קדישא (פרק ד') שיראת ה' היא השורש של מצוות לא תעשה. לפי זה נמצא שהשורש של "לא תעשה" הוא מצוות עשה - מצוות יראת ה'.

ראה להלן.

רלט.

לפתוח באור

ניתן, אולי, להסביר זאת בכך שבהכרח לפתוח באור ובחיובי, ורק לאחר מכן יכולה לבוא שלילת הדברים הבלתי רצויים. מאידך, לשלילה בלבד ללא שורש חיובי אין קיום אמיתי.

כבר הובאו (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ד, רלט) דברי כ"ק אדמו"ר זי"ע, בהם המשיל את העוסקים בעיקר ב"עשה טוב" לבשם, המפיץ ריח טוב, ואת העוסקים ב"סור מרע" לבורסי, המעבד עורות שריחם רע.

לפי דרכנו נאמר: גם על הבורסי להבין כי לצורך קיומו הראוי הוא נצרך לעבודת הבשם.

ד.מ.

המשותף בין "הקהל" למצוות טובה

כבר הורחב לעיל, "שביבים" א-יד, על מצוות "הקהל", המתקיימת "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות" (וילך לא, ט).

ניתן, אולי, להצביע על מכנה משותף בין מצוות "הקהל" לבין מצוות טובה המתקיימות יחד בחג הסוכות, כדלהלן.

מצוות רבות מופיעות בתורה שבכתב ללא פירוט מטרותן, אך בשתי המצוות האמורות מפורטת מטרותן:

ב"הקהל": "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" (וילך לא, יב), ובמצוות טובה: "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" (אמור כג, מג).

המלה החוזרת על עצמה בשני הפסוקים היא "למען".

מעניין לציין כי המלה "למען" עולה בגימטריה 190, כמניין המלה "קץ". יתכן שהדבר מורה על סגולה מיוחדת במצוות האמורות לזירוז הגאולה.

ד.מ.א.

שילוב מנהגים בבית מדרשו של הגרי"צ דושינסקי

כבר סופר על כך שבילדותי (עד חנוכה תש"ז, אז עברנו להתגורר בשיכון פאג"י) נהגנו להתפלל בבית מדרשו של הגרי"צ דושינסקי זצ"ל.

מנהגי בית המדרש האמור, שהוכוונו כמובן על ידי ה"רב", הגרי"צ זצ"ל, הורכבו משילוב בין מנהגי יהודי אשכנז, המתפללים בנוסח אשכנז וצועדים תמיד לאור פסקי הרמ"א, לבין מנהגי החסידים, המתפללים בנוסח ספרד.

לדוגמא: מנהג מתפללי נוסח אשכנז לומר בליל שבת את מגילת "שיר השירים" ולא "הודו", "פתח אליהו" ו"כגוונא". לעומת זאת, מנהג החסידים לומר בליל שבת "הודו", "פתח אליהו" ו"כגוונא", אך לא "שיר השירים".

בבית מדרשו של הגרי"צ דושינסקי נהגו, איפוא, לומר הן את מגילת "שיר השירים", בנוסח אשכנז, והן את "הודו", "פתח אליהו" ו"כגוונא", בנוסח החסידים.
ראה להלן.

דמב.

מנהג קריאת המגילות

דוגמא נוספת:

לפי מנהגי אשכנז מתקיימת קריאה בצבור של "קהלת" בסוכות, "שיר השירים" בפסח ו"רות" בשבועות לפני קריאת התורה, כדברי הרמ"א בשולחן ערוך (סימן תצ סעיף ט. סימן תרסג, סעיף ב). יש מבין מתפללי נוסח אשכנז שאף קוראים את שלוש המגילות האמורות מתוך מגילת קלף בברכה על ידי בעל קריאה.

בבית מדרשו של הגרי"צ דושינסקי נהגו, איפוא, מחד, לקרוא בציבור את המגילות, בנוסח אשכנז, אך, מאידך, לא עשו זאת לפני קריאת התורה, אלא לאחר סיום התפלה כולה – כנראה כדי לתווך את הקריאה עם מנהג אלה שלא נהגו לקוראה.

ראה להלן.

רמג.

הרה"ג רבי שמעון ברגמן זצ"ל והרה"ג רבי יעקב גלבשטיין זצ"ל

הרה"ג רבי שמעון ברגמן זצ"ל, אבי משפחת ברגמן, היה שוחט ובודק. הוא היה מגיע במיוחד לבית המדרש של הגרי"צ בזמנים בהם נוהגים לקרוא את המגילות ובידו מגילת קלף כדי לשמש "בעל קורא" בקריאת המגילות. הקריאה היתה בנוכחות הגרי"צ דושינסקי זצ"ל וכל קהל המתפללים.

זוכרני מילדותי את הרה"ג רבי שמעון ברגמן זצ"ל ואת הרה"ג רבי יעקב גלבשטיין זצ"ל, כשאת פני שניהם מעטר זקן לבן ארוך ויפה. במיוחד זכורים לי השנים כשהם מופיעים בכל חתונה משפחתית שלנו [יתכן שגם בחתונות נוספות], ורוקדים זה מול זה בריקוד מיוחד כדי לשמח בשמחת חתן וכלה.

ראה להלן.

רדמ.

מבני משפחות ברגמן וגלבשטיין

לרה"ג רבי יוסף משה ברגמן זצ"ל, בנו של רבי שמעון ברגמן, שני בנים חסידי חב"ד: הרה"ח ר' יעקב שי' והרה"ח ר' מאיר דוד שי'. חתנו של רבי יוסף משה הוא הגאון החסיד רבי שניאור זלמן גופין שליט"א, משפיע ישיבת "תומכי תמימים – ליובאוויטש" המרכזית בכפר חב"ד.

הרה"ח ר' לוי יצחק שי' גופין, בנו של הגרש"ז גופין, הינו חתן חתננו הרה"ג הרה"ח רבי אליהו וילהלם שליט"א.

כמשפחת ברגמן, שהשתייכה לחוג ה"פרושים" בירושלים ולה צאצאים חסידי חב"ד, כאמור, כך זכתה גם משפחת גלבשטיין לנכדים רבים חסידי חב"ד הנמנים על משפחות גלבשטיין המפוארות בירושלים ובכפר חב"ד.

רמה.

המקור והתרגום

בתיאורו של ישעיהו הנביא את המרכבה העליונה, אותו אנו אומרים מדי יום, נאמר (ישעיהו, ג): "וקרא זה אל זה, ואמר: קדוש, קדוש, קדוש, ה' צבאות, מלא כל הארץ כבודו".

בתרגום יונתן בן עוזיאל מתורגם הפסוק האמור כך: "ומקבלין דין מן דין, ואמרינן: קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתיה, קדיש על ארעא עובד גבורתיה, קדיש לעלם ולעלמי עלמיא, ה' צבאות, מליא כל ארעא זיו יקריה".

בהשוואה קלה בין המקור לתרגום ברור שהתרגום רחב בהרבה ושונה לגמרי ממקורו.

ראה להלן.

רמוז.

ההתייחסות למשפיע או למקבל

ההבדל הראשון המזדקר לעין בין המקור לתרגום הוא שבפסוק נאמר: "וקרא זה אל זה", ואילו בתרגום נאמר: "ומקבלין דין מן דין". לאמור: הפסוק מתייחס למי שקורא ("וקרא"), המשפיע, והתרגום מתייחס למקבל ("ומקבלין").

ניתן, אולי, להסביר את השינוי האמור:

ב"אגרת הקודש" סימן כט שבתניא קדישא מסביר כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע שהרצון העליון של הקב"ה אינו מתגלה בתורה שבכתב, שכן מן הנאמר בתורה שבכתב לא ניתן לדעת כיצד לקיים את המצוות לאשורן, אלא התגלות הרצון העליון היא דווקא בתורה שבעל פה.

ראה להלן.

רמוז.

תורה שבכתב ושבעל פה: משפיע ומקבל

כך מסביר שם אדמו"ר הזקן את הפסוק "אשת חיל עטרת בעלה": התורה שבעל פה נקראת "אשת חיל" [ידועים גם דברי התקוני זוהר בהקדמה "מלכות - פה, תורה שבעל פה קרינן לה"], והיא המגלה את ה"כתר" - "עטרת בעלה" - הרצון העליון של הקב"ה. עד כאן מדברי אדמו"ר הזקן שם.

נמצא שהתורה שבכתב היא המשפיע ואילו תורה שבעל פה היא המקבל. לכן הפסוק בתורה שבכתב מדגיש את צד המשפיע ואילו התרגום, תורה שבעל פה, מדגיש את צד המקבל.

רמח.

"שמי השמים העליונים" - התורה

בחלק ששה עשר של "לקט ופרט" ("שביבים" אות קכה) עמדנו על העובדה שבמספר פסוקים בתנ"ך ובתפלות שונות נמנים: שמים, ארץ וימים (ראה שם דוגמאות).

על פי דברי חז"ל שהים רומז לתורה (ראה תנא דבי אליהו זוטא, פרק יג, פיסקא ב: "ואין ים אלא דברי תורה") הסברנו שבהזכרת הים בנוסף לשמים ולארץ נרמזת מציאות שלישית חדשה, זו שנוצרה במתן תורה. לאמור: אנו משבחים את הקב"ה לא רק בשמים וארץ, בשני הקווים חסד וגבורה, אלא גם בים, בתורה, הקו השלישי, יעו"ש.

על האמור יש להוסיף:

לפני פרשיות הקרבנות מדי שחר אנו אומרים: "אתה הוא ה' האלוקים בשמים ובארץ ובשמי השמים העליונים וכו'". גם כאן ניתן, אולי, לומר שהמושג "שמי השמים העליונים", הבא כתחליף לים ומצטרף לשמים ולארץ, רומז גם הוא לתורה.

דמיט.

מדוע נבחרה משנת "אלו דברים"?

מנהג ישראל לומר מיד לאחר ברכת התורה את פסוקי ברכת כהנים ואת משנת "אלו דברים".

טעם מנהג זה הוא כדי לחשוש לדעה שיש ללמוד מיד אחר ברכת התורה ללא הפסק ביניהם (ראה תוספות דיבור המתחיל "שכבר" - ברכות יא, ב).

לשם כך נבחרו פסוקי ברכת כהנים כמייצגי התורה שבכתב, ומשנת "אלו דברים" כמייצגת התורה שבעל פה.

ולכאורה דרוש ביאור:

מדוע נבחרה דווקא משנה זו לייצג את התורה שבעל פה, כאשר היא אינה הלכה למעשה, שכן הגדרת המשנה "אלו דברים שאין להם שיעור" הינה רק מדאורייתא, אולם מדרבנן יש שיעור לכל הדברים המנויים במשנה (רע"ב על אתר)?

ראה להלן.

דג.

לימוד התורה אינו דווקא בדברים שהם להלכה

שאלה דומה לזו שב"שביב" הקודם ניתן לשאול על אמירת "אביי הוה מסדר סדר המערכה משמא דגמרא ואליבא דאבא שאול": הרי חכמים חולקים על אבא שאול והלכה כמותם. מדוע נבחר לומר דווקא סדר שאינו להלכה?

שאלה נוספת: מה פשר המלים "משמא דגמרא", שלכאורה הן מיותרות?

ניתן, אולי, לתרץ שהיא הנותנת: הבחירה דווקא באמירת חלקים מן המשנה ומן הגמרא שאינם להלכה באה להדגיש שמצוות תלמוד תורה אינה רק בדברים שהם להלכה.

לפי זה ניתן להסביר שהמלים "משמא דגמרא" באות להדגיש שמדובר ב"גמרא" [=לימוד], כלומר: עצם הלימוד הוא המצווה, "יגדיל תורה ויאדיר".

[עוד על טעם האמירה לשיטת אבא שאול ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט": ז, מד. ח, צח. י, קיב. יג, כב-כז. יד, ל-לא].

דנא.

מכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע

ב"אגרות קודש" חלק יג עמוד קעז, אגרת ד'תמו נדפס מכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע שיועתק להלן.

ב"ה, י"ג סיון, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה טובי" ש"י

שלום וברכה!

לפני נסעו, סיפר לי הווי"ח אי"א נו"נ בעל מדות ובעל כשרון וכו' מו"ה אוריאל ש"י מתוכן מכתבו אליו ע"ד האפשריות להפצת המעינות בחוגים רחבים ביותר וכו' וכו', ותקותי שלמותר לעוררו עי"ז, ובפרט ע"פ מרז"ל קרינא דאיגרתא איהו להוי פרוונקא שעתה, כשהנ"ל מבקר באה"ק ת"ו ינצלו כולם כאחד וכל אחד מהם כל האפשריות בהאמור, ומובן שכוונתי לא רק לירושלים עיה"ק ת"ו, אלא בכל המקומות ובכל החוגים האפשרים, ומובן ג"כ שבאם נצרך לזה איזה הוצאות (לנסיעות וכיו"ב), תקותי שלא תהיי מניעה מזה.

דנב.

"זעיין במ"ש ג"כ במאמר החלצו בענין האחדות וכו'"

המשך מכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע:

ובלבד שהתעסקות האמורה תהיי ע"פ תכנית מסודרה, ואז לא לבד שלא יבלבלו האחד את חברו, אלא שלא תהיי

הכפלה, וכמ"ש ותשועה ברוב יועץ, ועיין במ"ש ג"כ במאמר החלצו בענין האחדות וכו' בפעולות לדי' ולתורתו, ובפרט בארץ ישראל אשר הגלות הי' מפני העון דשנאת חנם, כל דבר הקשור באהבת ישראל, הרי נוסף על גודל הדבר מצד עצמו, ממעט הוא את סיבת הגלות וענין הגלות ומקרב את הגאולה וממשיכה יותר וק"ל.

דנג.

"שיהיה שליח טוב"

המשך מכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע:

ומובן שהרשות בידו וגם זכותו לפרסם את האמור בין כל אלו השייכים לדברים הנ"ל, ויה"ר שיהי' שליח טוב למסור את כל האמור באופן שיביא לפעולות ממשיות ובהצלחה.

המצפה לבשו"ט בכל האמור ופ"ש כל חבריו שי' בעבודה הכי נעלית האמורה, והו"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה אוריאל שי' כמובן בכללם.

דנד.

הרקע למכתב האמור

למעשה, אף שהמכתב ממוען אליי, הוא לא הגיע אליי מעולם.

מעשה שהיה כך היה:

המכתב האמור לא נשלח אליי בדואר אלא נמסר לידי הרה"ח ר' זעליג סלונים ע"ה ונאמר לו שישקול אם למסור לי את המכתב או לא. זאת סיפר לי בשעתו ידידי הרה"ח ר' יהושפט אלפרט ע"ה.

הסיבה להתלבטות היתה כנראה משום שהרכי רצה למנוע חשש של השגת גבול ופגיעה בהנהלת "צעירי אגודת חב"ד" בירושלים באותה עת, שהיא היתה הממונה על פעילות הפצת המעינות.

ראה להלן.

דנה.

החשש לפגיעה באחדות הכריע

ניתן להבחין שהעניין האמור נרמז גם בגוף המכתב: "ועיינ במ"ש ג"כ במאמר החלצו בענין האחדות וכו' בפעולות לד' ולתורתו, ובפרט בארץ ישראל אשר הגלות הי' מפני העון דשנאת חנם, כל דבר הקשור באהבת ישראל, הרי נוסף על גודל הדבר מצד עצמו, ממעט הוא את סיבת הגלות וענין הגלות ומקרב את הגאולה וממשיכה יותר וק"ל".

הרב סלונים התייעץ בעניין עם הרה"ח ר' נחום רבינוביץ ע"ה, שהחליט שאכן מסירת המכתב עלולה לגרום למי מההנהלה להיפגע, ולכן המכתב לא נמסר לי.

דנו.

החלפת חברי הנהלת צא"ח בירושלים

למעשה, לאחר מספר חדשים, בראשית חורף תשי"ז, פיטר הרבי את חברי הנהלת צא"ח. בחודש כסלו של אותה שנה בחר הרב סלונים בשלושה אנשים לחברי ההנהלה החדשה – ר' יהושפט אלפרט, ר' צבי אייזנבך ואנוכי (מאז ניהלתי את צעירי חב"ד בירושלים משך כשלושים שנה).

ניתן לשער כי בחירת שלושת חברי ההנהלה החדשים נעשתה על ידי כ"ק אדמו"ר זי"ע, אלא שבאופן רשמי היתה זו החלטתו של הרב סלונים ע"ה (ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, נו. ה, צט-ק).

דנו.

תשלום הנסיעות

במכתבו של הרבי נכתב גם המשפט: "ומובן ג"כ שבאם נצרך לזה איזה הוצאות (לנסיעות וכיו"ב), תקותי שלא תהי' מניעה מזה".

יושם לב לנכונותו של כ"ק אדמו"ר זי"ע לתשלום נסיעות, אך מובן שלא מדובר בתשלום משכורת. אכן, מאז התחלת פעילותי בהפצת המעיינות יחד עם הרה"ח ר' שמואל שניאורסון ע"ה בשנת תשט"ז, ובהמשך –

בפעילותי בהנהלת צעירי אגודת חב"ד בירושלים משנת תשי"ז עד שנת תשכ"ג נעשתה כל פעילותי בהתנדבות, ללא קבלת משכורת. ראה להלן.

דנח.

משימות כלל ארציות

המפנה בעניין התרחש בשנת תשכ"ג, אז הוטלו על צא"ח בירושלים בראשותי (כלומר: עלי) משימות חבדיות כלל ארציות, נוסף על המשימות האזוריות שהיו מוטלות עלינו עד אז.

לדוגמא: עריכת והפקת וכתובת בטאון חב"ד, תרגום והפצת ה"לקוטי שיחות" השבועיים מדי שבוע בשבוע, תרגום והפצת ה"מכתבים הכלליים" של הרבי, ארגון "ערבי חב"ד" ארציים, הפקת תערוכת חב"ד בהר ציון ודוכני חב"ד בירידי הספרים. כן הייתי באותן שנים למעשה עוזרו של הרב עזריאל זעליג סלונים ע"ה, שהיה מנהל "כולל חב"ד, בענינים ציבוריים וכלליים (נוסף על אחריותי על הקמת וקיום ת"ת חב"ד ובית הספר היסודי "בית חנה" בירושלים).

מאז נקבעה לי משכורת של 200 ל"י. מאה מזה סיפק הרב סלונים ומאה סיפק הרה"ח ר' ישראל ליבוב, יו"ר צא"ח הארצי.

מצב זה נמשך עד שנת תשל"ב, כאשר לאחר פטירת הרב סלונים מינה אותי הרבי לחבר בהנהלת מוסדות חינוך חב"ד בירושלים, אז התחלתי לקבל משכורת ממוסדות החינוך.

דנט.

מהו החסד בתשלום "לאיש כמעשהו"?

נאמר בתהלים (סב, יג): "ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו".

שואל כ"ק אדמו"ר זי"ע: מהו החסד בכך שהקב"ה משלם לאיש כמעשהו, הרי מעסיק בשר ודם משלם לפי מעשהו של העובד.

ניתן, אולי, לתרץ [תירוצים נוספים על השאלה האמורה הובאו ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ד, רג]:

ב"אגרת הקודש" סימן כג שבתניא קדישא מסביר כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע שהשראת השכינה על עשרה שעוסקים בתורה "היא הארה עצומה מאור ה' המאיר בה בלי גבול ותכלית ואינו יכול להתלבש בנפש גבולית כי אם מקיף עליה מלמעלה . . .".

ראה להלן.

דס.

החסד הוא היכולת לקלוט את הגילוי האלוקי

ממשיך אדמו"ר הזקן שם: "ועל זה אמרו רז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי אי אפשר לעולם להשיגו כי אם בהתפשטות הנפש מהגוף ואף גם זאת על דרך החסד כמו שכתוב ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו וכמו שאמרו רז"ל שהקב"ה נותן כח בצדיקים כו'.

משא"כ במלאכים כמו ששמעתי מרבתי כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישאל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשריא עליהו עד שהיה מתבטל ממציאיותו לגמרי".

כלומר: החסד הגדול שהקב"ה עושה הוא שבעולם הבא הוא מעניק לנפש היהודי כוחות להשיג ולקלוט את הגילוי האלוקי הנפלא שנוצר מעשיית המצווה ושהדבר לא יביא אותה לידי התבטלות מוחלטת ואיבוד מציאותה לגמרי.

כל האמור הוא על פי המוסבר ב"אגרת הקודש" שם, ב"שיעורים בספר התניא" ובהערות כ"ק אדמו"ר זי"ע על אתר.

דסא.

"נעים זמירות ישראל"

הרה"ח ר' יצחק גרשטנקורן ע"ה היה ממייסדי וראש העיר הראשון של בני ברק. ר' יצחק היה איש ספר וחיבר, בין השאר, סדרה בת שמונה ספרים בשם "נעים זמירות ישראל", המלקטת מאמרי חז"ל ופירושי גדולי הדורות על ספר התהלים.

יצויין כי ר' יצחק היה מחותנו של המשפיע הגאון החסיד רבי חיים שאול ברוק זצ"ל. בנו, הרה"ח ר' ישראל ברוק ע"ה, היה חתנו של ר' יצחק ע"ה.

בשנת תשי"ד זכה ר' יצחק לקבל מכתב מיוחד מכ"ק אדמו"ר זי"ע, בתגובה על שיגור שלושת החלקים הראשונים של "נעים זמירות ישראל" אל כ"ק אדמו"ר זי"ע.

כיון שהמכתב (שנדפס ב"אגרות קודש", חלק ח, עמודים ז-ט. אגרת ברנא) משתרע על מספר עמודים, ואת שוליו מעטרים מראי מקומות והערות, יבוא להלן תוכן תמציתי שלו.

דסב.

תוכן תמציתי של מכתב הרבי

לאחר שהרבי מודה לר' יצחק על שיגור התשורה - שלושת ספריו, כותב הרבי את התוכן דלהלן.

החיים הרוחניים מורכבים משני דברים מרכזיים המתבטאים בעבודת ה': הרגש, המתבטא בתפלה, והשכל, המתבטא בתורה.

עם זאת, כפי שבבריאה קיימת "התכללות" [=מיזוג שני קצוות] כך היא קיימת גם בעניינים הרוחניים האמורים. כלומר: בתפלה יש גם חלק הקשור לשכל, מחשבה, כוונה והתבוננות, ובתורה יש גם חלק הקשור לרגש.

בין החלקים בתורה הקשורים בעיקרם לרגש הוא ספר תהלים, הכולל תהלות ותשבחות לקב"ה. הרבי מוסיף שגם בחלק זה קיימת התכללות בכך שנוסף על אמירת התהלים ברגש שכלב ובהשתפכות הנפש - יש ללמוד את המזמורים בהבנה והשגה עמוקה, דבר שיכול להתבצע על ידי לימוד דברי גדולי הדורות על מזמורי התהלים.

רסג.

שמו של חג "שמחת תורה"

להלן נקודה תמציתית מתוך דברים שהשמעתי בהתוועדות שמחת תורה תשפ"ג בקהילתנו, קהילת חב"ד בנוה יעקב.

שמו של חג "שמחת תורה" מהווה ביטוי בולט ללשון חז"ל (בבא מציעא נט, ב) "נצחוני בניי נצחוני".

ההסבר (הבא להלן ב"שביב" זה ובשנים שלאחריו מבוסס על הסה"ק "קדושת לוי" להרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל, פרשת בא, על הפסוק "ואמרתם זבח פסח הוא לה'", בעניין השמות "חג המצות" ו"חג הפסח"):

בתורה ובדברי חז"ל לא מוזכר כלל חג בשם "שמחת תורה", אלא אך ורק "שמיני עצרת". להמחשה: אילו היינו שואלים יהודי שחי לפני כאלף שנה מהו חג "שמחת תורה" לא היה יודע את התשובה. לעומת זאת, כיום, ישנם רבים (במיוחד בארץ הקודש) שלא יבינו מה הכוונה "חג שמיני עצרת", כתוצאה מכך שהשם הנפוץ ביותר, גם בלוחות השנה, הוא חג "שמחת תורה".

נמצא שבחג שמחת תורה מתבטאות בגלוי השמחה והאהבה המופלאות שחשים בני ישראל כלפי הקב"ה, עד כדי כך שהדבר מתבטא בהחלפת שם החג ל"שמחת תורה".
ראה להלן.

רסד.

הקב"ה שמח בישראל וישראל שמחים בקב"ה

קיימים פסוקים ומאמרי חז"ל על כך שהקב"ה שמח ומתפאר בבני ישראל, ובני ישראל שמחים ומתפארים בקב"ה.

ראה לדוגמא ברכות ו, א: תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו . . . "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (דברי הימים א יז, כא). ומי משתבח קוב"ה בשבחייהו דישראל, אין, דכתיב (דברים כו, יז) "את ה' האמרת היום" (וכתיב) "וה' האמירך היום". אמר להם הקב"ה לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם. אתם עשיתוני חטיבה

אחת בעולם, שנאמר (דברים ו, ד) "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".

בתורת החסידות מוסבר שזו משמעות שני הפסוקים "ישמח ישראל בעושיו" (תהלים קמט, ב), שמחת ישראל בקב"ה, ו"ישמח ה' במעשיו" (תהלים קד, לא), שמחת הקב"ה בישראל.

ראה להלן.

דסה.

משמעות ההבדל בין השמות "שמיני עצרת" ו"שמחת תורה"

על פי האמור בשני ה"שביבים" הקודמים ניתן, אולי, לומר:

השם "שמיני עצרת", המוזכר בתורה, רומז על אהבת הקב"ה לבני ישראל. על הפסוק (פנחס טו, לה) "ביום השמיני עצרת תהיה לכם" נאמר במדרש (מדרש רבה, במדבר, פרשה כא, פסקא כד): "משל למלך שעשה סעודה שבעת ימים וזימן כל בני אדם שבמדינה כו' כיון שעברו שבעת ימי המשתה אמר לאוהבו כו' נגלגל אני ואתה במה שתמצא", וכן הוא בענין חג הסוכות ושמיני עצרת, שבחג הסוכות מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות, ובשמיני עצרת מקריבים פר אחד איל אחד.

מאידך, השם "שמחת תורה", שניתן על ידי בני ישראל, רומז על אהבתם של בני ישראל את הקב"ה ושמחתם בתורה שהוא, יתברך, נתן לנו כדי שנתחבר אליו על ידה.

דסו.

למה דומות המלה "זכו"

ב"אגרת הקודש" סימן כד שבתניא קדישא כותב כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בין השאר: "...שליחותיהו דרוז"ל קא עבידנא לגזור גזירה שוה לכל נפש שלא לשוח שיחה בטלה משיתחיל הש"ץ להתפלל התפלה עד גמר קדיש בתרא שחרית ערבית ומנחה וכו'..."

לא ראיתי במפרשי התניא התייחסות כלשהי למלה "וכו", אך בפשטות הכוונה בה לכלול גם את שאר התפלות מלבד שחרית, ערבית ומנחה, והם התפלות מוסף ונעילה.

אמנם העירוני כי ב"הערות ותיקונים בדרך אפשר" שכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע ונדפסו בהוצאת קה"ת בסוף ספר תניא קדישא, מעיר הרבי שיתכן ייש למחוק את המלה "וכו", כך שקושיא מעיקרא ליתא.

רסז.

"חלבנים" בירושלים

בתקופת ילדותי סופק החלב הטרי לבתים כל יום על ידי "חלבן" (באידיש: "מילכיגער").

ה"חלבנים" שהיו ידועים לי אז בירושלים היו: 1. הרה"ח ר' וועלוועל אייזנבך ע"ה (ראה עליו בהרחבה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, כה-כו. ד, קא). 2. הרה"ג רבי ישעיה בלוי זצ"ל, בנו של דו"ז הרה"ג רבי צבי בלוי זצ"ל (ראה עליו ב"שביבים" שב"לקט ופרט" טז, קנט. לעיל אותיות קפג-קפד). 3. הרה"ח ר' אברהם הלוי וולס ע"ה (ראה עליו ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ה, עא). 4. הרה"ג רבי מנחם הכהן פישר זצ"ל (ראה לעיל אות קצח). 5. הרה"ח ר' מנחם מענדל קדנר ע"ה (ראה עליו ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ט, רפז), אביהם של הרה"ח ר' נחום ע"ה והרה"ח ר' יעקב יצחק ע"ה. היתה גם "חלבנית", אך לא זכור לי כרגע שמה.

רסח.

סדר החלוקה

ה"חלבן" היה נושא עמו כד שמכיל כמה עשרות ליטרים חלב. בהגיעו לבית הלוקח היה מוזג ממנו לכלי מיוחד וממנו לכלי הלוקח, סיר בעל ידית ארוכה במיוחד, כיון שהיה הכרח להרתיח את החלב, והידיית שמשה להעלאת הסיר על גבי האש ולהורדתו ממנה. הכלי המיוחד היה מחולק לארבעה חריצים לציין את המידות: רבע ליטר, חצי ליטר, שלושת רבעי ליטר וליטר.

הלקוחות, בתנאי הימים ההם, צרכו בדרך כלל רבע או חצי ליטר. לרבע הליטר קראו באידיש: "אונסע", בעברית: "אונקיה", בהקבלה למדת היבש (250 גרם של היום) שהיתה בחנויות המכולת ונקראה בשם זה.

דסט.

נשיאת החלב

ר' וועלוועל אייזנבך, כזכור, נשא את כדי החלב על החמור. ר' מנחם פישר הגדיל לעשות והסיע את עצמו ואת כליו באופנוע. על השאר – לא זכור לי איך הצליחו לשאת את הכדים הכבדים, ובמיוחד – מאחר שהלקוחות היו פעמים רבות בבתים מרוחקים מרחק רב זה מזה. אולי השתמשו לצורך זה באופניים.

ארבעת החלבנים הראשונים האמורים קנו את החלב ברפתות שהיו בירושלים ובמוצא, ביניהם הרפתות של זילברשטיין בשכונת סנהדריה, שעליהם ידובר מיד.

לעומתם ר' מנחם מענדל קדנר היה עובד "תנובה" והחלב שסיפק היה של "תנובה" ולא של עצמו (הוא קיבל משכורת חדשית מ"תנובה").

ער.

חלב היישר מן הפרה

משפחתנו היתה לקוחה של קרוב משפחתנו הרה"ג רבי ישעיה בלוי, ותמיד התפלאתי איך הוא מצליח לשאת את הכדים בעוד חיוך נסוך על פניו תמיד.

החל משנת תש"ז, כאשר עברנו לגור בסנהדריה, קנינו את החלב היישר מיד הרפתנים, האחים זילברשטיין, במיוחד מן הצעיר שבהם, אריה לייב זילברשטיין. בהגיעי לביתו עם הסיר שבידי, נכנס יחד אתי לרפת, וחלב את אחת הפרות היישר לתוך הסיר.

דעא.

אחדית דבר

על השטחים שהיו בהם הרפתות, אותם רכש הרה"ח ר' אברהם טרגר ע"ה עבור תנועת פאג"י, נבנו בתי שיכון פאג"י שבסנהדריה.

זכורה לי גם הרפת שהיתה שייכת למר שושני, בשטח שהוא כיום הבנין בפינת הרחובות הרב בלוי-אחינועם.

אגב: מר שושני היה במוצהר מזכיר ועד שכונת סנהדריה, בעוד שרבי קלמן שינדלר היה במוצהר יו"ר הועד.

החל משנת תש"ח הונהגה חלוקת תוצרת החלב בחנויות כפי שהיא נהוגה כיום, ובמיוחד לאחר ש"תנובה" קיבלה את ההכשר של בד"צ "העדה החרדית", תוך התחייבות לשמירת שבת קודש, בשונה מהנהוג עד אז.

ערב.

"הצנע לכת"

כ"ק אדמו"ר זי"ע הרבה לעורר ולחזק את חשיבות מצוות הצניעות.

התייחסויות רבות של כ"ק אדמו"ר זי"ע לנושא הצניעות, ובהם מכתבים רבים ושיחות רבות, נאספו בספר הנפלא "הצנע לכת" (ירושלים תשע"ג), הכולל כ-660 (!) עמודים.

בהקדמה לקונטרס "מבית ההוראה" הובא תוכן חלקי של אחד ממכתביו הרבים של כ"ק אדמו"ר זי"ע בנושא הצניעות, תוך שילוב הסבר וניתוח הדברים.

ב"שביבים" דלהלן יועתק חלק זה של ההקדמה האמורה.

מכתבו של הרבי נכתב במקורו באידיש ונדפס ב"אגרות קודש" כ"ק אדמו"ר זי"ע, חלק כו, עמודים שכד-שכז. זכיתי לתרגם את המכתב ללשון הקודש ותרגום המכתב במלואו נדפס בספר "הצנע לכת", עמודים לא-לו. מומלץ, כמובן, לעיין וללמוד את המכתב המלא במקורותיו האמורים.

דעג.

נושא בעל "דחיפות עליונה"

כך בהקדמה האמורה:

בז' אדר-א' תש"ל, כתב הרבי מכתב מיוחד, מכונן, ממנו ניתן ללמוד רבות על חשיבותו של עניין הצניעות בעיני הרבי, ועל הגישה הייחודית של הרבי לנושא. המכתב ממוען אל "המרכז העולמי של נשי ובנות חב"ד", ומיד בתחילתו כותב הרבי שמדובר בנושא בעל "דחיפות עליונה".

מעבר לייחודיות של המכתב מבחינת האחריות והדרישה הבלתי מתפשרת כלפי נשי חב"ד "לצאת במבצע אינטנסיבי להסעיר את הציבוריות היהודית" בנושא מהותי וחשוב זה, ולגרום לכך "שבעיית הצניעות תשתלב בתוך פעולותיהם המעשיות" של כלל ארגוני הנשים היהודיים, ובנוסף לכמה הצעות מעשיות שהרבי מציע בנוגע לדרכי פעולה בנושא – הרי שבמכתב זה מדגיש הרבי כמה נקודות יסודיות בגישה הנכונה כלפי הנושא בכללותו, כדלהלן.

עדר.

תורתנו הקדושה מכבדת את האשה

המשך ההקדמה:

בראשית המכתב מדבר הרבי על מהות עניין הצניעות "מנקודת מוצא תורנית". וכאן מתחדדת נקודה חשובה ויסודית:

בשונה מאותם החושבים "שהדינים, התקנות והמנהגים הקשורים בצניעות מגבילים את האשה היהודיה, שוללים ממנה את הזכויות החברתיות, או נוגעים בכבודה וכיוצא בזה", הרי שהאמת היא בדיוק להיפך:

דווקא הרעיונות התורניים המובעים הלכה למעשה בתקנות ובמנהגים שהנהיגו חז"ל, מייקרים ומרוממים את כבודה של האשה. ובלשון הרבי: "התורה הקדושה וחכמינו זכרונם לברכה מדגישים פעמים אין ספור את הכבוד והפאר של הבת והאשה בישראל, ותקנות רבות נקבעו באופן מיוחד כדי להגן ולשמור על כבודן וחשיבותן".

ערה.

נקודת מוצא אנושית

המשך ההקדמה:

בהמשך המכתב כותב הרבי נקודה לא פחות חשובה, והיא "מנקודת מוצא אנושית":

וזה לשון הרבי במכתבו: "רואים אנו, במיוחד בשנים האחרונות, לאן פריצת גדרי הצניעות עלולה להוביל. 'אופנות' נטולות בושה שבביגוד נשים נועדות לעורר את התכונות השפלות ביותר של הנפש הבהמית, ומביאות לידי ביטוי את שפלות העולם ה'מודרני' ביחס ליסודות האלמנטריים של כבוד עצמי.

"ההפקרות והפריצות ר"ל של חלק גדול מן הצעירים של היום הביאו לטרגדיות מזעזעות בבתים רבים, ובטוח שאם אותם צעירים היו מתחנכים על יסודות הצניעות בהתאם לתורתנו הקדושה - היו נמנעות טרגדיות רבות וחיים צעירים רבים לא היו ניזוקים".

ואם דברים אלה היו נכונים לפני למעלה מיובל שנים, אנו מה נענה אבתריה.

דעו.

הצניעות מכבדת את האדם

המשך ההקדמה:

וזהו כמדומה, היסוד הראשוני שעלינו להבין ולהפנים מתוך מכתבו של הרבי האמור:

הלכות והליכות הצניעות שדורשת התורה, הן מאנשים והן מנשים, מעבר להיותן ציוויי התורה שעלינו לקיימם בקבלת עול כמו את כל ציוויי הקב"ה - הן בראש ובראשונה צורת החיים המכבדת ומרוממת את האדם המקיימן;

מאידך, צורת החיים של פריקת עול הצניעות רח"ל משקפת שפלות אנושית, עלולה להביא לחוסר מוסריות, ואף ל"טרגדיות מזעזעות", וכפי שהמציאות של העולם המודרני מוכיחה ומעידה על כך במוחשיות רבה.

עד כאן מן ההקדמה האמורה.

רעז.

שיער פזור בנשים ונערות

בקונטרס האמור מופיעות שו"ת מאת הגאון החסיד רבי ברוך בליז'ינסקי שליט"א. להלן שאלה ותשובה אחת. התשובה מעוטרת במראה מקומות, ציונים והערות רבות, המסבירות את הדברים והמקורות, אך כאן הושמטו כדי שלא להכביד על הקריאה.

שאלה: האם ישנם דיני צניעות השייכים לשיער הנשים והנערות (מלבד כיסוי הראש לנשים נשואות)?

תשובה: מלבד חובת כיסוי הראש, החלה על נשים נשואות בלבד, ישנו איסור נוסף הקשור למראה הבלתי צנוע שיש בהופעה של בת ישראל עם שיער ארוך, פזור ומושך את העין. ובעניין זה אין הבדל בין נערה שאינה נשואה, ובין אשה נשואה, בין שיער טבעי לבין פאה נוכרית.

ועל כן, אין לנשים, הן הרווקות והן הנשואות ההולכות בפאה נכרית, ללכת מחוץ לביתן בשיער ארוך ופזור. אולם אם השיער קצר ואינו עובר את הכתפיים – אין חיוב לקולעו.

רעה.

נימוקי התשובה:

ישנו איסור לבנות ישראל ללכת ברשות הרבים פרועות ראש. איסור זה כולל שני פרטים:

(א) האיסור החמור לצאת לרשות הרבים בשיער הטבעי גלוי. איסור זה קיים רק אצל אשה נשואה (וכן אלמנה או גרושה), אך הוא אינו קיים בנערה שטרם נישאה.

(ב) האיסור לצאת בשיער ארוך מפוזר. איסור זה קיים בכל בת ישראל, בין נערה שאינה נשואה, ובין אשה נשואה; ובכל סוג שיער – בין בשיער הטבעי ובין בפאה נוכרית. ובהקשר זה, כתבו הפוסקים, שהאורך המתאים הוא עד הכתפיים.

עד כאן התשובה האמורה.

דעט.

"חג החגים"

כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע העניק לחג הגאולה י"ט כסלו את השם "חג החגים" ("אגרות קודש" שלו, חלק ד, עמוד רה. אגרת תקסז), נוסף על שאר השמות שניתנו לו על ידי רבוה"ק.

בשנת תשט"ו נשאל כ"ק אדמו"ר זי"ע "מהו פירוש ותוכן התואר של יום הבהיר י"ט כסלו "חג החגים", והסביר זאת באגרת קדשו בהרחבה ("אגרות קודש", חלק י, עמוד רמ. אגרת ג'רב), יעו"ש. ראה להלן.

דפ.

"חג" של החגים

ניתן, אולי, להוסיף תירוץ פשוט לשאלה האמורה, כדלהלן.

כל הלומד את מאמרי החסידות של רבוה"ק נשיאי חב"ד נחשף לכך שתורת חסידות חב"ד מאירה באור חדש את חגי ומועדי ישראל, בכך שהיא מגלה את מהותם לפי משמעותם הפנימית.

נמצא, איפוא, שי"ט כסלו, חגה של התגלות תורת חסידות חב"ד, הוא גם יום חגם של כל חגי ומועדי ישראל עצמם, שהוארו באור חדש של פנימיות התורה.

A decorative, ornate frame with intricate scrollwork and floral motifs, rendered in a light gray color with a subtle drop shadow. It encloses the central text.

”עלי הגיוון”

אוסף של מאמדי עיון
ומחשבה שפורסמו
בבמות שונות

על מצוות "הקהל"

בעת חלוקת כוס של ברכה במוצאי שבת בראשית בשנת תשמ"ח, שהייתה "שנת הקהל", הואיל כ"ק אדמו"ר זי"ע לתת לי בקבוק משקה יחד עם ההוראה: "זה עבור כתיבה רצופה אודות הקהל".

לאור הוראת קודש זו, פרסמתי בעתון "כפר חב"ד" באותה שנה, שהיתה "שנת הקהל", כאמור, שורה של מאמרים ברוח "הקהל".

להלן יבואו מספר מאמרים שכתבתי בשנת תשמ"ח ב"כפר חב"ד" על "הקהל", ככתבם וכלשונם.

שבועון כפר חב"ד גליון 305, כ"ט תשרי תשמ"ח, שנת הקהל

"הקהל" כפשוטו ובמדרשו

מספר נקודות להבהרת ענין מפעל ה'הקהל' עליו מדבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בסערת רגשות קודש.

אולי לא תהיינה מיותרות תחילה שורות מספר להבהרת ענין ה"הקהל" שעליו מדבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בסערת רגשות קודש, כיון שישנם כאלה המתבלבלים ומבלבלים בהבנת הענין. לאחר מכן ננסה, בשיפולי גלימא דמלכא, לבחון צדדים נוספים של הדבר מנקודת מבט של הדיוט.

ובכן: מצוות "הקהל את העם" היא כידוע, מן המצוות התלויות בבית המקדש ובמלך, וממילא אינה יכולה להתקיים כפשוטה בזמן הגלות, ממש כמו ענין הקרבנות וכיוצא בזה. גם "זכר להקהל" אינו מתקיים בזמן הגלות, וכבר הסביר כ"ק אדמו"ר שליט"א טעמו של דבר באחת משיחותיו הקדושות. אף כי – כפי שציין כ"ק אדמו"ר שליט"א – היו מגדולי ישראל שרצו להנהיג קיום "זכר להקהל", אך רוב רובם של גדולי ישראל לא קיבלו חידוש זה, ובכל אופן לכל הדעות אין זו תקנת חז"ל, כאמור.

עם זאת ישנו ענין של מעין "ונשלמה פרים שפתינו". תוכן ענין זה, הידוע ומוכר לגבי עבודת הקרבנות, מבואר ומוסבר בהרחבה בתורת החסידות, לאמור: כל מצוה יש לה תוכן פנימי ומחשבתי, באשר להשלכות הרוחניות הישירות שלה על הנפש, כלומר, החיוב הקובע של כל מצוה הוא קיומה הגשמי כפשוטה, לפי התנאים והפרטים המדוייקים שנקבעו לה בתורה ובהלכה, אלא שצריכה להיות לכל מצוה גם "כוונה", הפועלת

בנפש ומשפיעה מבחינה רוחנית על תודעתו הגלויה של האדם (בעוד שהקיום הגשמי - שהוא העיקרי והקובע כאמור - משפיע מבחינה סגולית-נשמית, ולא דווקא מודעת, ולכן המצוה מתקיימת גם כשאין מתלווית לה כוונה ומודעות). כוונה זו, אף שגם בלעדית ניתן לצאת ידי חובת קיום המצוה, מביאה את שלימות המצוה, ומשתפת את כוחות הנפש הפנימיים והחשובים ביותר, בקיום המצוה, ונוסף על כך מעלה ומרוממת את קיום המצוה לעולמות עליונים ביותר. צד זה, של עבודה פנימית-רוחנית, יכול להתקיים גם כאשר מסיבה כלשהי לא ניתן לקיים את המצוה כפשוטה. אדרבה: זו הדרך שהתורה מחייבת ללכת בה כאשר אין אפשרות לקיים את המצוה כנדרש. אם כאשר אנו מקיימים את המצוה בגשמיות, אנו יוצאים ידי חובה, כאמור, גם אם לא צירפנו אליה כוונה ורגש - הרי כאשר אין לנו אפשרות לקיימה בגשמיות, מחוייבים אנו לקיים לפחות את הצד הרוחני-פנימי-כוונתי. אחרת - חסרה לנו מצוה ח"ו! הרי תרי"ג המצוות מכוונות, כידוע, לעומת אברי הנפש, וכאשר נעדרת ח"ו מצוה מן המערכת השלימה - פגומה הנפש, והיא "מחוסרת אברים", ר"ל.

מכאן - קיום עבודת הקרבנות, למשל, על-ידי עבודה שבלב זו תפילה, שכן זה תוכנה הפנימי של הקרבת הקרבנות. והדברים עתיקים, הלא המה בספרתם של רבוה"ק נשיאי ומורי החסידות, ובשאר ספרי הדרוש, המחשבה, הקבלה והמוסר.

* * *

את תוכנה הרוחני-פנימי של "הקהל את העם" (שקיומה הגשמי המלא מותנה בהיות ביהמ"ק על תלו, כאמור) אנו פטורים מלטרוח ולחפש מפי ספרים וסופרים. הדברים אמורים באופן מפורש וברור בתורה שבכתב: "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת... ליראה את ה' אלוקיכם כל הימים".

לאמור: "הכוונה" שבמצוות "הקהל" היא - לעורר בנפש יראת שמים לטווח ממושך ("כל הימים"). ולאור החובה לקיים כל מצוה - ובמיוחד כאשר אינה ניתנת להתקיים כפשוטה - במשמעותה הרוחנית והפנימית, ברור שבהגיע השנה שלאחר השמיטה (הזמן בו חלה חובת "הקהל") עלינו לעשות פעולות לעורר בנפשנו ובנפש הזולת יראת שמים נמשכת. ברור גם שאת ה"טכניקה" להשגת יעד נכבד ובעל משקל זה אין צורך לחפש רחוק. הרי התורה קובעת את המסגרת של מצוה זו, וממילא כל חלק ופרט מן המסגרת, שניתן לבצע כיום - חייבים להיכלל בחלק ה"מסגרת" של

קיום התוכן הרוחני של מצוה זו. ההגיון בדבר הוא פשוט: אין זו עבודה קלה לעורר יראת שמים אמיתית וטהורה – ולטווח ממושך – בנפשנו ובנפש הזולת וכו'. ומתבקש לשם כך חיפוש דרכים נוחות ובנות סיכויי הצלחה. ואם כן – אומר כל הגיון פשוט – למה לנו לטרוח ולחטט אחרי דרכים פסיכולוגיות רחוקות (שהרי מדובר ביעד נפשי עמוק), כאשר אנו יכולים בקלות להעתיק לפחות חלק מן הדרכים שהקב"ה עצמו התווה בתורתו לשם השגת יעד זה ממש.

ובכן:

א. בית המקדש. מפני חטאינו גלינו מארצנו וכו', ובעוה"ר חרב היכלנו – יבנהו ה' במהרה בימינו ממש. אבל – כשמדובר על הצד הרוחני ישנו, כידוע, "מקדש מעט" שהוא כל מקום קדוש, ולאמתו של דבר, על יסוד המאמר הידוע על הכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" – כל נפש בישראל יכולה להיות "מקום קדוש", כאשר תכנס לאווירה קדושה ותחת השראה רוחנית מתאימה.

ב. מלך. כשמדובר בצד הרוחני-פנימי הרי "כל ישראל מלכים הם", וגם מבחינה מעשית כל אחד משמש "מלך" בזעיר-אנפין, בראש ובראשונה על עצמו (אם רצונו בכך...), וכך גם על משפחתו, סביבתו וכו'. לאמתו של דבר, כל מי שנוקט פעולה כלשהי להקרין ולהשפיע על הזולת – הריהו מתעלה באותו רגע לדרגת "מלך" על המקבל ממנו, מבחינת היחסים שביניהם באותו רגע. ודאי שהדברים אמורים ברב, מורה, ראש קבוצה כלשהי, וכיוצא בזה.

ג. "הקהל את העם". ניתן בקלות לאסוף ולקבץ מספר כלשהו – כל מספר – של אנשים, או נשים, או טף. כלומר – ליצור ריכוז כלשהו של אוכלוסין (החל משני אנשים במספר, וכך שלושה אנשים ויותר עד למאות ואלפים כאשר הדבר אפשרי), ולקיים בהם את המצוה מבחינתה הרוחנית-פנימית.

ד. "תקרא את התורה הזאת". אין צורך בהשמעת דברים שהם פרי רוחו והגיגיו האישיים של המשמיע. קדושת התורה והסגוליות שבה, בהיות "אורייתא וקוב"ה כולא חד", יש לה את הכוח המלא ליצור – ובמיוחד כשמצטרפים לכך שאר הפרטים המסגרתיים שנמנו לעיל – את ההשפעה הדרושה בנפש "ליראה את ה' כל הימים".

מה שנדרש עתה, איפוא, מאתנו, מכל אחד ואחת, אנשים ונשים וטף, הוא – לקיים, חזור וקיים, מעמדים חוזרים ונשנים של "הקהל" בזעיר-

אנפין. בכל הזדמנות – לאסוף ולכנס אנשים או נשים או טף, בכל מספר – מספר כלשהו – ולהשמיע בפניהם "פרשיות בתורה" (כלשון הרמב"ם), רעיון תורני כלשהו, פסוק, תורה, מאמר חז"ל, הלכה כלשהי, פתגם חסידי, סיפור בעל תוכן ומשמעות.

זו היא חובת ה"הקהל" של עתה!

* * *

ארכו הדברים, שלא כצפוי, בהסברת העניין כפי שנדרש מאתנו, במסגרת מפעל ה"הקהל" שעליו כ"ק אדמו"ר שליט"א מעורר ומסעיר את העולם. כך שהניסיון לבחינות נוספות של הענין מנקודת מבט אישית – ייעשה בע"ה בהזדמנות הבאה.

גליון 308, י"ט מרחשוון ה'תשמ"ח

"הקהל" וביאת המשיח

אחד הגילויים המיוחדים שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להרעיף בהתוועדות ש"ק פ' נח השתא (שתרמו לכך שהש"ק הנ"ל תהיה "שבת שמחה" כפי שהבטיח מראש) הוא – הקשר שבין ענין ה"הקהל" לבין ענין ביאת המשיח, והקביעה שמפעל זה יקרב ויזרז את הגאולה.

מן הדברים שזכינו לשמוע באותה התוועדות: בתיבת נח היה "הקהל" מיוחד במינו, "שלא יכול להיות גדול ממנו", שהרי לא רק כל אנשי אותו דור היו שם אלא גם "כל החיי" של הדור. היעד של "ליראה את ה'" הושג אף הוא במדה שאין למעלה הימנה, שהרי כל אחד מאלה שנקהל בתיבה ידע היטב כי הקב"ה הוריד מכול כדי לטהר את העולם מן החמס וכו'. על תיבת נח נאמר בתורת החסידות, ובמיוחד בכתבי כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע, ששם היה "מעין לעתיד לבוא" מבחינות שונות (וכגון הענין של "וגר זאב עם כבש" וכו'), וכבר נאמר על המצב של אז "עולם חדש ראה". ובכן – אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א – אנו רואים כי ענין ה"הקהל" וענין המשיח קשורים זה בזה. עד כאן תוכן תמציתי ומקוצר של שיחת הקודש בנושא האמור.

* * *

גילוי זה מעורר ומפנה אותנו למחשבה נוספת בענין:

מעמד "הקהל", במקורו, הוא מעין מעמד מתן-תורה בהר סיני. כך אומר הרמב"ם בדברו על מעמד זה: "...חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם, לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני... ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה..." (הלכות חגיגה, פרק ג', הלכה ו').

הדברים (על כך שמעמד "הקהל" הוא מעין מעמד הר סיני) רמוזים כמעט במפורש בעצם המושג "הקהל", שהרי על מעמד הר סיני נאמר (דברים ד', י'): "יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב, באמור ה' אלי: הקהל לי את העם ואשמיעם את דברי אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון". לפנינו, אם כן, אותו מושג ממש של "הקהל את העם", וכן שאר הפרטים המופיעים בציווי של "הקהל" בפ' וילך (שמיעה, לימוד, יראה כל הימים שחיים על האדמה, לימוד הבנים, ועוד). כן נאמר (דברים ה', י"ט): "את הדברים האלה דיבר ה' אל כל קהלכם בהר". לאחר מכן (דברים ט', י') נאמר: "הדברים אשר דיבר ה' עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל". הקשר ברור וגלוי וכמעט מפורש.

מכאן קצרה, איפוא, הדרך אל ענין הגאולה וביאת המשיח, שהרי ידוע, כפי שמגלה כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בתניא קדישא, שמעמד הר סיני היווה הופעה מוקדמת של הגילויים של לעתיד לבוא, כלשוה"ק (בפרק ל"ו): "... באור ה' הנגלה לעתיד בלי שום לבוש... שימות המשיח... הם תכלית ושלמות בריאת העולם הזה... וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה, כדכתיב: אתה הראת לדעת... הראת ממש בראייה חושיית... (עין שם היטב).

החשוב פשוט לגמרי: מעמד מתן-תורה הוא מעין הגילוי של לעתיד לבוא, וכל מעמד "הקהל" הוא מעמד מוקטן של מתן-תורה. לפי זה ברור שמעמד "הקהל" מהווה הכשרה והכנה לביאת המשיח.

* * *

כשנתבונן יותר ניווכח כי מפעל ה"הקהל" הכל-עולמי שכ"ק אדמו"ר שליט"א מעורר ומסעיר עליו עתה מהווה באופן ברור צעד ממשי לקראת הגאולה השלימה. זאת לא רק בגלל היעדים של מפעל זה – שהם אחדות ישראל ויראת שמים, עניינים שנאמר עליהם במפורש שהם מקרבים את הגאולה ומהווים הכנה ליעודים הנשגבים של אז (וראה, בין השאר, בפרק ל"ו בתניא קדישא, שציוין לעיל, ובפרק ל"ז). הדבר בולט במודגש בחידוש הנפלא שאנו רואים במפעל ה"הקהל" הנוכחי, והוא – שאת מקומו של מלך ישראל תופס, למעשה, כל יהודי ויהודי, אשר הוא, כפי שכ"ק אדמו"ר שליט"א, "מלך" על סביבתו וכיו"ב. כאן טמון הקשר הנפלא אל ימות המשיח, כפי שהסביר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהזדמנויות שונות, על פי האמור בסה"ק "מאור עינים", כי יש בחינת "המלך המשיח" בכל אחד מישראל, שהוא בחינת ה"יחידה" שבנפש (ובכך הסביר פעם כ"ק אדמו"ר שליט"א את ההתאמה בין הפירוש המקובל ל"דרך כוכב מיעקב", שהכוונה למלך המשיח, ובין הפירוש שפסוק זה מוסב לכל יהודי מישראל – ראה באופן מפורט בסה"ק "לקוטי שיחות", חלק ב', עמודים 599-601, ביאור נפלא על כך).

כיוון שיש להגיע לגילוי בחינת ה"משיח" שבכל יהודי – ברור ש"מסירת השרביט" בצורה מוחשית וגלויה לידי כל יהודי, בכך שהוא נדרש למלא מקום המלך בפועל, בקיום אחת ממצוותיו החשובות, הרי זו הכנה והתקדמות לקראת ימות המשיח בצורה ממשית וכוללת.

יתכן, אם כן, שזו אחת המטרות הקדושות של המפעל הנפלא הזה של שנת "תשמח", לגלות ולהפעיל (באופן של "דרך" ו"קם" – ראה היטב בשיחה שהוזכרה לעיל בענין הפסוק "דרך כוכב מיעקב" וגו') את ה"משיח" שבכל אחד, את ה"יחידה"

שבנפש, דבר שיביא את ביאתו וגילויו של המשיח הכללי וה"יחידה"
הכללית בגאולה השלימה, כאשר מלך ישראל – המלך המשיח – יקהיל,
בפשטות ובגשמיות, את כל ישראל, אל הר מרום הרים, בית-המקדש
השלישי, וישמיע בפני כל העם, אנשים ונשים וטף, "את התורה הזאת",
ובמיוחד את פנימיות התורה, בקרוב ממש.

גליון 311, י"א בסלו ה'תשמ"ח

מה נשתנה?

בשנת "הקהל" על כל אחד מאתנו, כידוע, להקהיל יהודים ולהשמיע בפניהם דברי תורה, להביא ליראה את ה'. כבר צויין ברשימה קודמת כי יש כאן צירוף בו זמני של כל שלושת העמודים שעליהם העולם עומד – תורה (השמעת דברי התורה) ועבודה ("ליראה את ה'") וגמילות חסדים (ההתאחדות שבהתכנסות), או – קוב"ה, אורייתא וישראל.

רבים שואלים: "מה נשתנה?". כלומר, הרי זה עידן ועידנים שכ"ק אדמו"ר שליט"א קורא להפיץ תורה ויראת שמים (ופנימיות התורה המביאה באופן גלוי יותר ליראת שמים), ולהביא לאחדות ולאהבת ישראל, ואם כן – מה החידוש במפעל שנת "הקהל"?

ניתן להצביע על היחוד, החידוש והתוספת שבמפעל "הקהל" – יתר על הפעולות הרגילות להרבצת תורה ויהדות ברבים – באופנים שונים.

תחלה יש לחלק את ה"הקהל" הנדרש לשני תחומים: ניצול הזדמנויות ויצירת הזדמנויות.

בתחום ניצול הזדמנויות אנו נדרשים, בשנת "הקהל", להגיע למקסימום, ובכך יתבטא השוני והחידוש של "הקהל".

כלומר, גם בעבר היו רבים שניצלו הזדמנות של התאספות יהודים (למטרה כלשהי), כדי להשמיע בפני המתאספים דברי תורה ויראת שמים. שמעתי ממנו"ר הגה"ח רבי שמריה נחום ששונקין זצ"ל (גאב"ד באטום, ואחר כך – רבם של חסידי חב"ד בירושלים ת"ו), כי בשנה הראשונה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע (ברוסטוב) נקרא אל הקודש פנימה, והרבי נ"ע אמר לו: "צריך לדבר ליהודים". כאשר יצא לאחר מכן מבית הרבי נ"ע בדרכו לביתו ונתקל בהלווית המת ר"ל התעניין אם הנפטר הוא יהודי, וכשקיבל תשובה חיובית הציע את עצמו להספיד את המנוח, מבלי שהכיר אותו ואת מלוויו (שהיו, כפי הנראה, רחוקים במדה מסויימת מעניני תו"מ). כשקיבל את הסכמת הנוגעים בדבר עלה על הדוכן והחל להשמיע דברי התעוררות נרגשים לקיום תורה ומצוות, והדברים עשו רושם רב. מובן שבדרך זו נוצלו גם לא אחת הזדמנויות נעימות יותר, ואף הזדמנויות חגיגיות, להשמעת דברי תורה ויראת שמים.

מקסימום – בכפליים

ברם, הפעם צריך להיות הניצול – מקסימלי, כאמור.

וזאת בשתי פנים. ראשית, מקסימום של משמיעים, ושנית, מקסימום של הזדמנויות.

מקסימום של משמיעים: אם היו כאלה שעשו זאת בעבר, היו אלה, בדרך כלל, אנשים שניחנו בכושר נאום, וגם בעלי מעמד ה"מצדיק" בעיני הבריות את היותם משמיעי דברי תורה. עתה נדרש לכך כל אחד ואחד. בכל מיפגש – ולא דווקא של צבור גדול – יש להשמיע דברי תורה. זה יכול להיות במיפגש רעים "מקרי", ליד שולחן במסיבה כלשהי. ואפילו אם יושבים סביבו רק שנים-שלושה אנשים. לשם כך אין הכרח להיות דרשן מקצועי או בעל סמכות של "מוכיח בשער". יהודי מן השורה יכול לנצל שיחה כלשהי, המתקיימת ממילא, על נושאים מקריים, או על נושא מכוון מראש (כגון – אספה עניינית או ישיבה עסקית), ולהשמיע רעיון תורני. נסיונם של אלה שעשו זאת מוכיח שהדבר מתקבל בברכה ואף בתודה – ואפילו כשמדובר באנשים "חילוניים". אם הדבר יעזור כ"הצטדקות" (למרות שאין הכרח בדבר) – אפשר בפירוש לומר כי מאחר והשנה היא שנת "הקהל" קיימת הצעה (באיזכור שם המציע – כ"ק אדמו"ר שליט"א – או בלי איזכור זה, הכל לפי המצב) לבצע את הענין, מבחינתו הרוחנית, בכל הזדמנות. במקרה כזה – יוכל עצם ענין "הקהל" – הסברת תוכנו ומשמעויותיו והשלכותיו – לשמש אותו דבר תורה שנדרש להשמיע. ברם, אפשר גם בלי להזכיר את ענין ה"הקהל" ולגשת מיד להשמעת דברי תורה, ובמיוחד כאשר ענין ה"הקהל" כבר ידוע לשומעים, או כאשר, מסיבות שונות, הרעיון אינו בר-קליטה בהזדמנות זו (מפני הרכב השומעים), או שנוח יותר שענין אחר ישמש כנקודת פתיחה (כגון – עצם האירוע). יש יתרון באיזכור רעיון ה"הקהל" מבחינת ההשפעה על השומעים שיעשו אף הם כך, אבל כאשר אין הדבר אפשרי (מסיבות שצויינו לעיל), או שודאי הדבר שאין סיכוי (משום מה) שהשומעים יושפעו אף הם לקיים "הקהל" בהזדמנויות אחדות (אף כי ברוב המקרים קיים סיכוי סביר להשפעה כזאת, בניגוד למשוער), די בעצם השמעת דברי תורה (ויראת שמים) לפני הקבוצה, ובכך מקיימים "הקהל", אף כאשר הדבר בלתי מודע למשתתפים.

מקסימום של הזדמנויות: אם עד עתה עסקו בהשמעת דברי תורה, וכאמור – המוכשרים והמתאימים, אותם שנהגו כן עד עתה, עשו זאת, כמובן, לא בכל הזדמנות. רק הזדמנויות מכובדות, או כאלה שנראו על פני השטח ראויות ומתאימות לכך, נוצלו לשם זה. הפעם הדרישה היא לנצל

כל הזדמנות והזדמנות. וכפי שצויין: כל מיפגש של כל קבוצה בכל גודל יש לנצל לשם השמעת דברי תורה וכו'.

ניצול הזדמנויות – ויצירתן

ובכן, בתחום ניצול הזדמנויות – המיוחד שנדרש במסגרת "הקהל" הוא, כאמור, המקסימום: מקסימום של משמיעים, כל משמיע, ומקסימום של הזדמנויות, כל הזדמנות.

במדור "קוראים כותבים", בגליון הקודם, הוזכר הרעיון של השמעת דברי תורה ליד השולחן המשפחתי. מובן, שרבים-רבים נהגו ונוהגים כך כל הזמן, אלא שהפעם צריכה להיות תשומת לב יתירה שאכן יבוצע הדבר בכל הזדמנות, וכן ראוי שישתתפו בענין זה כל בני הבית, כדי לאפשר לכל אחד לקיים את ה"הקהל". לשם כך יש לקיים "רוטציה" בין בני המשפחה, שכל אחד ישמיע בתורו את דברי התורה.

* * *

התחום השני הוא – יצירת הזדמנויות.

בתחום זה החידוש והשוני ברור יותר. אם עד עתה לא נעשה מאמץ מיוחד ליצור הזדמנויות, רבות ככל האפשר, להשמעת דברי תורה וכו' – צריכה מעתה להיות תשומת לב אישית, של כל אחד, לחפש וליצור הזדמנויות של מיפגשי "הקהל" (השמעת דברי תורה). יש להשתדל לקיים – לפחות אחת לחודש, כפי שהזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א – מיפגשים משפחתיים (משפחה רחב מצומצם ומשפחה במובן רחב יותר), במפורש לשם "הקהל", מיפגשים מוסדיים (מוסד חינוך, בית כנסת, חוג חברתי, חוג שכנים, מקום עבודה) וכו'. הדגש הוא על – להרבות, יותר ויותר. החידוש בתחום זה הוא גם בכך שעד עתה היה דבר כזה בטיפול "מימסדי", של כאלה שתפקידם בכך, ואילו מעתה נדרש לכך כל אחד, כאמור, במשפחתו, מקום עבודתו, מקום מגוריו וכו'. יש משמעות גם לעובדה שקיימת חובה של "הקהל" פעם בחודש לפחות, כך שאם עד עתה היה יכול לעבור זמן מסויים בלי כל מיפגש כזה, הרי עתה יש להסתכל בלוח השנה ולעמוד על המשמר שלא יעבור חודש שלם בלי זה (וכל המרבה הרי זה משובח, כאמור).

כאן יש להצביע על עוד שני חידושים חשובים המאפיינים את מפעל "הקהל", בשוני מן הפעולות להרבצת תורה שנעשו עד כה ויתר עליהן.

הוספת משכנעים ורישום בכרטסות

א. להשפיע על השומעים-המקבלים שיהפכו הם עצמם למשפיעים. כלומר, לא רק להשמיע דברי תורה וכו' לפני השומעים, אלא אף – להסביר להם את חובת השעה של "הקהל", ולהשפיע עליהם שיעשו אף הם כך ויצטרפו למפעל ה"הקהל" העולמי (כמובן, תוך הסברת רעיון ה"הקהל" על-פי שיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א). יש לציין (כאמור לעיל) שבניגוד להשערות של רבים – גדולים ביותר הסיכויים לשכנע אחרים להצטרף למפעל, גם אם במבט שטחי נדמה שהשומע אינו שייך לכך.

ב. ההירשמות בכרטסת. אנו רואים שכ"ק אדמו"ר שליט"א שם דגש מיוחד על ההירשמות בכרטסת ה"הקהל", והקדיש לענין זה שיחות ארוכות.

כפי שהסביר כ"ק אדמו"ר שליט"א יש חשיבות בהירשמות זו. הן מן הבחינה הטקטית-מעשית, שכן הרישום והמעקב והדירבון יחייב יתר תשומת לב וכו', והן מן הבחינה התוכנית-רוחנית. כלומר – נוסף על התועלת הביצועית יש ענין רוחני בעצם הרישום, כצעד של התאחדות, כדוגמת הרישום בספרי התורה הכלליים, בחינת "לכתוב ידו לה'".

כפי שידוע, על כל מוסד חינוך, או מסגרת אחרת, לקיים כרטסת, שבה יירשמו בכרטיסים נפרדים כל המשתתפים במפעל, תוך קבלת דיווח על פעולותיו של כל אחד בנידון ומעקב אחריהן על-ידי הממונה על כך. אפשר, כמובן, להשתלב בכרטסות הכלליות יותר של סניפי צא"ח, או בכרטסת הכללית הארצית. הנקודה הקובעת היא – עצם ההירשמות בכרטסת קיימת.

* * *

לסיכום – חידושי ה"הקהל" הם:

א. ניצול הזדמנויות מקסימלי. מקסימום הזדמנויות על-ידי מקסימום משמיעים, לפני כל קבוצה, בכל גודל.

ב. מאמץ ליצירת הזדמנויות רבות ככל האפשר, יותר ויותר, במשפחה, במקום העבודה, במוסד וכו', אך לא פחות מאחת לחודש (לשם כך יש לשים לב לכך שלא יעבור חודש בלי "הקהל").

ג. לפני צבור מתאים – יש לספר על ענין ה"הקהל" (כלומר, לא להסתפק בהשמעת דברי תורה וכו', ב"הקהל" בלתי מודע), ולהשפיע גם על השומעים שיצטרפו למפעל ויהפכו אף הם למשמיעים.

ד. קיום הכרטסות והירשמות בהן, וכן, כמובן, לרשום אחרים.

כאשר נתגייס כולנו למפעל קדוש זה, נזרו ונקרב את ה"הקהל" האמיתי, של "תלוקטו אחד אחד", ושמיעת פרשיות בתורה מפי המלך המשיח בבית-המקדש השלישי בקרוב ממש.

”ורבים השיב מעוזן”

בשנת תשנ”ד, בעוד כ”ק אדמו”ר זי”ע בחיים חיותו, פרסם ידידי – אבלחט”א – הסופר החסידי הרה”ח ר’ נפתלי צבי גוטליב ע”ה את הספר “ראש בני ישראל”.

הספר האמור, המכיל כ-280 עמודים, כולל 45 סיפורי פלא על כ”ק אדמו”ר זי”ע, אותם שמע הרב גוטליב מפי אנשים שונים, כמצויין בכל סיפור מיהו מקורו. כן נוספו תמונות וציורים הקשורים לסיפורים השונים.

להלן סיפור אחד מתוך הספר האמור (עמודים 105-100), שמקורו הוא הגאון החסיד רבי יוסף צבי הלוי סגל שליט”א, מראשי כולל “צמח צדק” בירושלים העתיקה ת”ו.

הסיפור יועתק ככתבו וכלשונו מן הספר האמור.

מחירה של צניעות

ספורים לאלפים ולרכבות מתהלכים מסביב לארועי ימי ראשון בשבוע, כאשר בכל שבוע באו אל הרבי ועברו לפניו אלפי איש, אנשים נשים וטף, יהודים מכל החוגים והעדות, מכל הזרמים והשכבות; אדמורי”ם ורבנים, גאונים ובני תורה, חסידים ואנשי מעשה, יהודים שומרי תורה ומצוות וסתם “עמך”, כדי לקבל את הדולר לצדקה מידו הקדושה והרחבה של הרבי. מה גדול המחזה לראות כאשר כולם עוברים לפניו כבני מרון להזכיר את עצמם לפניו; איש איש ובעיותיו, איש איש וצרותיו, איש איש ואנקת לבו, וכל אחד ואחד עומד ברתת ובזיע לקבל ברכתו הקדושה של הרבי.

מספורי פלאות אלה בלבד ניתן להדפיס ספרים עבי כרס, ואין כאן המקום להתעכב בכל הנפלאות המתרחשים בימי רצון אלה, כאשר הרבי בלבביות נדירה ואבהית עונה לכל פונה ומבקש; לזה עונה באמרה שנונה ולזה בפתגם מבריק; מדבר לאחד ומסביר לשני; שואל ומתרץ, מותיב ומפרק; והכל – באהבת ישראל נדירה, כאהבת האב לבנו יחידו וכמנהיג נאמן לצאן קדשיו.

ברצוני להתעכב כאן על אחד הספורים הקשור עם צעירה אחת שנתקרבה ליהדות.

וכך היה מעשה:

צעירה אחת, בת למשפחה מרוחקת משמירת תורה ומצוות, התקרבה ליהדות באמצעות חברתה שלמדה באחד ממוסדות חב"ד, והיא השפיעה עליה שתעבור באחד מימי הראשון לקבל דולר לצדקה מהרבי. בעת שהרבי מחלק דולרים שינם, כידוע, שני מסלולים נפרדים; תור אחד לגברים ומסלול שני לנשים – כאשר אשה מיוחדת מפקחת על כך שכולן תתלבשנה בצניעות בעת הופעתן לפני כבוד קדושת הרבי.

הצעירה הזאת, כבת שש עשרה, הצליחה איכשהו להדחק ולהכנס מחוץ לתור, ובהיותה בת למשפחה לא דתית, לא שמה לב לכך שמלבושיה אינם הולמים את הופעתה לפני כבוד קדושת הצדיק.

כאשר נגשה לקבל את הדולר, אמר לה הרבי בשפה האנגלית המובנת לה: בפעם הבאה, כאשר תבואי שוב לבושה בצניעות – אתן לך שני דולרים!

בהיותה רחוקה מהיהדות, ולא ידעה מלה אחת בלשון הקודש, לא הבינה כלל את המלה "צניעות" שאמר לה הרבי בלשון הקודש.

כאשר חזרה לביתה, סיפרה להוריה את דברי הרבי ושאלה אותם אם יודעים הם פירושה של המלה "צניעות". אך גם ההורים שהיו, כאמור, רחוקים מאוד מהיהדות, לא ידעו פירושה של מלה זו, ולכן פנתה לחברתה שתסביר לה משמעותה של המלה.

חברתה הזמינה אותה לשוחח פנים אל פנים, מאחר שקשה להסביר זאת טלפונית על רגל אחת. כאשר הגיעה אל חברתה, החלה להסביר לה מהותה של בת ישראל בכלל ותפקידה בעניין הצניעות בפרט. היא הסבירה לה, כי עליה להתלבש בצורה צנועה, בלבוש הולם ומתאים, כמו שנאמר (תהלים מה, יד): "כל כבודה בת מלך פנימה"; ועל הודה והדרתה של בת ישראל המתנהגת כבת ישראל כשרה.

הצעירה, שקלטה מאוד את דברי חברתה והושפעה מהם, בקשה מהוריה לקנות לה לבושים חדשים, מלבושי צניעות, כדי שתוכל לחזור לרבי ולקבל ממנו הפעם שני דולרים, כפי שהבטיח לה.

ההורים צחקו לבקשתה ולמשאלתה להתלבש כמו צעירה דתית. הם החלו להסביר לה שהרקע המשפחתי שלה שונה; כי היא באה מבית אחר ומסגרת חינוכית אחרת, ותלבושת מסוג זה אינה מתאימה לה כלל.

למרבה הצער, השפיעו עליה דברי ההורים עד שהתעלמה מזה. אולם, הדבר לא החזיק אצלה זמן רב, וכעבור תקופה קצרה חזרה והסבירה להוריה כי ניסתה להתגבר על תכניתה, אך אין היא מסוגלת לכך, ורצונה לקנות לעצמה מלבושים חדשים דווקא, כדי שתוכל לבקר שוב אצל אותו צדיק בברוקלין.

כשנוכחו ההורים כי היא עומדת על דעתה מאוד, וכי הדבר מתחיל להשפיע על בריאותה, ניסו לעכב בעדה לפחות עוד כמה שבועות.

כעבור הזמן, חזרה ובקשה מהוריה לקיים הבטחתם ולקנות לה מלבושים חדשים. נענה ואמר לה אביה: ראי נא, בתי, הרי מאז שביקרת אצל אותו רבי, כבר עברו כמה חדשים, ואם נכון הדבר כפי שאת אומרת, שבכל שבוע עוברים דרכו אלפי איש ואשה – הרי, לפי חשבון זה, עברו דרכו במשך שלושת החדשים האחרונים, מאז שביקרת אצלו ועד היום, למעלה משלושים אלף איש ואשה; והרי לא יתכן כי בעת שתעברי דרכו במהירות כזאת, יצליח להכיר אותך ולתת לך שני דולרים כפי שהבטיח לך! הרי לא יתכן שאיש כלשהו – והיה גדול ככל שיהיה – מסוגל לזכור דבר פעוט כזה לאחר שכבר עברו דרכו במשך הזמן רבבות איש!

בראשונה החלה להשתכנע מדבריו ה"הגיוניים", אך דברי הרבי חלחלו בלבה ולא נתנו לה מנוח.

כעבור כמה ימים אמרה להוריה בצורה החלטית, שאין היא מוכנה להמתין עוד, והיא מוכרחת לקנות מיד מלבושים חדשים כדי שתוכל לבקר אצל הצדיק בצניעות הדרושה!

הפעם לא עלה כבר ביד ההורים לסרב לה והמציאו לה הכסף הדרוש לקנות מלבושים חדשים.

בטרם יצאה מהבית, והיא לבושה במלבושיה החדשים, קלטו אזניה את תוכן השיחה ששוחחו ביניהם אביה ואמה: אם אותו צדיק מליובאוויטש – אמר האב לאשתו – באמת יצליח להכיר אותה בעת שתעבור דרכו, אחרי שעברו דרכו מאז עשרות אלפי איש, חושבני שאין הוא אדם ככל שאר האנשים, ועלינו לשמוע בקולם של צדיקים כאלה ולהתנהג לפי הוראותיהם!

*

ביום ראשון הסמוך התייצבה הצעירה בתור יחד עם כולן, והפעם לבושה כבת ישראל כשרה. כאשר הגיע תורה – נתן לה הרבי דולר אחד

לצדקה. היא המשיכה בדרכה, כאשר בלבה רגשי אכזבה קשים על שלא קבלה שני דולרים, כפי שהובטח לה.

אולם, כאשר החלה להמשיך בדרכה, ביקש הרבי מהמזכיר להחזירה. כאשר נגשה שנית אל הרבי, אמר לה: בטוח הייתי כי בעת שתבואי לקבל את הדולר תזכירי לי הבטחתי לתת לך שני דולרים, באם תבואי לבושה בצניעות; אך בראותי שלא הזכרת לי על כך, חייב אני בעצמי להזכיר לך זאת – והרי לך עוד דולר על כך!

הרבי איחל לה שתצליח להיות בת ישראל כשרה ואמיתית, המתנהגת לפי דת ישראל ותורתו, כיאות לבנות אברהם יצחק ויעקב!

*

מוסיף ומספר הגר"י סגל שליט"א:

ספור זה הכה אז הדים בחוץ לארץ והמאורע הפך לשיחת היום.

כעבור כמה שנים, בעת שביקרתי אצל הרבי, נזכרתי באותו ספור והתעוררה סקרנותי לדעת מה עלה בגורלה של אותה משפחה.

בעת שישבתי בהתוועדות, הצביע לי חברי על איש אחד נשוא פנים, הנדחק יחד עם כולם לא הרחק מהרבי, אשר הוא אביה של אותה צעירה!

התברר לי אז, כי המאורע השפיע על כל בני המשפחה, על ההורים וילדיהם גם יחד, אשר החליטו להתקרב אל הרבי. מאז התחילו להתעניין וללמוד על דת ישראל ותורתו – עד שהחלו לשמור תורה ומצוות, והפכו לבעלי תשובה גמורים בחיי תורה ומצוות מלאים.

הקשר הייחודי בין הרה"ק ה"לב שמחה" מגור זצ"ל לבין כ"ק אדמו"ר זי"ע

לקראת ז' תמוז תשפ"ב, יום ההסתלקות של הרה"ק ה"לב שמחה" מגור זצ"ל, פרסם הרה"ח ר' שבתי שי' וינטראוב מאמר מרתק על הקשר הייחודי בין הרה"ק ה"לב שמחה" מגור זצ"ל, אביו של כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א, לבין כ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר יועתק להלן בלשונו.

היה חרד לכבודו של הרבי: לרגל היארציית של ה'לב שמחה'

היום ז' בתמוז חל היארציית של האדמו"ר מגור ה'לב שמחה' זצ"ל • העולם החסידי בכלל וחסידות חב"ד בפרט חבים חוב גדול לפועלו והנהגתו בקודש משפיעה עד היום על תחומים רבים • לאחר שהתמנה לאדמו"ר, הקדיש הרבי שיחה מיוחדת • לחם כארי למען 'מיהו יהודי', תמך בתקנות הקודש של הרבי ובסיומי הרמב"ם, ואף זכה מהרבי לעידוד רב בתקנת לימוד הירושלמי, כשהרבי ערך ברבים 'סיומים'

בתמונה: האדמו"ר ה'לב שמחה' מגור זצ"ל בסיום הרמב"ם הראשון בשנת תשמ"ה, ולצידו ה'פני מנחם' זצ"ל

הרה"ח ר' שבתי שי' וינטראוב

השבוע ציינו שלושים שנה לפטירת כ"ק האדמו"ר מגור זצ"ל בעל הלב שמחה, בנו חביבו של ה'אמרי אמת' מגור.

בעל הלב שמחה מונה לאדמו"ר לאחר פטירת אחיו העל ה"בית ישראל" מגור, מי ששיקם את הריסות בית גור לאחר השואה האיומה וקירב אלפים ליהדות וחסידות.

ה"לב שמחה", הנהגתו בקודש הייתה פלאית ביותר שהזכירה דורות קדומים של מנהיגי החסידות: למרות שהיה גאון עולם היה נסתר מאד, אומר מעט ועושה הרבה, אמת ללא תנאי, דאגה לרווחתם של בני ישראל, ובעיקר דאגתו לכבוד החסידות שנרמס עד עפר באותם הזמנים.

ה"לב שמחה" לא חס על כבודו, ולמרות שהתחיל את הנהגתו בקודש בגיל הגבורות פעל מה שלא עושים מנהיגים עשרות בשנים, התקנות המחמירות בחתונות ושמחות, כשלאחריו חוגים רבים אימצו את הנוהג הזה. הוצאת היהדות החרדית מבני ברק וירושלים לפריפריות, חוק דירות להשכרה, "מבצע שבתות" לקירוב ליבם של ישראל ועוד ועוד. מלחמתו המפורסמת נגד כת המורמונים, וחוק ההפלות.

וגם בתוככי אגודת ישראל, הכריז מלחמת חורמה נגד השחיתות באגודת ישראל ובזכותו ביטלו את 'הייחודיים' שהיה מתכון לשחיתות בעיקר מצד מסויים בסיעה. הקים את הסמינרים לבנות החסידיים כדי לנתקם מהליטאים ועל מנת שהחינוך החסידי יישאר אותנטי.

גם בנושאי שלימות ארץ ישראל והשטחים דגל בקו ללא פשרות ועל כך היו לו מלחמות קשות עם ראש ישיבה ידוע, היה ממעודדי ההתיישבות החרדית בשטחי יהודה ושומרון והיה מהדוחפים הגדולים להקמת העיר עמנואל בשומרון.

היה חרד מאד לכבודו של הרבי נשיא דורנו. היה ידיד קרוב מאד לרבי במשך עשרות בשנים, וביקר את הרבי לעיתים תכופות, הרבה לפני שכיחן כאדמו"ר. ידוע האמרה של ה"לב שמחה" כשיצא בפעם הראשונה מחדרו הקדוש של הרבי הוא התבטא בפני מקורביו "אבי היה רבי והוא רבי".

מיד לאחר שהתמנה לאדמו"ר מגור, הרבי נשיא דורנו הקדיש עליו שיחה שלימה בהתוועדות בשבת קודש, דבר חסר תקדים בתולדות חסידות חב"ד כשהרבי - לכבוד המאורע שמונה ה"לב שמחה" לאדמו"ר מגור - מספר על הקשר ההדוק בין גור לחב"ד, ומרעיף על ה"לב שמחה" ברכות

תמונה נדירה של האדמו"ר ה'לב שמחה' מגור, אצל הרבי. ט' אלול, ה'תשל"ח

מופלאות ו"שלא יבוש מפני המלעיגים". וכך אכן נהג ה"לב שמחה" כל שנות נשיאותו כאשר חרף את נפשו למען כלל ישראל תוך ביזוי ושיסויו של חוגי המתנגדים ולא שת ליבו אליהם כלל וכלל.

לחם כארי למען חוק מיהו יהודי ואף ארגן לפני ארבעים שנה בשנת תשמ"ג כנס ענק עם עשרות רבנים ואדמו"רים בבנייני האומה לתיקון החוק, כאשר פלג מסויים בציבור הליטאי נלחמו בו קשות רק בגלל שעמד לימינו של הרבי בכל מאבקיו.

וכך היה גם בשנת תשמ"ה כאשר התקיים סיום הרמב"ם הראשון בבנייני האומה, למרות שהיה מאד חלש, ואף ביטל באותו היום את נסיעתו לכותל המערבי בחול המועד פסח, לתדהמת הגבאים שלו הודיע להם בערב שהוא נוסע לסיום הרמב"ם לכבודו של מחולל התקנה הקדושה. דבר שהביא לפרסום ועידוד חסר תקדים לתקנה הקדושה של הרמב"ם, כאשר האדמו"ר מגור מטריח עצמו בגילו המופלג להגיע לסיום הרמב"ם.

וכמים הפנים אל הפנים: כאשר תיקן הלב שמחה את התקנה ללימוד ירושלמי, הרבי במשך שלש שנים ויותר ערך בהתוועדויות הדרנים וסיומים על המסכתות בירושלמי בנוסף לתלמוד בבלי לכבודו של הלב

שמחה והתקנה הקדושה, וכן מכתבים נלהבים לסיום הירושלמי, והקדשת שיחה מיוחדת לסיום ופרסומה.

וכאן והוא העיקר, זה לא סוד שבשנות המ"מים התקיים לדאבוננו "אשר חרפו עקבות משיחך" בצורה הנוראה ביותר, כאשר גלי השנאה התפשטו לכל עבר, ונוצרה קואליציית השנאה נגד החסידות מצד חוגים רבים מהקנאים של סטמאר ועד ש"ס, כאשר הליטאים בתוכם מקדשים מלחמה בחסידות ובנשיא הדור. אז ראו את כוחו של ה"לב שמחה" שנעמד כחומה בצורה לצידו של הרבי נשיא דורנו, מול כל אלו שמטרתם הייתה לרדוף את חב"ד והרבי. כשכולם נעלמו מהשטח והעדיפו לשבת מהצד ה"לב שמחה" זצ"ל קם כארי ולא ויתר לאותם בעלי מחלוקת.

קשה בכלל לתאר את העולם החסידי והיחס לרבי בעולם הדתי והחרדי ללא ה"לב שמחה" שהחזיר מלחמה שערה בדרכו הייחודית והחכמה מאד. כבוד החסידות עמד בראש מעייניו. ולא לחינם הרבי התייצב וקרא להצביע לאגודת ישראל בשנת תשמ"ט לכבוד החסידות.

כן, היום רבים מנסים להחניף לחב"ד ולספר סיפורים יפים ונחמדים, אבל צריך לזכור שבשעת האמת, בשעה הגורלית כאשר קמו אינשי דלא מעלי וכל מטרתם הייתה מלחמה ברבי ובחב"ד בצורה הכי שפלה, והצער והעוגמת נפש שהיה לרבי, כשחלקם הצטרפו למלחמה ברבי וחלקם ישב ושתק מפחד בעלי המחלוקת, היה אחד ויחיד ה"לב שמחה" מגור שעמד שם כחומה בצורה, וליכד את עולם החסידות למען כבוד הבעש"ט ותלמידיו והרבי נשיא הדור.

העולם החסידי בכלל וחסידות חב"ד בפרט חבים חוב גדול לפועלו של ה"לב שמחה" מגור, שהנהגתו בקודש משפיעה עד היום על תחומים רבים. זכותו יגן עלינו ונזכה תיכף ומיד לגאולה השלימה והתגלות מלך המשיח ומלכנו בראשנו.

